

Kolinska

CIKORIJA

KEKSI VAFELJNI BISKVITI

najboljši pri

TOVARNA
KEKSOV IN
VAFELJNOV

B. Pauer

družba z o. z.

Ljubljana

Fako

najplemenitija
čarapa
u svili fil d'Ecosse
i u vuni koji izradjuje
Fako d. d. Subotica

UNION

čokolada

bonboni

karameli

SCHICHTOV

RADION

pere sam

in preprosto
kakor A-B-C

a RAZTOPI

Radion v mrzli
vodi

b KUHAJ

v raztopini perilo
20-30 minut

c IZPIRAJ

perilo najprej v gorki,
potem v mrzli vodi

in
hitrejše

in-
belejše

IR 9-32

Srečko
POTNIK
in drug

LJUBLJANA
Metelkova 13.

Parna destilacija esenc, eteričnih proizvodov, eterov, izdel. sadnih sokov ter marmelad

PAMUK I PLATNO
DUGARESA

Priznato najbolja kakvoća

KOLENDAR

Nabavljalne zadruge uslužbencev
državnih železnic Ljubljana

za navadno leto

1933

LETNIK VII.

Samozaložba NZUDŽ Ljubljana

Uredil in odgovoren za vsebino: Dr. Benko Leopold,
žel. uradnik, Ljubljana, Kolodvorska ul. 39.

Našemu cenjenemu članstvu in vsem
tovarišem železničarjem

Veselo in srečno NOVO LETO!

Kakor lani, tako se moramo tudi letos na pragu Novega leta zavedati, da traja preizkusna doba človeštva, posebno pa še našega malega človeka in morda v največji meri nastavljenca, državnega uslužbenca in delavca — še dalje. Zopet pa povdarjamo, da ni treba kloniti v teh težkih časih, da je treba podvojiti odpor in srčno na vse strani dokumentirati našo voljo do življenja, in sicer takega življenja, ki ga upravičeno zahteva naš stan in ki ga mu človeška družba mora nuditi.

Seveda, treba je pa tudi v polni meri uvaževati vsesplošen položaj, ki nam narekuje marsikatero odpoved in izdatno omejitev naših potreb. Štednja vsepovsod, prevdarno domače gospodarstvo, če le mogoče nabiranje pa bodisi še tako skromnih prihrankov za morda še težje čase, vse to moramo imeti ob prestopu v novo leto pred očmi. Skromnost, varčevanje naj bo naša deviza. Pogum in zaupanje v boljšo bodočnost nas ne sme zapustiti. Vera v moč skupnih naporov naj ne usahne. Ljubezen do naše zadruge in naših združnih ustanov naj se krepí!

Že dosedaj so te ustanove dokazale, da vršijo v polni meri svojo nalogo, da so nam močna opora v boju za obstanek in napredek. Morda bomo njih blagodejen vpliv v bodočnosti še bolj občutili in priznali!

Poslužujte se srečno pričujočega koledarja! Skrbno vodite svoje gospodarstvo in gospodinjstvo. V koledarju najdete za domače knjigovodstvo primeren pripomoček. Čitajte prav vse članke, ki Vam jih koledar prinaša, ker upamo, da so vsi koristni in več ali manj za vse zanimivi.

V nadi, da Vam bo čez leto dni zamogel nov koledar napovedati boljše čase, Vam kličemo:

Pogum, v zadruzi je spas!

Univerzitetna biblioteka
v Ljubljani
oddanila železničarska zadruza
274 1914

KOLENDAR ZA NAVADNO LETO 1933

Navadno leto 1933 ima 365 dni, začne s petkom in konča s soboto.

Astronomični letni časi.

Pomlad se prične 21. marca ob 2. uri 43 min.

Poletje se prične 21. junija ob 22. uri 12 min.

Jesen se prične 23. septembra ob 13. uri 01 min.

Zima se prične 22. decembra ob 7. uri 58 min.

Mrki solнца in lune:

V letu 1933 bo mrknilo solnce dvakrat.

Prvi solčni mrk bo 24. februarja od 10:56 ure do 16:37 ure.

Pri nas neviden.

Drugi solčni mrk bo 21. avgusta od 3:52 ure do 9:45 ure.

Pri nas bo viden.

Luna letos ne bo mrknila.

Vremenska napoved ob lunini meni je povzeta po J. W. Herschlovem vremenskem ključu.

Vremenski ključ zvezdoslovca J. W. Herschla.

Ako se spremeni luna, pomeni:		
ob uri	poleli od 15. IV. do 16. X.	pozimi od 16. X. do 15. IV.
24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik
2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar
4. do 6.	dež	sneg in vihar
6. do 10.	spremenljivo	dež ob severozapadniku sneg ob vzhodniku
10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter
12. do 14.	veliko dežja	sneg in dež
14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
16. do 18.	lepo	lepo
18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu in jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
22. do 24.	lepo	lepo

JANUAR		Beleške
Za katoličane	Za pravosl.	
1 N Novo leto	19 Bonifacij	
2 P Makarij	20 Danilo	
3 T Genovefa)	21 Julijana	
4 S Tit. škof.	22 Anastazij	
5 Č Telesfor	23 10 muč.	
6 P Sv. Trije K.	24 Evgeaija	
7 S Zdravko	25 Božič	
8 N 1. po razgl. G.	26 2. dan Božiča	
9 P Peter	27 Štefan	
10 T Pavel	28 20.000 muč.	
11 S Higin ☉	29 Belleh. deca	
12 Č Arkadij	30 Anizij	
13 P Veronika	31 Melanija	
14 S Feliks	1 Novo leto	
15 N 2. po razgl. G.	2 Silvester p.	
16 P Marcel	3 Malahija	
17 T Anton, Mar.	4 Evstahij	
18 S Priska	5 Teopent	
19 Č Marij ☾	6 Bogojavlj.	
20 P Fab. in Seb.	7 Sabor Iv. Krst.	
21 S Neža dev.	8 Jurij	
22 N 3. po razgl. G.	9 Polijekto	
23 P Zar. Mar. D.	10 Greg. Niški	
24 T Timotej	11 Teodozij	
25 S Sp. sv. Pavla	12 Tatijana	
26 Č Polikarp ☼	13 Jermilo	
27 P Janez Zlat.	14 Sv. Sava	
28 S Rog. in tov.	15 Pavel Tivejski	
29 N 4. po razgl. G.	16 Verige sv. P.	
30 P Martina	17 Anton Veliki	
31 T Peter Nol.	18 Atanazij	
<p>☾ Prvi krajec dne 3. ob 17^h24 (lepo, mrzlo). — ☉ Ščip dne 11. ob 21^h36 (sneg, mrzlo). — ☽ Zadnji krajec dne 19. ob 7^h15 (spremenljivo). — ☼ Mlaj dne 26. ob 0^h20 (mrzlo, jasno).</p>		

OBRAČUN ZA MESEC JANUAR

Prejemki:	<i>Din</i>	<i>p</i>
Mesečni prejemki:		
Izdatki:	<i>Din</i>	<i>p</i>
Stanovanje :		
Luč in kurjava :		
Živila :		
Obleka in čevlji :		
Posli :		
Perilo :		
Šola :		
Naročnina na liste in revije :		
Članarina :		
Na dolg :		
Pogrebna in podporna društva :		

FEBRUAR		Beleške
Za katoličane	Za pravosl.	
1 S Ignacij	19 Makarij	
2 Č Sveč. ☽	20 Jevtimij	
3 P Blaž	21 Maksim	
4 S Andrej K.	22 Timotej	
5 N 5. po razgl. G.	23 Klement	
6 P Doroteja	24 Ksenija	
7 T Romuald	25 Gregor	
8 S Ivan Mat.	26 Ksenofont	
9 Č Apolonija	27 Ivan Zlat.	
10 P Školast. ☼	28 Efremski	
11 S Adolf	29 Ignacij	
12 N 1. predp.	30 Trije Jerarhi	
13 P Katarina	31 Kir in Ivan	
14 T Valentin	1 Trifun	
15 S Favstin	2 Sreč. Gosp.	
16 Č Onez. Agat.	3 Sim. in Ana	
17 P Frančišek ☾	4 Izidor Pel.	
18 S Simeon	5 Agata	
19 N 2. predp.	6 Vukol	
20 P Sadoj, šk. tv.	7 Partenij	
21 T Feliks	8 Sv. Sava II.	
22 S Petra stol.	9 Nikifor	
23 Č Peter D.	10 Haralampij	
24 P Matija ☼	11 Jurij Krat.	
25 S Valburga, d.	12 Melentij	
26 N 3. predp.	13 Sv. Mirotoč	
27 P Gabrijel	14 Aksentij in Kir.	
28 T Pust. Rom.	15 Onisim	

☽ Prvi kranjec dne 2. ob 14:16 (sneg in dež). — ☼ Ščip dne 10. ob 14:01 (sneg in dež). — ☾ Zadnji kranjec dne 17. ob 15:08 (lepo in jasno). — ☼ Mlaj dne 24. ob 13.41 (oblačno, mrzlo).

MAREC		Beleške
Za katoličane	Za pravosl.	
1 S Pepel. Alb.	16 Pamfil	
2 Č Simpl., Neža	17 Teod. i. Tiron	
3 P Kunigunda	18 Lev, p.	
4 S Kazimir ☽	19 Arhip	
5 N 1. post. Jan.	20 Lev, škof	
6 P Perp. in Fel.	21 Timotej	
7 T Tomaž Akv.	22 Progl. Srb. kralj.	
8 S Kvatre. Julij	23 Polikrat	
9 Č Franciška	24 Najd. gl. Iv. K.	
10 P Kvat. 40 muč.	25 Tarasij	
11 S Kvat. Sofr.	26 Poriirij	
12 N 2. p. G. V. ☽	27 Prokopij	
13 P Teodora	28 Vasilij	
14 T Matilda	1 Evdoksija	
15 S Klemen	2 Teodor	
16 Č Hil. in Tac.	3 Evtropij	
17 P Jedert	4 Gerasim	
18 S Ciril ☾	5 Konop	
19 N 3. p. Jožef	6 42 mučen.	
20 P Aleksandra	7 Vasilij	
21 T Benedikt	8 Teofor	
22 S Sr. p. Katar.	9 40 mučenikov	
23 Č Pelagija	10 Kodrat	
24 P Gabrijel	11 Sofronij	
25 S Oz. M. D.	12 Teofan	
26 N 4. sredp. ☽	13 Nikifor	
27 P Rupert	14 Benedikt	
28 T Jan. Kapistr.	15 Agatij	
29 S Ciril	16 Savin	
30 Č Kvirin	17 Aleksij	
31 P Modest	18 Ciril Jeruz.	
<p>☽ Prvi krajec dne 4. ob 11'23 (mrzlo, veirovno). — ☽ Ščip dne 12. ob 3'46 (sneg in vihar). — ☽ Zadnji krajec dne 18. ob 22'05 (sneg in dež). — ☽ Mlaj dne 26. ob 4'20 (sneg, vetrovno).</p>		

APRIL		Beležke
Za katoličane	Za pravosl.	
1 S Hugon	19 Hrizant	
2 N 5.p.(tiha) Fr.	20 Jov. in Serg.	
3 P Rihard)	21 Jakob	
4 T Izidor	22 Vasilij	
5 S Vincencij	23 Nikon	
6 Č Sikst	24 Caharija	
7 P Herman	25 Blagovesti	
8 S Albert	26 Gabrijel	
9 N 6.p. cvet.	27 Cvetna	
10 P Marko	28 Ilarijon	
11 T Lev I.	29 Marko	
12 S Julijan	30 Jovan	
13 Č Vel.č. Herm.	31 Ignacij	
14 P Vel. p. Justin	1 Vel. petek	
15 S Vel. s. Hel.	2 Tit	
16 N Vel. noč	3 Uskrs	
17 P Vel. pon. ☾	4 Uskrsni pon.	
18 T Apolonij	5 Uskrsni tor.	
19 S Konrad	6 Evtihij	
20 Č Neža	7 Jurij	
21 P Anzelm	8 Herodijan	
22 S Soter in Kaj.	9 Evpsihij	
23 N 1.pov.(bela)	10 Terencij	
24 P Jurij ☽	11 Antipa	
25 T Marko	12 Vasilij	
26 S M.B.dobr.sv.	13 Artemon	
27 Č Peregrin	14 Martin	
28 P Lukezij	15 Aristarh	
29 S Peter, m.	16 Agapija	
30 N 2. povel.	17 Simeon	

☾ Prvi krajec dne 3. ob 6'56 (snežno, mokro). — ☽ Ščip dne 10. ob 14'38 (spomenljivo). ☽ Zadnji krajec dne 17. ob 5'17 (dež, hladno). — ☽ Mlaj dne 24. ob 19'38 (lepo hladno).

MAJ		Beleške
Za katoličane	Za pravosl.	
1 P Filip in Jak.	18 Jovan prep.	
2 T Atanazij ☽	19 Jovan verh.	
3 S Var. sv. Jož.	20 Todor	
4 Č Cvetko	21 Januarij	
5 P Irenej	22 Teodor	
6 S Ivan Ev.	23 Jurij	
7 N 3. povel.	24 Sava	
8 P Prik. sv. Mih.	25 Marko	
9 T Greg. N. ☺	26 Vasilij	
10 S Antonin	27 Sp. m. sv. Save	
11 Č Frančišek	28 Jason	
12 P Pankracij	29 Vasilij Ostr.	
13 S Servacij	30 Jakob	
14 N 4. povel.	1 Jeremija	
15 P Izidor	2 Atanazij	
16 T Jan. Nep. ☾	3 Tim. in Mavro	
17 S Paskal	4 Pelagija	
18 Č Erik	5 Irena	
19 P Peier	6 Jovan	
20 S Bernardin	7 Zn. čast. križa	
21 N 5. povel.	8 Jov. Bogosl.	
22 P Emil	9 Nikolaj	
23 T Jan. Krst.	10 Simon	
24 S Afra ☹	11 Ciril in Met.	
25 Č Vnebohod	12 Znam. G. reš.	
26 P Filip	13 Glikerija	
27 S Beda	14 Izidor	
28 N 6. povel.	15 Pahomij	
29 P Magdalena	16 Teodor Prep.	
30 T Ferdo	17 Andronik	
31 S Angela	18 Teodot	

☽ Prvi krajec dne 2. ob 23'39 (lepo toplo). — ☺ Ščip dne 9. ob 23'04 (spremenljivo). — ☾ Zadnji krajec dne 16. ob 13'50 (veliko dežja). — ☹ Mlaj dne 24. ob 11'07 (dežeeno hladno).

JUNIJ		Beleške
Za katoličane	Za pravosl.	
1 Č oErtunat)	19 Patrik	
2 P Marcelin	20 Kornilij	
3 S Klotilda	21 Konstantin	
4 N Binkošti.	22 Duhovi	
5 P Bink. pon.	23 Duh. pon.	
6 T Norbert	24 Duh. torek	
7 S Kvat. Rob.	25 Najd. gl. Iv. K.	
8 Č M. Maks. ☺	26 Karpo	
9 P Kvat. Primož.	27 Terapont	
10 S Kvat. Bogm.	28 Nikita	
11 N 1. pobin.	29 Teodozij	
12 P Janez	30 Izak	
13 T Anton P.	31 Hermas	
14 S Bazilij	1 Justin	
15 Č Telovo ☾	2 Nikifor	
16 P Fran Reg.	3 Lukijan	
17 S Adolf	4 Mitrofan	
18 N 2. pobin.	5 Pet. Koriški	
19 P Juliana	6 Visarion	
20 T Silverij	7 Teodot	
21 S Vekoslav	8 Stratilat	
22 Č Ahacij	9 Kiril Aleks.	
23 P Srce Jez. ☺	10 Tlmotej	
24 S Kres, J. Krst.	11 Bartol	
25 N 2. pobin.	12 Onufrij	
26 P Janez in Pav.	13 Akilina	
27 T Hema	14 Elizej	
28 S Vidov dan	15 Vidov dan	
29 Č Pet. in Pav.	16 Tihon	
30 P S. sv. Pav.)	17 Emanuel	

☾ Prvi krajec dne 1. ob 12:53 (veliko dežja). — ☺ Ščip dne 8. ob 6:05 (spremen). — ☾ Zadnji krajec dne 15. ob 0:26 (spremen.) ☺ Mlaj dne 23. ob 2:22 (lepo, vetr.). — ☾ Prvi krajec dne 30. ob 22:40 (oblačno).

JULIJ		Beleške
Za katoličane	Za pravosl.	
1 S Rešnja kri	18 Letonij	
2 N 4. pobin.	19 Juda	
3 P Bernardin	20 Naum	
4 T Urh	21 Julijan	
5 S Ciril in Met.	22 Evzebij	
6 Č Izaija	23 Agripina	
7 P Viligoj ☉	24 Roj. Ivana K.	
8 S Elizabeta	25 Febronija	
9 N 5. pobin.	26 David	
10 P Amalija	27 Samson	
11 T Pij I.	28 Cir in Jovan	
12 S Moh.inFort.	29 Peter in Pavel	
13 Č Anaklet p.	30 Sab. apost.	
14 P Bonavent. ☾	1 Koz. in Dam.	
15 S Vladimir	2 Obl. Marijina	
16 N 6. pobin.	3 Jakint	
17 P Aleš	4 Andrej Kr.	
18 T Friderik	5 Atanazij	
19 S Vinko P.	6 Sisoj Vel.	
20 Č Marjeta	7 Toma	
21 P Angelina	8 Prokop	
22 S M.Magd. ☽	9 Pankracij	
23 N 7. pobin.	10 45 muč. vN.	
24 P Magdalena	11 Olga	
25 T Jakob	12 Proklo i. Jul.	
26 S Ana	13 Sab. Gabr. arh.	
27 Č Rudolf	14 Akila	
28 P Zmagoslav	15 Ciril	
29 S Marta	16 Antinogon	
30 N 8. pobin. ☽	17 Marina	
31 P Ignacij	18 Emilijan	

☽ Ščip dne 7. ob 12:50 (veliko dežja). — ☾ Zadnji krajec dne 14. ob 13:23 (dež, hladno). — ☽ Mlaj dne 22. ob 17:03 (spremenljivo). — ☽ Prvi krajec dne 30. ob 5:44 (deževno, hladno).

AVGUST		Beleške
Za katoličane	Za pravosl.	
1 T Peter v okov.	19 Lazar	
2 S Porcijunk. ☽	20 Ilija	
3 Č Najd. sv. Štef.	21 Simeon	
4 P Dinko (Dom.)	22 Mar. Magd.	
5 S M. D. snež.	23 Trofim.	
6 N 9. pobin.	24 Kristina	
7 P Kajetan	25 Ana	
8 T Cirijak	26 Jermolaj	
9 S Janez	27 Pantelejmon	
10 Č Lovro	28 Prohor	
11 P Tiburcij	29 Kalinik	
12 S Klara	30 Angel. Srp.	
13 N 10. pob. ☾	31 Evdokin	
14 P Evzebij	1 Najd. Mak.	
15 T Vnebovz.	2 Štefan	
16 S Rok	3 Izak in Dalm.	
17 Č Hiacint	4 * 7 dece v Efezu	
18 P Helena	5 Evsignij	
19 S Ludovik	6 Preobr. Gosp.	
20 N 11. pobin.	7 Dometij	
21 P Ivana Fr. ☽	8 Emilijan	
22 T Timotej	9 Matej, ap.	
23 S Filip	10 Lovrenc	
24 Č Jernej	11 Evplo	
25 P Ludovik	12 Fotij in Anikit	
26 S Cefirin	13 Maksim	
27 N 12. pobin.	14 Mihajlo	
28 P Avguštin ☽	15 Vneb. M. D.	
29 T Obgl. Iv. Krst.	16 Joahim	
30 S Roža Lim.	17 Miron	
31 Č Rajko	18 Flor	

☽ Ščip dne 2. ob 8:59 (veliko dežja). — ☾ Zadnji krajec dne 13. ob 4:49 (deževno). — ☽ Mlaj dne 21. ob 6:48 (spremenljivo). — ☽ Prvi krajec dne 28. ob 11:13 (veliko dežja).

OBRAČUN ZA MESEC AVGUST

Prejemki:	<i>Din</i>	<i>p</i>
Mesečni prejemki:		
Izdatki:	<i>Din</i>	<i>p</i>
Stanovanje:		
Luč in kurjava:		
Živila:		
Obleka in čevlji:		
Posli:		
Perilo:		
Šola:		
Naročnina na liste in revije:		
Članarina:		
Na dolg:		
Pogrebna in podporna društva:		

SEPTEMBER		Beleške
Za katoličane	Za pravosl.	
1 P Egidij	19 Andrej	
2 S Štefan Kr.	20 Samuel	
3 N 13. pobin.	21 Tadej, ap.	
4 P Rozalija ☽	22 Agatonik	
5 T Lovrencij	23 Lupo in Ir.	
6 S R. d. prestola.	24 R. d. prestoln.	
7 Č Marko in tov.	25 Bartol	
8 P Roj. M. D.	26 Adrijan	
9 S Pet. K., Seraf.	27 Pimen	
10 N 14. pobin.	28 Mojzes Mirin	
11 P Protin H. ☾	29 Obgl. Iv. Krst.	
12 T Ime Marij.	30 Aleksander	
13 S Frančišek	31 Pas Bogorod.	
14 Č Pov. sv. kr.	1 Simeon	
15 P Mar. D. 7 žal.	2 Mamant	
16 S Ljudmila	3 Janić II.	
17 N 15. pobin.	4 Vavila	
18 P Jožef K., Zof.	5 Caharija	
19 T Januarij ☽	6 Evdoksij	
20 S Kv. Evstah.	7 Sozont	
21 Č Matej	8 Roj. M. D.	
22 P Kvat. Mavr.	9 Joah. in Ana	
23 S Kvat. Tekla	10 Minodora, Mit.	
24 N 16. pobin.	11 Teodora	
25 P Kamil in tov.	12 Avtonim	
26 T Ciprijan ☽	13 Kornelij	
27 S Roz. in Dam.	14 Krstov dan	
28 Č Venčeslav	15 Nikita	
29 P Mihael	16 Evfemija	
30 S Hieronim	17 Zofija	

☽ Ščip dne 4. ob 6.04 (dež, hladno). — ☾ Zadnji krajec dne 11. ob 22'30 (oblač., mrzlo). — ☽ Mlaj 19. ob 19'20 (dežev., hladno). — ☽ Prvi krajec 26. ob 16'36 (spremen.).

OBRAČUN ZA MESEC SEPTEMBER

Prejemki:	<i>Din</i>	<i>p</i>
Mesečni prejemki:		
Izdatki:	<i>Din</i>	<i>p</i>
Stanovanje:		
Luč in kurjava:		
Živila:		
Obleka in čevlji:		
Posli:		
Perilo:		
Šola:		
Naročnina na liste in revije:		
Članarina:		
Na dolg:		
Pogrebna in podporna društva:		

OKTOBER		Beleške
Za katoličane	Za pravosl.	
1 N 17. pobin.	18 Evmenij	
2 P Ang. varihi	19 Trofim in Sab.	
3 T Terezika ☽	20 Evstahij	
4 S Fran. Seraf.	21 Kodrat	
5 Č Plac. in tov.	22 Jona	
6 P Brunon	23 Spoč. sv. Iv. K.	
7 S M. D. K. r. v.	24 Simon	
8 N 18. pobin.	25 Efrosinija	
9 P Dionizij	26 Smrt Iv. ev.	
10 T Frančiš. B.	27 Kalistrat	
11 S Nikazij ☾	28 Hariton	
12 Č Maksimiljan	29 Kirijak	
13 P Edvard	30 Gregor in Arm.	
14 S Kalist	1 Pokrov M. D.	
15 N 19. pobin.	2 Ciprijan	
16 P Gal, Gerard	3 Dionizij	
17 T Margareta	4 Štefan	
18 S Luka, ev.	5 Haritina	
19 Č Peter ☽	6 Toma	
20 P Ivan Kanc.	7 Sergij	
21 S Uršula	8 Pelagija	
22 N 20. pobin.	9 S. Branković	
23 P Klotilda	10 Evlampij	
24 T Rafael	11 Filip	
25 S Krispin ☽	12 Probo in tov.	
26 Č Evarist	13 Karpo	
27 P Frumencij	14 Sv. Parask.	
28 S Sim. in Juda	15 Lukijan	
29 N 21. pobin	16 Longin	
30 P Alfonz Rod.	17 Osija	
31 T Volbenk	17 Peter Cetinj.	

☽ Ščip dne 3. ob 18'08 (lepo, hladno). — ☾ Zadnji krajec dne 11. ob 17'46 (lepo, prijetno). — ☽ Mlaj dne 19. ob 6'45 (spremenljivo). — ☽ Prvi krajec 25. dne 23'21 (lepo, hladno).

NOVEMBER		Beleške
Za katoličane	Za pravosl.	
1 S Vsi sveti	19 Prohor	
2 Č Ver. duše ☽	20 Artemij	
3 P Viktorin	21 Hilarij	
4 S Karel Bor.	22 Averkij	
5 N 22. pobin.	23 Jakob, ap.	
6 P Lenart	24 Arela	
7 T Jan. Gabr.	25 Markijan	
8 S Bogomir	26 Dimitrij	
9 Č Božidar	27 Nestor	
10 P Andrej ☾	28 Arsenij	
11 S Martin, šk.	29 Avramij	
12 N 23. pobin.	30 Milutin	
13 P Stanislav	31 Stahij	
14 T J. Kunčevič	1 Koz. in Dam.	
15 S Leopold	2 Akindin	
16 Č Otmar	3 Obn. sv. Žorža	
17 P Gregor ☼	4 Joanikij	
18 S Odon	5 Galaktion	
19 N 24. pobin.	6 Pavel	
20 P Feliks	7 33 mučenikov	
21 T Dar. M. D.	8 Sab. Mih. arh.	
22 S Cecilija	9 Onisifor	
23 Č Klemen	10 Erasto	
24 P Ivan K. ☽	11 Štefan Deč.	
25 S Katarina	12 Ivan Mil.	
26 N 25. pobin.	13 Ivan Zlat.	
27 P Virgilij	14 Filip	
28 T Gregorij III.	15 Gurij	
29 S Saturnin	16 Matej, ap.	
30 Č Andrej	17 Gregor	

☽ Ščip dne 2. ob 8:59 (veliko dežja). — ☾ Zadnji krajec dne 10. ob 13:19 (dež in sneg). — ☼ Mlaj dne 17. ob 17:24 (lepo, hladno). — ☽ Prvi krajec dne 24. ob 8:38 (deževno).

OBRAČUN ZA MESEC NOVEMBER

Prejemki:	<i>Din</i>	<i>p</i>
Mesečni prejemki:		
Izdatki:	<i>Din</i>	<i>p</i>
Stanovanje : Luč in kurjava : Živila : Obleka in čevlji : Posli : Perilo : Šola : Naročnina na liste in revije : Članarina : Na dolg : Pogrebna in podporna društva :		

DECEMBER		Beleške
Za katoličane	Za pravosl.	
1 P Ujedinjenje	18 Drž. praz.	
2 S Bibijana ☽	19 Abdija	
3 N 1. adv. ☾	20 Gregor D.	
4 P Barbara	21 Dar. M. D.	
5 T Saba	22 Filemon	
6 S Nikolaj	23 Amf. in Greg.	
7 Č Ambrož	24 Katarina	
8 P B.sp.M.D.	25 Klemen	
9 S Peter Four.	26 Alimpij	
10 N 2. advent.	27 Jakob Perz.	
11 P Damaz	28 Štefan	
12 T Aleksander	29 Paramon	
13 S Lucija	30 Andrej	
14 Č Konrad Of.	1 Naum	
15 P Kristina	2 Uroš	
16 S Evzebij	3 Sofronij	
17 N 3. adv. ☽	4 Drž. praz.	
18 P Gracijan	5 Sava	
19 T Favsta	6 Nikolaj	
20 S Kv. Evg. in M.	7 Ambrož	
21 Č Tomaž, ap.	8 Patapij	
22 P Kv. Demtrij	9 Spoč. M. D.	
23 S Kv. Viktor. ☽	10 Ivan Desp.	
24 N 4. ad. A. in E.	11 Danilo	
25 P Božič	12 Spiridon	
26 T Štefan	13 Evstahij	
27 S Ivan, ev.	14 Tirzo	
28 Č Ned. otroč.	15 Elevterij	
29 P Tomaž	16 Agej	
30 S Evgenij	17 Danilo	
31 N Silvester ☽	18 Sebastijan	

☽ Ščip dne 2. ob 2:31 (mrzlo, suho). — ☾ Zadnji krajec dne 10. ob 7:24 (sneg, dež). — ☽ Mlaj dne 17. ob 3:53 (sneg, viharno). — ☽ Prvi krajec dne 23. ob 21:09 (spremenljivo).
 — ☽ Ščip dne 31. ob 21:54 (sneg in mrz).

OBRAČUN ZA MESEC DECEMBER

Prejemki:	<i>Din</i>	<i>p</i>
Mesečni prejemki:		
Izdalki:	<i>Din</i>	<i>p</i>
Stanovanje : Luč in kurjava : Živila : Obleka in čevlji : Posli : Perilo : Šola : Naročnina na liste in revije : Članarina : Na dolg : Pogrebna in podporna društva :		

J. Bonač sin

Ljubljanska kartonažna tovarna, Ljubljana

Tovarna za papir in lepenko, Količeve - Domžale

Centrala: LJUBLJANA, Čopova 16.

Telefon interurban 25-07.

Naslov za brzojavke: Bonač sin, Ljubljana

I Z D E L K I:

Vsakovrstne kartonske in papirne embalaže, krožniki za pecivo, indianer kapselni, vrečice, registratorji „HERMES“ in „REDOS“, mape, LEKARNISKE EMBALAŽE i. t. d.

Siva in rjava lepenka, beli in barvasti duplex in triplex kartoni v polah in zvitkih, klubčni papir (Hutpack), papir za kopije, razni ovojni papirji, papirne serviete „HIGIEA“, toaletni papir „SANOL“ in „HERMES“ i. t. d.

VSE PRVOVRSTNE KVALITETE!

Točna postrežba!

Zmerne cene!

L. MIKUŠ

tvornica
dežnikov,
solnčnikov,
in vrtnih
senčnikov

LJUBLJANA

na malo
na veliko

Ustanov. 1839

Telefon 2282

Brzjavni: MIKUŠ, Ljubljana.

DNEVNIK
prejemkov in izdatkov

Letni obračun za leto 1933.

Mesec	Mesečni prejemki		Izdatki										Prebitek		Primanj-kljaj			
	Din	p	Stanovanje		Hrana		Obleka		Luč, kurjava		Šola		Dolgovi		Din	p	Din	p
			Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p				
Januar																		
Februar																		
Marec																		
April																		
Maj																		
Junij																		
Julij																		
Avgust																		
September																		
Oktober																		
November																		
December																		
Skupaj																		

RODOVNIK KRALJEVSKE HIŠE.

Nj. Vel. kralj Aleksander I.

rojen 17. decembra 1888. na Cetinju. Vršil kraljevsko oblast od
24. junija 1914. Stopil na prestol 17. avgusta 1921.

Nj. Vel. kraljica Marija

rojena dne 9. januarja 1899. v Goli.

Nj. kralj. Vis. prestolonaslednik Peter

rojen dne 6. septembra 1923. v Beogradu.

Nj. kralj. Vis. Tomislav

rojen dne 19. januarja 1928. v Beogradu.

Nj. kralj. Vis. Andrej

rojen dne 28. junija 1929. na Bledu.

Nj. kralj. Vis. Gjorgje

rojen dne 8. septembra 1887. na Cetinju, brat Nj. Vel.
kralja Aleksandra.

Nj. kralj. Vis. kneginja Jelena

rojena 5. novembra 1884. na Reki, vdova Nj. Vis. kneza Jovana
Konstantinovića, sestra Nj. Vel. kralja Aleksandra.

Nj. Vis. knez Arzenije Karagjorgjević

rojen dne 16. aprila 1849. v Temešvaru, stric Nj. Vel. kralja
Aleksandra.

Nj. Vis. knez Pavle Karagjorgjević

rojen dne 27. aprila 1893. v Petrogradu, sin Nj. Vis. kneza
Pavla, poročen dne 22. septembra 1923. z **Nj. kraljevskim Vis. grško
princeso Olgo**, hčerjo Nj. Vis. grškega kneza Nikole, rojeno
v Tatoju dne 29. maja 1903.

Sin Nj. Vis. kneza Pavla,

Nj. Vis. knez Aleksander Karagjorgjević

rojen 13. avgusta 1924.

Sin Nj. Vis. kneza Pavla,

Nj. Vis. knez Nikola Karagjorgjević

rojen dne 29. junija 1928.

POŠTNE, BRZOJAVNE IN TELEFONSKE PRISTOJBINE.

Poštne pristojbine.

Pisma: za tuzemstvo a) v krajevnem (lokalnem) prometu do 20 gr 1 Din, za pisma nad 20 gr, kakor v medkrajevnem prometu; b) v medkrajevnem prometu do 20 gr 1·50 Din, do 50 gr 2 Din, do 250 gr 3·50 Din, do 500 gr 5 Din, do 1000 gr 10 Din; za Italijo do 20 gr 2·50 Din, za drugo inozemstvo do 20 gr 3 Din, od vsakih nadaljnjih 20 gr ali del te teže pa za vse inozemstvo (tudi za Italijo) po 1·50 Din. (Pisma ne smejo presegati za tuzemstvo v teži 1 kg, za inozemstvo pa ne 2 kg, v raz-ežnosti 45×45 cm ali, če imajo obliko zvika, 75 cm v dolžini, 10 cm v premeru).

Dopisnice: za tuzemstvo — navadne 75 p, s plačanim odgovorom 1·50 Din, zaprte 1·50 Din; navadne za Italijo 1·25 Din, za drugo inozemstvo 1·50 Din, zaprte dopisnice in take s plačanim odgovorom za vse inozemstvo (tudi za Italijo) 3— Din. (Dolžina med 10 in 15 cm v premeru).

Tiskovine: za tuzemstvo za vsakih 50 gr ali del te teže po 25 p; za inozemstvo po 50 p za vsakih 50 gr ali del te teže. (Tiskovine ne smejo presegati za tuzemstvo teže 2 kg, za inozemstvo v splošnem 2 kg, knjige, poslane zasebno, pa ne 3 kg.

Kot tiskovine se štejejo: posetnice, ceniki, okrožnice, smrtna obvestila ali obvestila drugih vrst, trgovska ali borzna naznanila, ženitovanjska obvestila in slično, sploh vse, kar predvidevata pravilnik za notranjo pošto službo in mednarodna poštna konvencija razen vzblokkih tiskovin za slepce, časnike in časopise, če jih pošiljajo uredništva.

Za časnike in časopise ali druge periodične tiskovine, pa tudi za pošiljke s knjigami, če jih pošiljajo izdajatelji ali za to pooblaščenji knjigarnarji v Italijo, se plača za vsakih 50 gr ali del te teže po 25 p.

Z večjim številom držav — seznam na pošti — je pogojeno, da plačujejo uredništva, če pošiljajo časnike oz. časopise neposredno naročnikom, za vsakih 50 gr ali del te teže le 50%, t. j. po 25 p poštnine.

Časopisi in časniki: za tuzemstvo, če jih oddajajo upravništva, za vsakih 100 gr ali del te teže pri posameznih izvodi z naslovi po 5 p, pri svežnjih z nenaslovljenimi izvodi za enega naslovnika po 2 p za vsak izvod; za časopisne priloge, ki se ne nanašajo na dotični časnik (do 30 gr) po 2 Din za vsakih 100 kosov oz. del tega števila; za neprodane izvode, ki jih vračajo prodajalci upravništvom po 2 p za vsak izvod do 100 gr, za teže še po 2 p za vsakih 100 gr ali del te teže najmanj pa za svežnji 50 p; zasebniki frankirajo take pošiljke kakor tiskovine, ker velja tudi za časopisne pošiljke v inozemstvo. (Največja razsežnost 45×45 cm, zvitek 75/10 cm, teža posameznega izvoda do 500 gr; teže izvode do 2 kg, je treba pošiljati kot pakete. Poština se plačuje v gotovini.)

Vrednostna (denarna) pisma: Pristojbina se ravna po teži in vrednosti.

a) Težna pristojbina za pisma je navedena takoj s početka.

K temu pride še priporočnina po navedbi med pristojbinami za posebno poslovanje (v predzadnjem odstavku).

b) taksa za vrednost do	100 Din	. . .	1 Din,
od 100 do	500 Din	. . .	2 Din,
od 500 do	1000 Din	. . .	5 Din,
od 1000 do	5000 Din	. . .	10 Din,

za vsanih nadaljnjih 1000 Din ali del te vrednosti še po 1 Din.

Poleg teh pristojbin plačuje pošiljatelj še za obvestilo o prihodu pošiljke, če je naslovljena na pošto, ki ne dostavlja na dom. 50 p; če pa gre na pošto z dostavo, plača 1 Din dostavnine. Za vrednostne pošiljke, naslovljene vojakom in podčastnikom se plačuje vedno le pristojbina za obvestilo. Vse te pristojbine veljajo za tuzemstvo in jih plačuje pošiljatelj pri predaji na pošto. Pri vrednostnih pismih v inozemstvo se morata seveda upoštevati težna in rekomandacijska pristojbina po tarifi za inozemstvo kot vrednostna pristojbina pa se pobira po 5 Din za vsakih 300 zlatih frankov.

Mali paketi (petits paquets) — samo v inozemskem prometu: za vsakih 50 gr ali del te teže 1.50 Din, najmanj 6 Din. (Najvišja teža je 1 kg.)

Katere inozemske države vzdržujejo sedaj z nami te vrste poštni promet, zveste na poštah.

Vrednostne škatle (boîtes avec valeur déclarée) za inozemstvo: pristojbine za vsako tako največ 1 kg težko pošiljko so: a) težna pristojbina po 2 Din za vsakih 50 gr, najmanj pa 10 Din, b) priporočnina (3 Din) in c) vrednostna pristojbina za vsakih 300 frs ali del tega zneska po 5 Din. S katerimi državami je dovoljen tak promet, vedo pošte. (Vrednost za te vrste ni omejena.)

Paketi se v tuzemstvu taksirajo po teži in razdalji, pa tudi po vrednosti, če je označena. Razdalje med poštami določajo pasovi, odmerjeni v treh razdaljah od sprejemne pošte. I. pas sega do 100 km, II. do 300 km, III. nad 300 km zračne razdalje.

a) Težna pristojbina po pasovih:

do 1 kg za vse pasove	3 Din,
od 1 kg do 5 kg za vse pasove	8 Din,
nad 5 kg do 10 kg za I. pas	10 Din,
nad 5 kg do 10 kg za II. pas	15 Din,
nad 5 kg do 10 kg za III. pas	20 Din,
nad 10 kg do 15 kg za I. pas	15 Din,
nad 10 kg do 15 kg za II. pas	22 Din,
nad 10 kg do 15 kg za III. pas	30 Din,
nad 15 kg do 20 kg za I. pas	20 Din,
nad 15 kg do 20 kg za II. pas	30 Din,
nad 15 kg do 20 kg za III. pas	40 Din,

Za pakete večjega obsega (ločenke) se računa dvojna od navedenih pristojbin.

b) Vrednostna pristojbina:

do 100 Din	1 Din,
od 100 Din do 500 Din	2 Din,
od 500 Din do 1000 Din	5 Din,
od 1000 Din do 5000 Din	10 Din,

za vsakih nadaljnjih 1000 Din ali del te vrednosti po 1 Din.

Za obvestilo naslovniku, če naslovna pošta ne dostavlja, se plačuje 50 p, za dostavnino po teži do 5 kg 2 Din, nad 5 kg pa 5 Din. Teh zadnjih taks ne plačujejo drž. uradi oz. ustanove, ki ne plačujejo poštnine.

Za pakete, naslovljene vojakom, podčastnikom, orožnikom in učencem vojnih akademij, pa tudi za tiste pakete, ki se pošiljajo „poštno ležeče“, se plačuje vedno le obvestnina (50 p). Vse takse plača pošiljalec. (Največja teža je 20 kg.)

Za paketne pošiljke v inozemstvo imajo pošte poseben pristojbenik.

Poštna nakaznice v tuzemstvu: Za navadne in brzojavne nakaznice se plačujejo vse pristojbine pri predaji v gotovini. Za odkupne nakaznice — največ do 5000 Din odlegujejo pristojbine, ki jih niso že zaračunale sprejemne pošte, od odkupnine naslovne-oddejne pošte.

a) Navadne poštna nakaznice:

	do 50 Din	2 Din.
nad 50 Din do 100 Din		3 Din.
nad 100 Din do 300 Din		4 Din.
nad 300 Din do 500 Din		5 Din.
nad 500 Din do 1000 Din		6 Din.
nad 1000 Din do 2000 Din		8 Din.
nad 2000 Din do 3000 Din		9 Din.
nad 3000 Din do 4000 Din		10 Din.
nad 4000 Din do 5000 Din		12 Din.

V notranjem prometu se za dostavo navadnih poštnih nakaznic z ali brez denarja ne plačuje posebna taksa, pač pa plačuje prejemnik za nakaznice iz inozemstva in za čekovne nakaznice, ki se dostavljajo domov,

do 50 Din	50 p,
od 50 Din do 1000 Din	1 Din,
od 1000 Din do 5000 Din	2 Din.

b) Brzojavne poštna nakaznice se sicer pri taksiranju v ničemer ne ločijo od navadnih, samo poleg stroškov za brzojavko — po številu besed — se računa še pristojbina za hitro (ekspresno) dostavo (3 Din).

Vplačila po poštni hranilnici (čekovni položnici). Do nakazanega zneska 500 Din se plača 50 p, nad 500 Din pa 1 Din v gotovini ob priliki vplačila. Za pismena obvestila na hrbtu položnice se sedaj ne plačuje nič.

Kdor je oproščen takse za poštna nakaznice, je oproščen tudi takse za čekovna vplačila. Tudi pri ček. vplačilih za račun mednarodnih poštnih nakaznic — račun štev. 56020 — ni treba plačevati te pristojbine.

Odkupne (povzetne) pošiljke v tuzemstvu: Za priporočene pisemske pošiljke ali vrednostna pisma, za katere se zahteva odkupnina, je treba poleg drugih taks, ki jih zahteva vrsta pošiljk, plačati še po 1 Din (kazalino).

Vse pristojbine za odkupno poštno nakaznico odtegne naslovna pošta od odkupnine, baš nasprotno, kakor pri odkupnih paketih, za katere obračuna vse takse tudi za vračilo odkupnine sprejemna pošta.

Glede odkupnih pošiljk v inozemstvo se obračajte na pošte.

Poštni nalogi 1. Pristojbina za priporočeno pismo po teži. 2. Taksa 1 Din (kazalina). Kakor z odkupninami, postopa prejemna pošta z zneski od poštnih nalogov.

Pristojbine za posebno poslovanje.

Priporočnina v krajevnem (loko) prometu 2 Din, v medkrajevnem prometu 3 Din; v inozemskem prometu 4 Din.

Do preklica morajo stranke prinašati priporočena pisma za inozemstvo odprta na pošto. Ta samo pogleda, če ni notri denarja; če ga ni, pusti pismo zapečatiti in ga odpravi. To torej ni cenzura pisane vsebine, le zavračanje denarnih pošiljk v priporočenih pismih (kar je itak prepovedano).

Ekspresna pristojbina (za hitro dostavo): a) za pisemske pošiljke, vrednostna pisma in poštna nakaznice v tuzemstvo po 3 Din, v inozemstvo po 6 Din;

b) za pakete v tuzemstvo po 6 Din, v inozemstvo po 10 Din.

Leži na pošti (poste restante) — pisma in dopisnice 50 p le za tuzemstvo. Plačuje se ta taksa od pošiljatelja; če bi se pa morala izterjati od naslovnika, jo plača dvojno (1 Din). Za neplačene inozemske „poste restante-pošiljke“ plača naslovnik le enojno takso (50 p).

Obvestilo o prihodu pošiljke v krajih, kjer se vrednostna pisma in paketi ne dostavljajo, 50 p.

Dostavnina za vrednostne pošiljke na dom:

za vrednostna pisma po 1 Din;

za pakete do 5 kg po 2 Din;

za pakete nad 5 kg po 5 Din.

Pri tuzemskih pošiljkah plačuje to takso pošiljatelj, pri inozemskih naslovnik.

Brzovjavne in telefonske pristojbine.

Brzovjavne pristojbine: Brzovjavna golica stane 50 par. Pristojbine za tuzemstvo: za vsako besedo 60 p, najmanj 6 Din; za plačani odgovor (r p) ista pristojbina; za nujne brzovjavke se zaračunava trojna pristojbina; za prejemno potrdilo 6 Din, za nujno prejemno potrdilo 18 Din; pristojbina za potrdilo, da je bila brzovjavka res oddana, 2 Din.

Pristojbina za inozemstvo po posebnem pristojbeniku (na pošti).

Telefonske pristojbine: 1. V krajevnem (lokalnem) in v prometu s kraji, ki leže v pasu do 6 km zračne razdalje od telef. centrale: 1 Din za govorilno enoto (5 minute); 2. v medkrajevnem (interurbanem) prometu za vsako govorilno enoto in sicer:

v I. pasu (razdalja do 25 km) . . .	5 Din
v II. pasu (razdalja do 50 km) . . .	10 Din
v III. pasu (razdalja do 100 km) . . .	15 Din
v IV. pasu (razdalja do 200 km) . . .	20 Din
v V. pasu (razdalja do 400 km) . . .	25 Din
v VI. pasu (razdalja nad 400 km) . . .	30 Din

Za nujne pogovore se plača trojna pristojbina.

Pristojbina za navadno telefonsko pozivnico za vse razdalje 5 Din, za nujno 7 Din.

Rudi Kraus

industrija kravata

ZAGREB

Bar. Jelacića ulica 2/III.

Telefon 76-71

Proizvodnja svih vrsti kravata - Veliko sklad. tkanine za kravate

Žika je samo ena

Če hočete piti res dobro in ne predrago kav, zahtevajte izrečno ŽIKO. — Ali prejimate mesečnik „ŽIKA“?

Osem glasovitih zdravilnih vrelcev

izvira v **Slatini-Radencih**, med njimi najznamenitejši je pa oni, ki se naziva **Radenska zdravilna voda**. Z uživanjem te vode se s čudovitimi uspehi zdravijo sledeče bolezni: Profin, ledvične bolezni (kamenčki, pesek in kriz ter vnetje ledvic), prostata hipertr., želodčni in črevesni katarji, katarji dihalnih organov, zlatenica, jeterne in žolčne bolezni, posebno pa žolčni kamen, diabetes mellitus (sladkosečnost), zavapnenje arterij, golša, Basedowa bolezen, želodčne, črevesne rane in druge motnje v človeškem organizmu.

Uživanje **Radenske zdravilne vode** je pa tudi za zdrave ljudi zelo koristno, ker osvežuje ves človeški organizem, pospešuje prebavo in izločanje strupenih snovi iz telesa.

SLATINA-RADENCI

s svojimi edinstvenimi naravnimi ogljikovokislimi ter mineralnimi in železnatimi kopeljmi ne slovi samo doma kot zdravilišče prvega reda, temveč sega njegova slava daleč v tujino. Vsa pojasnila glede zdravljenja, cen itd. dobite na zahtevo od zdraviliške uprave ali pa tudi v vsaki pisarni Putnika.

Alojzij Bertoncelj

čevljarstvo
LJUBNO p. Podnart

izdeluje čevlje vseh
vrst fine kakor zelo
močne vse
ročnega dela.

Ta način

pranja s Persilom varuje Vaše perilo:

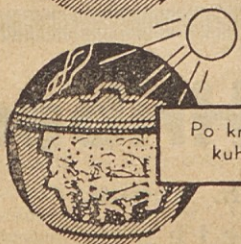
Ako namakate

perilo s Henko, Henkeljevo sodo za pranje in čiščenje, se vsa umazanina polagoma odloči.

Z mehko vodo

ki jo pripravite, če dodate pralni raztopini nekaj Henko, dosežete močno penjenje, ter popolnoma izkoristite pralno sredstvo.

Po kratkem kuhanju

perila s Persilom nastanejo v kotlu milijoni najmanjših mehurčkov, ki preplavijo perilo in mu dajo ono svežo dehtečo belino. Potrebno torej ni nikako ribanje in krtačenje, temveč samo enkratno kratko kuhanje.

Vzemite vedno le predpisano količino Persila. 1 zav. zado-
stuje za 25-30 litrov vode.
Raztopite Persil v mrzli vodi!..

Persil varuje perilo!

KATHREINER KNEIPP-ova sladna kava

in
PRAVI FRANCK

sta nerazdružljiva
prijatelja.

Vprašajte vašega
zdravnika, on Vam
bo rekel, kako
zdrava je ta pijača!

—
100%
domači izdelek.

Dragotin Hribar

prva kranjska meh. autom.
tvornica pletenin
zaščitna znamka „KLEŠČE“

Ljubljana, Zaloška cesta št. 14

Poštni čekovni račun štev. 11.633.
TELEFON INTERURBAN ŠTEV. 2205.

MERE IN TEŽE.

1. Dolžinske mere.

Osnova za dolžinsko mero je 1 meter (m).

1 mirijameter = 10.000	m	1 geografsko milija	= 7.420 m
1 kilometer = 1.000	"	1 morska milija	= 1.855 "
1 hektometer = 100	"	1 angleška milija	= 1.609 "
1 dekameter = 10	"	1 francoska milija	= 10.000 "
1 decimeter = 0·1	"	1 ruska vrsta	= 1.067 "
1 centimeter = 0·01	"	1 jard	= 0·914 "
1 milimeter = 0·001	"	1 dunajski seženj (klafta)	= 1·896 "
		1 palec (cola)	= 2·634 cm
		1 morski vozal	= 15·46 m

2. Ploskovne mere.

Osnova za ploskovno mero je 1 kvadratni meter (1 m²).

1 kvadratni kilometer	= 1.000.000	m ²
1 " hektometer (= hektar)	= 10.000	"
1 " dekameter (= ar)	= 100	"
1 " decimeter	= 0·01	"
1 " centimeter	= 0·0001	"
1 " milimeter	= 0·000001	"
1 " seženj	= 3·597	"
1 oral (joh)	= 57546	"

3. Prostorninske mere.

Osnova za prostorninsko mero je 1 kubični meter (m³).

1 kubični kilometer	= 1.000.000.000	m ³
1 " hektometer	= 1.000.000	"
1 " dekameter	= 1.000	"
1 " decimeter	= 0·001	"
1 " centimeter	= 0·000001	"
1 " milimeter	= 0·000000001	"

4. Votle mere.

Osnova za votle mere je 1 liter (l).

1 hektoliter	= 100 l
1 dekaliter	= 10 l
1 deciliter	= 0·1 l
1 centiliter	= 0·01 l
1 vedro	= 56·59 l
1 galon (angl.)	= 4·546 l
1 " (amerik.)	= 3·785 l

5. Teže.

Osnova za teže je 1 gram (g).

1 kilogram	= 1000 g
1 dekagram	= 10 "
1 decigram	= 0·1 "
1 centigram	= 0·01 "
1 miligram	= 0·001 "
1 cent (stot)	= 100 kg
1 tona	= 1000 "
1 stari cent	= 56 "

6. Električne merilne enote.

1 amper (A) = jakost elektr. stoka, ki izloči v 1 sek. 1·118 mg srebra.

1 miliamper = 1/1000 ampera.

1 kulomb (C) = množina elektrike, ki gre pri 1 A jakem toku v 1 sek. skozi prevez nekega voda.

1 om = upor 1·06 m visokega stolpca živega srebra, ki ima prevez 1 mm² pri 0° C.

1 volt (V) = elektromotorična sila, ki vzbudi v vodu z uporom 1 oma tok z jakostjo 1 A.

1 vat (W) = učinek (delo) 1 A jakega toka z napetostjo 1 V v 1 sek.
 1 kilovat (kw) = 1000 W.
 1 žul (joule) = 1 W/sek.
 1 kilovatna ura = 1 kw v uri.

7. Sile.

1 din (Dyn) = sila, ki odda masi 1 v 1 sekundi pospešnost 1.
 1 erg = 1 Din pro centimeter.
 1 konjska sila (HP) = sila, ki dvigne v 1 sek. 75 kg 1 m visoko.

8. Toplota.

1 kalorija = množina toplote, ki je potrebna, da se 1 kg vode segreje za 1° C.
 V vsakdanjem življenju merimo toploto s toplomerom (Reaumur, Fahrenheit, Celsius).

C : R = 10 : 8 ali 10° C = 8° R.

Toplinske stopinje po Fahrenheitu spremeniš v Celzija, če jim odšteješ 32 in ostanek pomnožiš s $\frac{5}{9}$, n. pr. 140° F = 140 - 32 = 108 \times $\frac{5}{9}$ = 60° C.

9. Pritisk.

1 atmosfera = pritisk zračnega tlaka na 1 cm² morske površine.

10. Razne druge mere.

Ludolfovo število (Π) = 314159, t. j. število, s katerim moraš pomnožiti premer kroga, da dobiš njegov obseg.

1 stopinja = 360-ti del krogovnega oboda = 60 minut ('), =
 60 \times 60 = 3.600 sekund (").

Geografična dolžinska stopinja = je 360-ti del ravnika = 111.307 km.

" širinska = je 360-ti del meridijana = 111.111 km.

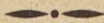
Zemeljski polumer (veliki) = 6,377.397 km.

" " (mali) = 6,356.397 "

Svetlobno leto = razdalja, ki jo premeri svetloba zvezde stalnice v 1 letu (v 1" = 300.000 km!).

Medsebojna pomoč je zakon človeškega življenja sploh, poleg drugega velikega zakona, ki nam nakazuje boj za obstanek (prof. Totomianc).

Karakteristična poteza združništva je stremljenje, iz sedanjosti kot izhodišča gledati v bodočnost, ki se počasi razvija, transformira na evolucionaren način, ne pa na revolucionaren z razdejanjem (V. Neale).

Ali ste poskusili „Merima Lenger“ pralno milo?

KAKO IZRAČUNAŠ DAN PORODA ?

Prištej k številčni vrednosti dneva zadnje menstruacije število v drugi koloni spodnje tabele, da dobiš v smislu verjetnosti dan in mesec poroda.

Mesec zadnje menstruacije	Prištej	Datum poroda
Januar	7 oktober
Februar	7 november
Marec	5 december
April	4 januar
Maj	4 februar
Junij	7 marec
Julij	6 april
Avgust	7 maj
September	7 junij
Oktober	7 julij
November	7 avgust
December	6 september

Na pr.: zadnja menstruacija 20. januarja. $20 + 7 = 27$. oktobra porod. Ali: zadnja menstruacija 27. februarja. $27 + 7 = 6$. december (s seštevanjem $27 + 7$ prideš pri drugem primeru že v mesec marec, torej je pričakovali poroda v mesecu decembru !)

Velikost in teža otrokova do 10 let starosti.

(Kakor bi morali biti.)

Starost	dečka		deklice	
	teža v kg	velik. v cm	teža v kg	velik. v cm
ob rojstvu	3.48	50	3.24	49
mesecev 1	4.4	54	4.1	53
„ 5	7.3	64	6.9	63
„ 8	8.9	70	8.2	69
let 1	10.2	75	9.7	74
„ 2	12.7	85	12.2	84
„ 3	14.7	93	14.2	92
„ 4	16.5	99	15.7	98
„ 5	18.0	104	17.0	103
„ 6	20.5	109	19.0	107
„ 7	23.0	115	21.0	113
„ 8	25.0	120	23.0	118
„ 9	27.5	125	25.0	123
„ 10	30.0	130	27.0	128

Porcelan, steklenino

svetiljke — kuhinjsko posodo, emajlirano in aluminijasto — vse gospodinske gospodarske in potrebščine — orodje za vse gospodarske in industrijske panye, okovje za stavbe in pohištva — pločevino, vso železnino — nosilke — cement

Kompletne kopalnice in straniščne naprave

železje in prvovrstne češke ploščice za zidane štedilnike — železne štedilnike od najpreprostejšega do najfinejšega dobite pri

B. Žilič, Ljubljana

Dunajska cesta št. 11 (poleg Figovca)
Trgovina z železnino, poljedelskimi stroji, porcelanom in steklenino.

JUGOBRUNA

Kranjske tekstilne tovarne d. z o. z.

KRANJ

Mehanične tkalnice, belilnica, apretura in tiskarna. Izdeluje: umetno svilo priljubljene znamke „Carmen“, po izborni kvaliteti znano tiskanino „Jugoslavija“, poldeleine, razne klote, svilene serge, cord baržun in drugo.

Prvovrstna kvaliteta!

NIZKE CENE!

Stalne barve!

**KUPUJTE LE DOMAČE,
SLOVANSKE IZDELKE!**

»ZORA«

TVORNICA KONFEKCIJE DRUŽBA Z OMEJ. ZAVEZO

GLAVNO SKLADIŠČE TT.

Vilim Benger sinovi

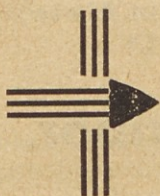
Bregenc

MARIBOR

RUŠKA CESTA 45

Proizvodi: pristno prof. dr. Jäger-
jevo perilo, Ribana in Silmira spodnje
perilo in vsa druga trikotaža.

AVG. AGNOLA, Ljubljana

Dunajska cesta 10. Telefon štev. 2478.

Zaloga stekla, porcelana, kamenine, zrcal,
okvirjev, slik in šip. Kompletno opreme za go-
stilne, restavracije, hotele, kavarne in bare ter
gospodinjstvo sploh. Luksusni predmeti.
Stavbno in umetno steklarstvo.

Kr. dvorski dobavljač

STOCK BRANDY MEDICINAL D. D.

SLAVONSKA POŽEGA

BRANDY
JAMAICA RUM
VINOVIČA
SADNI SOKI
MARMELADE
CHINA TEA
KEKSI
KANDITI

ČOKOLADA
ČOKOL. BONBONI
POLNJENE ČOKOLADE
FINI DESERTI
KAKAO
KARAMELI
BOŽIČNI ARTIKLI
VELIKONOČNI ARTIKLI

Vsak
poznavalec
kupi

kolesa
Ljubljana
Miklošičeva 36

»SIDOL«

PRIZNANO
NAJBOLJSE
SREDSTVO
ZA ČIŠČENJE
IN POLIRANJE
VSEH KOVIN

Bučno olje,

jamčeno pristno in čisto,
znanke „FRAMOL“
izdelujeta

Vielhaber & Böhm, Maribor,
tvornica Fram.

Pri nabavi

različne železnine, okovja za pohištvo in stavbe, kuhinjske posode, različnega orodja, vodovodnih cevi, kopalnih ban in peči in vseh armatur za inštalacije se blagovolite zaupno obrniti na

Šošterič, Petan & Erker
trgovina z železnino v Ljubljani, Resljeva cesta 20.

KOLEDAR — NAŠ ČASOMER.

Osnove za merjenje časa.

Koledar je bil poznan že najstarejšim kulturnim narodom. Posebno Asirci in Babilonci, dalje Egipčani, Judje, Grki in Rimljani so umeli že z veliko točnostjo izračunati posamezna časovna razdobja. To jim je bilo mogoče radi tega, ker je bila pri njih astronomija, t. j. veda o gibanju nebeških teles zelo razvita. Stari narodi so bili sicer v zmoti, misleč, da je osrednja točka vesoljstva naša zemlja in da se solnce vrti okrog nje. Šele znameniti zvezdoslovec Kopernik († 1543) je dokazal, da je baš narobe res: solnce miruje v vesoljnem prostoru in zemlja se z ostalimi planeti vrti okrog njega. Vendar pa stari računi radi novega nauka niso izgubili svoje vrednosti in pravilnosti — kolikor so sicer bili točni in pravilni — ker se matematična slika ni spremenila; le solnce je zavzelo poslej v vsemirju mesto, ki so ga pripisovali dotlej zemlji — in narobe.

Gibanje nebeških teles, predvsem naše zemlje in meseca je osnova za merjenje časa. Kajti čas, ki ga imenujemo dan (24 ur), je razdobje, v katerem se zavrti zemlja enkrat okrog svoje osi; leto je čas, ki ga rabi zemlja, da obkroži enkrat solnce; mesec je naposled čas, v katerem obkroži luna enkrat zemljo (pravi mesec, t. j. 30 oz. 31 dni je v resnici nekaj daljši).

Kako so izračunali, da traja pot zemlje okrog solnca 365 dni? To bomo boljše razumeli, če si za sedaj to pot samo ogledamo.

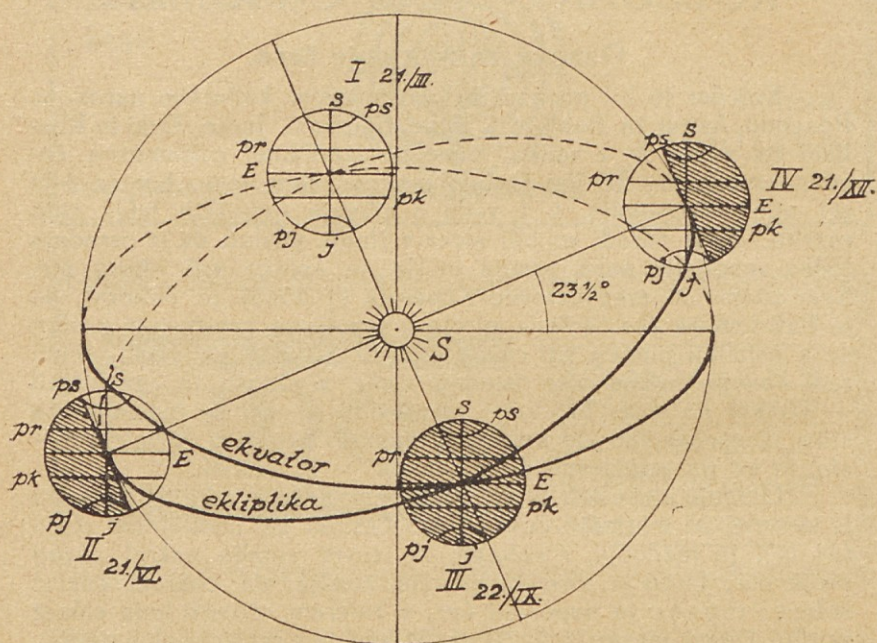
Kako nastanejo letni časi?

Gibanje zemlje okrog lastne osi in pa istočasno njena pot okrog solnca ima za posledico naše poznane letne čase: pomlad, poletje, jesen, zimo.

Da bode naša razlaga umljiva, je potrebno, da si vsak našo sliko (1) natančno ogleda in si skuša predstavljati vse, kar bomo o njej povedali. Stvar ni prav nič težka, le nekoliko potrpežljivosti pa malce veselja in zanimanja je treba!

Mislimo si brezkončni svetovni prostor kot veliko kroglo. V sredini tega prostora se nahaja solnce (S). Skozi to sredino je položen nebesni ali svetovni ravnik (ekvator), t. j. ploskev, ki deli v vodoravni smeri svetovni prostor v dve enaki polovici (severno in južno). Zemlja se ne premika okrog solnca ob ravniku ali paralelno z njim, nego v krogu, ki je nagnjen k ravniku v kotu ca $23\frac{1}{2}^{\circ}$. Ta krog (v resnici je elipsa), ob katerem potuje leto za letom zemlja, imenujemo zemeljsko drago ali ekliptiko. Baš v okolnosti, ker je ekliptika nagnjena k ravniku za omenjenih $23\frac{1}{2}^{\circ}$, tiči razlog, da imamo štiri letne čase z

različnimi toplotnimi razmerami in menjajočo se dolžino dneva in noči, kar bomo takoj videli in razumeli.

Sl. 1.

Dne 21. marca se nahaja zemlja v položaju I, na točki, kjer se sečeta nebesni ravniki in ekliptika. Centralni solnčni žarki zadenejo zemeljski ravniki (E). Vsa proti solncu (in gledalcu) obrnjena polovica zemlje je obsevana in sicer tako, da so vse njene točke radi istočasnega gibanja zemlje okrog lastne osi (sj) 12 ur razsvetljene (dan) in 12 ur v temi (noč). 21. marca sta torej na vsej zemlji dan in noč enako dolga. — To točko poša zemlje okrog solca imenujemo pomladansko enakonočje (ekvinokcij).

Prične pomlad. Dnevi se od 21. marca daljšajo, noči krajšajo.

Dne 21. junija dospje zemlja k točki II. Centralni solnčni žarki zadenejo tisti vsporednik zemeljske krogle, ki leži $23\frac{1}{2}^\circ$ severno od ravnika in ki ga imenujemo rakov povratnik (pr), zato tako, ker stoji solnce ta dan v znamenju raka. Vsporedniki (t. j. namišljeni krogi, ki sečejo paralelno z ravnikom zemeljsko kroglo in ki nam tudi označujejo geografsko širino raznih točk in krajev na zemeljski obli) severno od ravnika so z večjim svojim delom razsvetljeni, kraji ob njih (torej tudi naši kraji) imajo daljši dan in krajšo noč. Ob vsporedniku, ki je na naši sliki označen s ps in ki ga imenujem severni polarni

krog, pa so vsi kraji ves čas izpostavljeni solnčnim žarkom, t. j., ti kraji imajo 21. junija 24 ur dolg dan.

Nasprotno pa so razmere na južnem delu zemeljske oble: dnevi so vedno krajši, noči daljše; ob južnem polarnem krogu (pj) je 21. junija noč 24 ur dolga. To točko zemeljske poti okrog solнца imenujemo poletni solsticij.

Prične poletje. Dnevi v naših krajih se krajšajo, noči daljšajo.

Dne 22. septembra dospe zemlja k točki III. Proti gledalcu obrnjena njena polovica je nerazsvetljena, proti solncu obrnjena razsvetljena. Ponovijo se glede dneva in noči popolnoma iste razmere, kakor so bile na točki I. Na vsej zemlji sta tega dne dan in noč enako dolga. — To je točka jesenskega enakonočja.

Nastopi jesen. Pri nas imamo daljše noči in krajše dneve.

Od točke III. se premika zemlja dalje in prispe dne 21. decembra k točki IV. V tem njenem položaju so razmere ravno obratne kakor so bile 21. junija. Centralni solnčni žarki zadevajo tisti vsoporednik zemeljske krogle, ki leži $23\frac{1}{2}^{\circ}$ južno od ravnika in ki ga imenujemo kozlov povratnik (pk), zato tako, ker stoji solnce ta dan v znamenju kozla. Vsporedniki severno od ravnika so z manjšim svojim delom razsvetljeni, kraji ob njih imajo torej krajši dan in daljšo noč. Ob severnem polarnem krogu pa imajo vsi kraji tega dne 24 ur dolgo noč. Na južnem delu zemeljske oble pa so razmere zopet obratne. — Točka, ki jo doseže zemlja na svoji poti okrog solнца dne 21. decembra, imenujemo zimski solsticij.

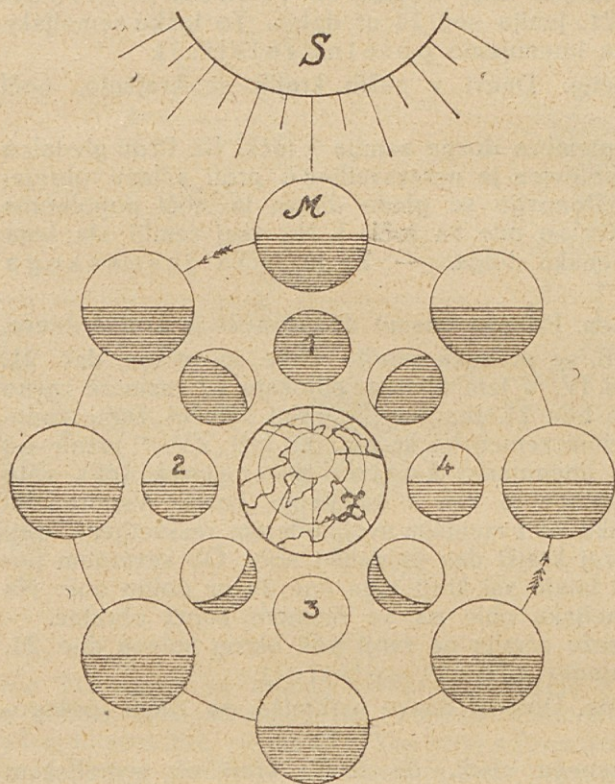
Pričetek zime. Dolgost dneva najkrajša, pa začne polagoma zopet rasti.

Iz obrazloženega sledi, da imajo kraji ob zemeljskem ravniku celo leto enako dolge dneve in noči. Čimbolj pa se bližamo obema tečajema (s. j.), so dnevi odnosno noči vedno daljše. Tako znaša na pr. dan oz. noč na $67^{\circ}23'$ severne ali južne širine 1 mesec. Prav na tečajih pa sta dan in noč enako dolga, namreč 6 mesecev.

Mesec in leto.

Vsak vè in lahko opazuje, da vidimo zemljani zvestega spremljevalca našega planeta, namreč luno ali mesec, vedno v drugačni obliki: Nekaj časa je ta trabant sploh neviden, odnosno so vidni le temni njegovi obrisi, potem se nam pokaže v srpastem, sprva ozkem, sčasoma vedno širšem polkrogu, zatem nam nudi na ogled polovico svoje krogle, ki raste vedno bolj, dokler ne dobi polne svoje oblike. Vemo tudi, da traja čas od ene tako zvane lunine spremene do enake naslednje dobre 4 tedne. Vemo naposled tudi, da je razlog tem spremembam položaj

lune k zemlji in solncu, od katerega prejema svojo svetlobo. Da pa bomo to stvar bolj razumeli, si hočemo ogledati spodnjo našo sliko.

Sl. 2.

polovica nerazsvetljena, je sploh ne vidimo (1); pravimo, da je mlaj. Na svoji nadaljni poti okrog zemlje pride luna z ozirom na zemljo in solnce v tak položaj, da obsevajo solčni žarki tudi nekaj tistega njenega dela, ki je obrnjen proti zemlji, odkoder vidimo ta razsvetljeni del, kakor nam ga kaže notranji krog levo od mlaja. Ko prispe luna do naslednje točke, se vidi z zemlje cela njena razsvetljena polovica (2); pravimo, da imamo prvi krajec. Čim bolj napreduje luna na svoji poti proti desni, tem bolj je vidna njena od solнца razsvetljena površina, dokler ne zavzame onega mesta, kjer se nahaja zemlja v ravni črti med njo in solncem: cela lunina proti solncu obrnjena stran je razsvetljena in tudi z zemlje vidna (3); pravimo da imamo ščip ali polno luno.

No, in od sedaj se bliža luna zopet solncu, zemljanom se prikazuje iz enakih razlogov vedno v manjši, skromnejši obliki,

V sredini se nahaja naša zemlja (Z). Okrog nje se premika v smeri puščice mesec (M). Izven zemlje in meseca stoji solnce (S). Ko zavzame luna ali mesec svoje mesto med solncem in zemljo, je proti solncu obrnjena njegova polovica razsvetljena, proti nam, t.j. proti zemlji obrnjena pa je temna. Notranji krog na naši sliki prikazuje, kako vidimo v tem položaju luno. Ker je proti nam obrnjena njena

na točki 4 je je samo še polovica — zadnji krajec, dokler se nam polagoma zopet ne utrne v mlaj. Potem pa se prične njena zabavna pot znova.

Rekli smo, da obkroži luna svojo pot okrog zemlje v dobrih 4 tednih. Sedaj pa hočemo biti nekoliko natančnejši.

Prvotno so mislili, da mine od ene lunine spremene do enake naslednje 30 dni. Kasneje so pa sprevideli, da se lunina oblika obnavlja v resnici v 29 in pol dneva. Zato so delili leto v 6 polnih mesecev (30 dni) in 6 praznih mesecev (29 dni). Skupaj bi tedaj znašalo leto 354 dni (lunino leto), ki ga imajo še sedaj Judje in Mohamedanci.

Egipčani, ki so bili izvrstni astronomi, so menda prvi spoznali, da je lunino leto za 11 dni krajše kot solčno leto, t. j. kakor čas, ki ga rabi zemlja, da se na svoji poti okoli solca vrne nazaj na isto točko.

Kako pa so ugotovili dolgost solčnega leta? Opazovali so veliko zvezdo-stalnico Sirius in ugotovili, da spreminja ta zvezda vedno svoje mesto na nebu, da se povrača na isto mesto čez 365, vsako četrto leto pa čez 366 dni. Iz tega so pravilno sklepali, da traja solčno leto ca. 365 in $\frac{1}{4}$ dneva. Ker je bilo treba to solčno leto razdeliti na enake dele (mesece), so si pomagali na ta način, da so vzeli 6 mesecev po 30 in 6 po 31 dni, skupaj 366 dni, kar znaša torej ca. $\frac{3}{4}$ dneva preveč z ozirom na rezultat opazovanja zvezde Sirius. Da odpravijo to netočnost, so vzeli 7 mesecev po 31, 4 po 30 mesec februar pa po 28 dni, skupaj tedaj 365 dni. Tako leto je bilo zopet za $\frac{1}{4}$ dneva prekratko napram pravemu solčnemu letu. Zato so vsako 4. leto določili za mesec februar 29 dni, s čimer se je napaka izravnala.

Julijanski in gregorijanski koledar.

Ta način določitve solčnega leta je vpeljal Julij Cezar (l. 45. pr. Kr.) in se to leto oziroma na njem osnovani koledar imenuje julijanski koledar.

Ta koledar pa tudi ni bil povsem točen. Solčno leto traja namreč samo približno 365 $\frac{1}{4}$ dneva, v resnici pa, kakor so to dokazale poznejše meritve, 365 dni, 5 ur, 48' in 45". Julijanski koledar je določil torej dolgost solčnega leta za 11' 15" preveč. Za časa nicejskega koncila (l. 325 po Kr.) tedaj čez 400 let, je znašala napaka že ca 3 dni, l. 1582 pa že 10 dni. Pričetek pomladi ni bil 21. marca, temveč že 11. marca. Kajti, če si predočimo našo prvo sliko (kako nastanejo letni časi), se je l. 1582. pisalo 11. marca, ko je bila zemlja v resnici že dospela na točko pomladanskega enakomočja (21. marec). Zato je papež Gregor XIII. odločil, da se v l. 1582. po 4. oktobru prestavi datum na 15. oktober ter da se v naslednjih 400

Letih izpustijo 3 prestopni dnevi, s čimer se je spravil koledar z faktičnimi astronomskimi pojavi v sklad.

S to odredbo se je torej spopolnil koledar, ki ga imenujemo gregorijanski koledar.

Kakor znano, so obdržali pravoslavni kristjani še do danes julijanski koledar; odtod sedaj razlika 13 dni med našim in njihovim datumom.

Še mnogokaj bi se dalo povedati o koledarju. Pa si hočemo to prihraniti za bodoče leto.

Že 50 let

uporablja na milijone
ljudi v mestu in
na deželi

terpentinsko kremo
za čevlje

ŠMOL - pasta

*Schmoll-ova
Gumitran*

*mast za usnje
za čevlje
za šport in za štrpaci
napravi usnje
prožno in
nepremočljivo*

*Schmoll
Pasta*

Rabite samo „MERIMA“ kolinske vode!

OSEBNA IMENA STARIH SLOVENCEV.*)

Nekateri Slovani, posebno Srbi, imajo še narodna osebna imena, le Slovenci smo jih opustili popolnoma. V zadnjih časih smo vendar začeli svojim otrokom spet dajati stara narodna imena.

Pred tisoč, pred osem, sodim, morda še pred šest stoletji so slovenski otroci bili slovenski tudi v imenu. Počasi so se stara imena začela izgublјati. Slovenci smo že tačas imeli slabo navado, da smo se radi oprijemali, kar je prihajalo od drugod. Tudi katoliška cerkev se je na vso moč trudila, da je izpodrinila narodna imena in jih nadomestila z imeni svetnikov in svetnic. Narodna imena so se ji zdela poganska. Saj so res bila, ali domača, naša so bila, pa je! In globoke katoliške vernosti prav nič niso motila.

Dandanes se je ista cerkev že nekoliko podala in se ne otepa več tako naših starih imen. Zdaj je odvisno zgolj od nas, da se spomnimo samih sebe in da se oprimemo stare svoje lastnine.

Svoja stara imena najdemo v starih listinah in v štitanskem evangéljiju, kjer so napisana imena slovenskih romarjev, ki so v IX. ali X. stoletju obiskovali slovečo božjo pot pri Štivanu blizu Devina na Primorskem; nekaj se jih dobi tudi v knjigi bratovščine šentpeterskega samostana v Solnogradu. Pod solnograško škofijo je spadal velik del Slovencev.

Tuja imena so primeroma hitro izpodrinila domača. To se je najprej zgodilo po mestih, dvorih in med slovenskim plemstvom. Zgodovina se ponavlja: tudi dandanes vse zlo prihaja iz mesta in od pokvarjene, iz domačih tal izpuljene gospode...

Slovenska imena so se najbolje obranila med ljudstvom na deželi, posebno v goratih krajih. Po hribih blizu Škofje Loke so še ob koncu XIII. stoletja živeli ljudje, ki so se imenovali Branislav, Svetogoj, Svobodin, Stojan itd.

Naša stara narodna imena so bila na pr.:

Beda, Bega, Bela, Beliča, Belotin (odtod vas Belotinci v Prekmurju), Benebor, Blagica, Bogomir, Bojan (odtod Bojanice in Bojanja vas v Beli Krajini, Bojanji vrh pri Muljavi na Dolenjskem), Boran, Borin, Borižit, Borut, Boža, Boželiša, Božjak (Božjakovo pri Metliki!), Branimir, Branislav, Branka, Braslav (Braslovče na Štajerskem!), Bratina, Bratislav (Bratislavce pri Ptujju!), Bratrica, Bretislav, Brzila, Brzota, Budan (Budanja vas pri Blatogradu na Koroškem, Budanje pri Vipavi!), Budigoj, Budin, Budislav (Budislavci pri Ljutomeru!), Budislava, Budič, Bu-

*) Pobiram iz zgodovinarja Dr. Fr. Kosa. — Z.

doran, Cvetko (Cvetkovci med Ptujem in Ormožem!), Čestimir, Čistilo, Crešulja, Črna, Črnel, Črnika, Crven, Dalimir, Danimir, Debeloglav, Dobislav, Dobrava, Dobren, Dobrica, Dobriko, Dobrodej, Dobrogoj, Dobromisl, Dobronega, Dobrovlasta, Dobrožica, Dobrožit, Dobrožizna, Dolgodelka, Domogoj, Domomir, Domomisl, Dragan (Draganče v Ziljski dolini, Draganje pri Beljaku!), Dragič, Dragomil (Dragomilo pri Metliki!), Dragomer (Dragomer med Ljubljano in Vrhniko!), Dragorok, Dragoslav (Dragoslavica v Selski dolini!), Dragovan, (Dragovanja vas pri Črnomlju!), Dragovit, Dragožit, Dražna, Družiljub, Držimir, Ganej, Gnevaš, Godemir (Godemirci pri Ljutomeru!) Godomisl, Godeslava, Godež, Gojica, Gojmir, Golan, Golodrag, Golotek, Gonimir, Gorazd, Gostidrag, Gostibil, Gostiša, Grben, Grešič, Hoten, Hotimir, Hrast, Hudinar (Hudimarje v Savinjski dolini!), Imica, Inko, Izbor, Jagnje, Jastreb, Jelen, Jerumila, Kako, Kasnè, Kocel, Kolo, Kasar, Kragulj, Kralj, Krasa, Krepek, Krotila, Krmišin, Kunigoj, Ladimar, Laduta, Lala, Lastimir (Lastimirci blizu Radgone!), Lepa, Ljuba, Ljuban, Ljubej, Ljubota, Ljudin, Ljut, Ljuta, Ljutica, Ljutič, Ljuto, Ljutomir, Lunota, Mala, Malej, Manjdrag, Manjdraga, Manjšvet, Medved, Mil, Milaš, Milej, Miljena, Mirica, Mirigoj, Mirna (Mirna na Dolenjskem!), Miromisl, Miroslava, Misl, Mislina, Mislislav, Mlada, Mnigoj, Mogoj (Migojnice pri Celju!), Mojca, Mojslava, Motak, Motik, Motilo, Motimira, Možič, Munimir, Naček, Načizir, Nadovid, Nebomir, Nedelj, Negoj (Negonje, Gorenja in Dolnja Negova, Negova, vse na Stajerskem!), Negomir, Negota, Nenadej, Nepokor, Neško Nežir, Nežič, Ninonica, Nitabor, Nosimir, Očeslav (Očeslavci pri Radgoni!), Odlog, Odola, Omisl, Pačesmira, Pero, Pešec, Petanko, Pitalo, Pomik, Predimir, Predislav, Premil, Premisl, Pribibor, Pribigoj, Pribina (Pribinci pri Črnomlju!), Pribislav, Pribislava, Prisnec, Prisnoboda, Prisnota, Prodan, Prosil, Prvin, Rada, Radegost, Radek, Raden (Radenci pri Črnomlju, Radenice pri Radgoni!), Radigoj (Radigojina-Radgona), Radiš (Radišče pri Celovcu!), Radoh (Radohova vas, Radoha!), Radom, Radomer (Radmer pri Eisenerzu na Gor. Stajerskem, Radomerje, Radomerščak!), Radomir, Radomisl, Radonja, Radoslav (Radoslavci pri Ljutomeru!), Radosta, Radoš (Radoše pri Metliki!), Radovin (Radovinci blizu Negove!), Raduš (Raduše pri Slovenj gradcu!), Rašmen, Ratimer, Rodan, Roža, Sebidrag, Sebimir, Sebeteh, Sejan, Semika, Sitilaž, Slabotin (Slabotinci pri Ljutomeru!), Slava, Slavenka, Slavka, Sobemisl, Sojdrag, Stagoj, Stamer, Stančo, Stanigoj, Stano, Stojan, Stojdrag, Stojgoj, Stojmer, Stojše, Stradoslav, Stradoslava, Straha, Stranimir, Stranka, Stregomil, Suhlin, Svarunja, Svegoj, Svedobra, Sveljub, Svemisl, Sveslav, Svetec, Svetin (Svetinci pri Ptuju!), Svetogoj, Svetopolk, Svetoslav, Svetošej, Svetožizna, Svetuš, Svobodin, Ščenedrag, Taljub, Tešina, Tetovid, Tihica, Tihidrag, Tihomer, Tihomira, Tihožit, Tonislava, Topa, Trdač, Trdila, Trdoboj, Trdodrag, Trdoglav, Trdogoj, Trdomir, Trdoslav, Trebegoj (Trebegovci pri Radgoni!),

Trebce, Trebenja, Trebikor, Trebibrat, Trebica, Trebigost, Trebil, Trebimir, Trebišin, Trebišner, Trebivit, Trebnik, Truden, Trudopolk, Ubislava, Unčat, Unislav, Val, Večegoj, Velišnik, Vesela, Videc, Vidina, Vidoš (Vidošič pri Metliki!), Vilan, Višegnev, Višegoj, Višemir, Vit, Vitamisl, Vilan (Vitanje; Vitanovci pri Ljutomeru!), Vitemar (Vutomarci v Slov. Gor.), Vitimir, Vitigon, Vitislav, Vitobrafer, Vitoglav, Vojmir, Volčina, Volkonja, Volkota, Volkun, Vranica, Zababerad, Zadrage, Zdemir, Zememisl, Zemeteg, Zemiboned, Zemidraga, Zemidrug, Zemignev, Zemigoj, Zemislav (Zemeslav - nem. Simislau pri Vrbskem jezeru!), Zla, Zlativenca, Zlebor, Zleslava, Zlodej, Zolan, Zverko, Železen, Židana, Židislav, Žilic, Žiligoj, Žitiljub, Žitivit, Žitomir, Žitomisl, Živina, Života, Žizemir, Žignec, Žoltin, Žugoj.

Ali niso ta vseskozi lepa, iz prirode in življenja vzeta živa imena, vredna posnemanja, razen morda: Zababerad, Zlodejin Živina?

Tudi glede imen se otresimo tujstva, ne dajmo se pod noge nikomur!

Tistemu, ki se zdajle smehlja, češ, bogve, kako je ime mojim otrokom, povem kar naravnost: Že pred dobrimi dvajsetimi leti, ko sem milost našel pred dobrim, predobrim Bogom, da me je blagoslovil s 5 otroki, sem jih imenoval: Bojan, Črtomir, Bogomila, Sonja, Darinka; tako so tudi vpisani v krstno matriko.

Kdor je na vrsti, pojdi in tudi stori tako, pa bomo kmalu spet imeli, kar so nam vzeli tujci!

ŽENA IN ZADRUŽNIŠTVO.

Ali je mogoče, da bi naše žene ne razumele pomena zadruge in da bi se ne zavzemale za združništvo? Ali je mogoče, da bi se žena — mati, žena — gospodinja ne potegovala z vso močjo za združne ustanove proti najrazličnejšim sovražnikom? Združna podjetja so delo naših delavcev in zato se morajo ceniti, spoštovati! Braniti jih moramo pred vsakim in pred komurkoli. In če so še take ovire, če so še hujše zapreke, naša žena mora vse svoje nakupe izvrševati v naših nabavljalnih zdrugeth! Združna zvestoba in združna zavednost ženà sta pokazali v zgodovini združništva že prave čudeže!

AFORIZMI.

Razvoj ne skače preko prepadov, temveč polaga mostove čez nje!

Mislj z lastno glavo, kako bi si pomagal z lastnimi rokami!

Najvišje zbliznanje, ki je med dvema bitjema mogoče, je neprestana, nagla in ljubezni polna resnica med seboj.

J. F.:

GOSPODINJSKA ŠOLA NAŠE NABAVLJALNE ZADRUGE.

O Gospodinjski šoli naše zadruge smo že dovolj pisali. Obrazložili smo njen pomen in namen, opisali smo podrobno tudi njeno delo, ki kaže vedno lepše uspehe. Ne bi bilo lepo z naše strani, če bi tiho prešli mimo odlične voditeljice naše Gospodinjske šole, duše njene, ki ji je posvečena glavna skrb za vzgojo naših deklet v prave in dobre gospodinje.

Ravnateljica Mladike in Gospodinjske šole ga. Jerica Zemljanova je vzgojila že precejšnje število gojenik in marsikatera, pa bodisi danes žena delavca ali uradnika, ali reveža ali bogataša, se je s hvaležostjo spominja. In kako bi se je ne? Saj je z vso nje lastno nežnostjo polagala kali gospodinjske vzgoje v srca deklet, dokler niso le-ta postala dobre gospodinje in s tem stebel in najmočnejša opora naše družine!

Da, težka in važna je naloga je naše voditeljice in učiteljice, ki jo pa opravlja z vso skrupulozno natančnostjo. Noberna napaka pri gojenkah

ji ne uide, vse vidi, vse sliši, povsod je navzoča! To so njene lastnosti, lastnosti prave in vestne vzgojiteljice.

Srečni smo, ko ji lahko brez skrbi prepuščamo gospodinjsko vzgojo naših deklet, saj vemo, da je ta vzgoja v pravih rokah. Kako so pa tudi naša dekleta, slušateljice teh gospodinjskih tečajev srečne? Le vprašajte jih! One same vam lahko najbolje odgovorijo! Srečne so in z največjim veseljem se učijo. Zavedajo se, da se uče za življenje in da se zanj pripravljajo.

Da, s temeljito in pravilno gospodinjsko vzgojo dela naša ravnateljica tiho za srečo naših družin, s tem pa za srečo naša roda in države!

NEKAJ O SLOVENSKEM VRAŽEVERJU IN PRAZNOVERJU.*)

Vražja je verskega značaja in sega kolikor toliko v verske nauke. Na pr.: Če ti zajec preteče pot, pomeni nesrečo. Prazna vera je le kriva, neumna misel. Na pr.: Slepec piči devetkrat huje od gada.

Vendar je včasih težko vsako vražo ločiti od prazne vere. Učeni narodopisci vedo, da vraže izhajajo iz paganstva, so torej ostanek stare paganske narodne vere in da so se prenesle v novo (krščansko) vero.

Iz vraže in prazne vere so nastale vse naše ljudske šege ali navade. V njih je globok zmisel ljudske poezije, velik del našega tradicionalnega slovstva. Njih raziskovanje in spoznavanje je poučno in zanimivo, ker po njih gledamo v prvo zgodovino svojih davnih dedov in v poezijo bajeslovnih ostankov.

Zato je zares velika škoda, da nam stare šege in navade splošno ginejo bolj in bolj. —

Zbral sem samo nekatere; „a kdor pogleda té, jim spozna glavo in srcé.“ —

Vražja se po svojem bistvu opira na usodo — ali pa na čaro (čaranje). Paganom je usoda bila neka višja božja moč ali oblast, ki ji bogovi sami in maliki niso zmerom bili kos.

Krščanska vera je vero v usodo skušala iztrebiti in nadomestiti s premodro voljo božjo; čisto posrečilo se ji to do današnjih dni ni.

Kadar kdo utone, se ubije ali umre „neprevidene“ smrti, pravijo, da mu je bilo usojeno, namenjeno.

Glede usode so nekateri časi srečni, nekateri pa nesrečni. Med usodne dobe se štejejo zlasti posamezni dnevi v tednu, mesecu, letu.

Dnevi v tednu.

Nedelja (iz „ne delati“) že po besedi kaže, da je krščanskega postanka; zakaj samo kristjani velja prepoved, da ta dan ne sme delati. Zato so vraže o nedelji krščanskega, cerkvenega slovstva.

Srečen otrok, ki se rodi v nedeljo — pravijo v Krčevini pri Ormožu, v Žabnici na Gorenjskem in po nekaterih krajih na Dolenjskem. Nekod vedo, da je nesrečen ves teden, kdor si v

*) Zajemam poglavitno iz J. Navratila, nekoliko iz Valvazorja in lastnega opazovanja. — Z.

nedeljo reže nohte. In kdor ta dan lovi ribe, utegne ujeti kačo. Lovec pa, ki ob nedeljah hodi na lov, se mora po smrti v temnih nočeh brez glave in s puško na rami drvajsafti za divjačino . . . No, to vse se zdi, da je nemškega izvora. (Sonntagskinder sind Glückskinder, Sonnenkinder. — Wilder Jäger . . .). Pa tudi že stari Srbi so posvečevali „sveto“, „svetlo“ nedeljo, vendar se lova ob nedeljah niso bali. V pesmi „Ženidba kneza Logara“ pravi car Stepan :

„Danas petak, a sjutra subota,
preko sjutra svijetla nedelja,
poči čemo u lov u planinu.“—

Le kraljeviču Marku, ki je v nedeljo rano na sv. Jurja dan šel na lov, ne da bi bil opravil jutranjo molitev in ne da bi se bil prej umil, bi bila trda predla, če ga ne bi bila otela njegova žena. Pala je namreč nanj strahovita „zmija“ (kača) in se ga ovila, da bi ga pičila in pogubila. A Markova žena je brž posestrila „zmijo krilašico“ (od šest krila i četeri glave), ker je vedela, da se ti mora največji sovražnik, ako ga pobratiš (pobratimiš), — največja sovražnica, ako jo posestriš (posestrimiš), ob priči spremeniti v prijatelja — prijateljico.

Kača je odnehala in iz zelene trave dejala, da ona ni „zmija krilašica“, marveč „mlada nedeljica“, češ:

„Andjelijo, o ljubo Markova . . .
Svetuj, ljubo, svog junaka Marka,
Da ne rani u lov u nedelju,
pre neg' s' um'je i Bogu pomoli. —
Da me nisi, ljubo, posestrila,
ja bih bila Marka pogubila.“ —

Ponedeljek je nekaterim najsrečnejši dan za ôrjo, setev, košnjo itd., koroškim Slovencem tudi za poroko; le štajerskim Slovencem (vsaj nekod) je ponedeljek nesrečen dan; tudi drugi Slovani ga prištevajo med nesrečne dneve.

Torek je nesrečen dan, menda zaradi strahovite Torke ali Torklje, ki ima po nekih krajih baš ob torkih svoj dan. Tudi Bošnjakom je torek nesrečen dan. „Nesretan je, kô da se urodio u utorak.“ Srbi pravijo: „Tko je počeo u utornik, nije dobro prošao do petka.“ V Dalmaciji se mornarji v torek ne ukrcajo radi.

Sreda je Slovencem nekod neugoden dan za sekanje drevja; ta dan tudi ni dobro ili na potovanje. Za poroko pa je sreda menda srečen dan Belemu Kranjcu in Dolenjcu. Morda po stari zapovedi ali naredbi, bodisi cerkveni ali pa posvetni, s katero si je nekoliko prikrajšal čas potratnemu svetovanju, ki je v onih časih trajalo od ponedeljka do sobote . . . V sredo je Judež izdal Gospoda; zato ta dan ne gnôji, ne sej in ne začenjaj nič važnega. Usodna pa je kvatrna sreda lovcu, ki ta dan pojde na lov; prikazati se mu utegne hudič sam; prav nevarna je tudi ponočnemu potniku in zlasti vasujočemu fantu: vešče (čarovnice) ga obletavajo in motijo, nemara zavodijo na

pečine ali tudi močvirja. Na kvatno sredo ne plezaj po drevju in ne luži perila!

Četrtek je Slovencem navaden dan: ne srečen ne nesrečen. Prav imeniten pa je bil starim Germanom, ker je bil posvečen njih bogu Gromovniku, ki mu je bilo ime Thunar ali Donar — Donner, odtod Donnerstag.

Petek je sploh nesrečen dan. Na Dolenjskem v petek ne spraviš na pot nikogar, ob petkih ne pričanja važnih opravil. Pa to velja menda za vse slovenske pokrajine. „Petek — slab začetek.“ Če pa si kako delo začel že poprej, delaj brez skrbi tudi v petek naprej. „Kdor se v petek smeje, se v nedeljo joka.“ V petek si ne daj s'riči las, prehitro bi ti rasli. Vendar za nekaj je petek srečen, dober dan: „Kdor si v petek reže nohte, dobi trdne zobé ki ga nikoli ne bolé“, pravijo na Dolenjskem. V petek popoldne se mora prikazati sonce, če je še tako oblačno. Ta vraža nas spominja prvega „velikega petka.“ Tudi Srbom je petek nesrečen dan. Dela v petek ne nadaljujejo, če ga do petka niso dovršili; niti volov ne zaprezajo ta dan, češ, da bi goved postala krvomočna. „Petek — turški svetek“, zato je petek mohamedanom srečen, svet dan. Zakaj je baš petek tako razupit med krščanskimi narodi? Morda zato, ker je v petek Bog „umrl“ . . . ?

Sobota je nedolžna, nemara zato, ker je pred nedeljo, svetim dnevom. V soboto je le Torklja nevarna, zlasti predicam, če zvečer predejo. Ampak Bog ne zadeni, da binško soboto pastirji krav ne bi prignali še pod mrakom domov: čarovnice bi jih pomolzle, vse mleko bi se jim usušilo, še volčič na vime bi dobile! Prav grdo bi se pregrešil tudi lovec, če bi to soboto večer šel na lov.

Srečni in nesrečni dnevni čas.

„Srečna ura, kadar si se rodil!“ Tak ali podoben izrek se pogosto sliši med nami. Izhaja iz vere v rojenice ali sojenice, ki že ob rojstvu sodijo otroku, kaj bo, kako bo živél in kako umrl. Rojenice so podobne grškim Moiram (Moirai), rimskim Parkam (Parcae) in severnim Nornam (Nornen); Bolgari jim pravijo orisnici, urisnici, narôčnici.

Za setev je nekdó dober samo dopoldanski čas.

Med Srbi in Hrvati je močno ukoreninjena vera v srečno in nesrečno uro — ali, kakor pravijo, v „dobri in zli čas“, ki znači baš, trenotek (Augenblick, punctum temporis); narod govori: „dobra sreča“ in „zla sreča“ (fortuna secunda et adversa).

Lužiški Srbi pravijo: „Opoldne se ne sme delati.“

Srečni in nesrečni dnevi v mesecu in letu.

Nekod so Slovencem lihi (neravni) dnevi v mesecu: 1, 3, 5 . . . (za potovanje) ugodni ali „dobri“; sodvi (ravni): 2, 4, 6 . . . pa neugodni.

V vsem letu je sto nesrečnih dni; kateri so, se pa ne ve. Za gospodarska opravila so baje srečni tisti dnevi, pri katerih je v pratiki (koledarju) — „devica“, nesrečni pa so tisti, pri katerih je, — „škorpijon.“ Vendar se ta praznoverska računa ne strinjata. Zakaj škorpijona vidiš v pratiki le približno tridesetkrat v vsem letu; tudi devic ne našteješ več. Tako bi bilo po trideset srečnih in nesrečnih dni vsako leto.

Ali ti srečni in nesrečni dnevi ne spominjajo rimske praznovere? „Dies fasti“ so Rimljanom bili dnevi, ko se je smelo tožiti in soditi, — „dies nefasti“ pa, ko se ni smelo. Nefastus tudi pomeni nesrečen.

Usodna doba so dnevi od božiča do sv. treh kraljev.

Nekod pazijo na vreme od sv. Lucije (13. decembra) do svetega večera in prerokujejo vreme za vseh dvanajst mesecev prihodnjega leta.

Stajerski in gorenjski Slovenci si (po nemškem vplivu) pripovedujejo o „divjem“ ali „ponočnem lovcu“, ki sem ga že omenil pri „nedelji“ in ki se mora baš predbožične dneve drvajšati po svetu v „divji jagi“, to je v veliki jati psov, venomer gonečih in lovečih: za psmi teka čepast mož, tako zvani „šepasti hudič“ ali „Šent.“ —

Nekaterim so prav nesrečni trije dnevi: 1. april, ker se je, kakor pravijo, tega dne rodil Judež Iškarjot, rdečelasi jud, ki je izdal Jezusa; 1. avgust, ker je Bog tega dne v peklenko brezdnno pehnil Luciferja in njegovo svojat; a 1. september, ker sta tega dne bili pokončani Sodoma in Gomora.

Človek, ki se rodi katerega teh dni, dolgo ne živi, pa siročina in nadloga ga vijeta prav do zadnjega.

Kdor se ob takem dnevu napoti kam, mu pot ne bo srečna in slabo bo opravil. — Tudi z zidanjem ne začenjaj nobenim, še teleta tak dan ne odstavljaj, če si ga namenil za rejo. Ne sej in ne sadi in nikdar se ne rani: ne bi ti plenjalo, rana se ne zacelila. In pravde ne začni, pravico bi zapravdal in še kaj.

— Zdaj pa še nekaj splošnih opomb o tednu in dnevih v tednu.

Beseda „teden“ je nastala iz stsl. „ta dan.“ Ko se je namreč po preteklih sedmih dnevih spet vrnil prvi dan (nedelja), so dejali, da je spet „ta dan.“ Iz istega vzroka je za pojem tedna nastala tudi beseda „nedelja“, kakor še dandanes govorijo Rusi, Srbi in Bolgari; pa tudi Slovenci so v Trubarjevi dobi nekod tednu rekli kar nedelja, drugod pa še teden ali keden.

Delitev časa na tedne po sedem dni je bila znana že prav starim narodom: Kitajcem, Semitom, Peruvancem itd. Tega jih je naučil mesec, ki za vsako svojih četvero mên potrebuje po sedem dni.

Romanski narodi in Germani so po rimskih božanstvih označili dneve; tudi v nemškem jeziku se to še pozna. Na pr.: Dies solis — Sonntag; dies lunae — Montag — Montag; dies.

Martis — Diestag — Diens-tag; dies Mercurii — Mittwoch; dies Jovis — Jov ali Jupiter — Donnar (Gromovnik) — Donnerstag; dies Veneris — Freija — Freitag; dies Saturni, kesnej — dies sabbati — Samstag.

Slovenci smo tedne sprejeli šele s krščanstvom, in sicer prvi izmed vseh Slovanov, v nekdanjih Panoniji (Prekmurje in soseščina, Slovenska krajina). Tako naši dnevi nimajo paganske oznake, marveč skoraj zgolj številčnovrstilno. Po Slovencih so kesnej tudi drugi Slovani sprejeli to oznako; le polabski Slovani so krstili četrtek, posnemaje nemški način, po bivšem domačem Gromovniku za „perendan“, tj. perun dan ali Perunov dan in petku vzdeli, nemara tudi po Nemcih, ime skopi dan (der karge Tag: zaradi posta.

Zanimivo je, da se v srbskih in bolgarskih pesmih nahajata poosebljena sveta Nedelja in sveta Petka:

„Svi se sveci redom posadili:

Navrh stola Gromovski Ilija,

nasred stola Sava i Marija,

po dnu stola Petka i Nedjelja.“

Srbi mislijo, da je sv. Petka sv. Nedelji — „majka“, češ boginja Zora je mati Soncu.

Tako. Zdajle bi se lahko široko razpital o mrki in svetli poeziji vraževerja tudi med Severnimi Slovani, pa na tem mestu ne morem več. Pokimal bi spominu paznega bravca in bi ga še in še vodil v tiho prirodnost domače vasi. Odondod smo vsi, ki smo za slepo srečo šli v ludi svet; tjakaj se vračamo, kadar nam je hudó in srce bolno . . . Pomenek o domačih šegah in navadah je pozdrav in klic rodne zemljice . . . Kdor je naš, ga sliši . . .

Ampak v „Zadrugarju“ se bomo še srečevali in menili o šegah in navadah vseh prigodnih letnih dni.

ČERNJEI i GRÜN

AGENTURÄ I KOMISIONALNA RADNJA, ŽITARICA, MLINSKIH
PROIZVODA I STOČNE HRANE

NOVISAD, KRALJA ALEKSANDRA UL. 14

TELEFONI: 22-42, 25-53, 25-62, 24-86

TELEGRAMI: ČERNJEI NOVISAD

Bankovni račun kod: Opšte Jugoslavensko Bankarsko A. D., Pošt. šted. u Beogradu 51643

Ime ŽIKA zadostuje

Napišite to v kupovalno knjižico in dobiti morate pravo

Žiko v rdečih zavitkih

IZ ZGODOVINE ZADRUŽNIŠTVA.

Zanimivo in podučno poglavje nam nudi pogled v zgodovino zadružništva, na prve pojave tega gibanja, kje in kedaj zasledimo prve zadružne tvorbe in kake cilje je zasledovalo zadružništvo v prejšnjih dobah.

Gotovo je, da v časih in dobah, ko se je ustvarjala človeška družba, ni bilo zadružništva, ker so manjkali vsi pogoji za to. Človek je živel iz dneva v dan, zadovoljen samo, da se nasiti, kaj bo drugi dan, ga ni skrbelo. Zato vidimo prve znake zadrug šele pri kulturno razvitejših narodih, ko je nastala skrb za bodočnost in boj za obstanek socialno diferenciranih in materialno šibkejših plasti naroda. Na smemo pa smatrati besede: „zadružništvo“ v njenem etimološkem ali ekonomskem pomenu (n. pr. zadružništvo starih Slovanov), niti razumeti pod njo bolj ali manj dobro organiziranega sodelovanja posameznikov, temveč jo je razumeti veliko bolj v družabnem smislu in to kot prehodno ali tudi trajno organizacijo za kateresibodi ustvarjajoče namene.

Prve pojave zadružništva je odkril profesor H. Müller v starem Babilonu, kjer so obstojale že 3000 let pred Kristusom zadruge za skupno obdelovanje zemlje. Profesor Müller je nadaljeval raziskovanja o obstoju zadrug v starem veku, ni pa izsledil nikakih pojavov ne pri Egipčanih, ne pri Grkih ali Rimljanih, pač pa ugotovil pri le teh obstoj udruženj za medsebojno pomoč, ki so predstavljala pač nekako zadrugam podobno obliko, dasi so bile po svojem bistvu bolj dobrodelne ustanove.

Čiste zadrugarske organizacije najdemo v Rusiji in to v starih ribarskih in lovskih udruženjih, ki so skoraj gotovo obstojale tudi v zapadni Evropi. Bile so to nomadske zadruge, kar je razumljivo, če pomislimo, v kake svrhe so služile. Slična tem so italijanska delovna udruženja, ki so se pojavila v srednjem veku in ki so se udejstvovala v raznih državah Evrope in zapadne Azije kot stvaritelj monumentalnih stavb in umetnin. Prav posebno je njih delovanje vidno v Rusiji.

Teh srednjeveških udruženj ne moremo pravzaprav nazvati zadruge v našem smislu in to iz razloga, ker so imela nekakšen prisiljen značaj. Zapazimo pa pri njih naloge, ki so jih vršile in ki nas spominjajo na naše današnje zadruge. Tako so srednjeveška udruženja često nakupovala skupno surovine in prodajala gotove izdelke na isti način kakor to delajo zadruge dandanes.

Lahko rečemo torej, da so v starem in srednjem veku obstojale našim zadrugam slične ustanove ali točneje, v njih lahko gledamo početke nekakih produktivnih zadrug. Seveda niso imele tovrstne organizacije nikakih zakonito določenih pravil, temveč so delovale le v smislu svojega namena. Ti zadružni pojavi nam

tudi kažejo, da ni ustvarila združnega gibanja šele kapitalistično-gospodarska novejša doba, temveč ga je samo pospešila in mu dala nove oblike, ki jih stari in srednji vek ni poznal.

Prirodnemu gospodarskemu redu sta napravila konec industrija in kapitalizem in postavila malega človeka, kmeta, delavca, obrtnika, pred nove naloge, kako se ubraniti nadmočnega zagospodovalca, ki ga je z denarjem in svojimi izdelki zaslužil. In tako so nastala konsumna društva, nabavljalne zadruge i. t. d., ki jih v prejšnjih dobah niso poznali. Poleg teh so se, posebno med rokodelci, ustanovljale vedno v večjem številu tudi produktivne zadruge.

Med državami in narodi prednjačijo Angleži s prvimi poizkusi, ustvariti konsumne zadruge. V letu 1769 so ustanovili tkalci v vasi Fenwick prvo konsumno društvo, ki je pa ostalemu svetu ostalo nepoznano, in moramo to ustanovitve smatrati bolj kot slučajen pojav, kateremu je bilo usojeno le kratkodobno življenje. Prava potreba je nastopila na Angleškem šele po letu 1830, ko so začeli z ustanavljanjem konsumnih zadrug in s propagando. Vendar te konsumne organizacije niso slične skoraj v ničemer današnjim zadrugam in tudi niso dolgo živele. Vzrokov za njih kratkodobnost je bilo več, v glavnem, ker ni bilo ljudstvo na nje dovoljno pripravljeno in vsled napak v organizaciji. Na zdravi in pravilni podlagi so bile osnovane konsumne zadruge na Angleškem šele leta 1844, od katerega časa zamoremo govoriti o združništvu v današnjem pomenu — to je od časa ustanovitve konsumne zadruge v Rochdalu. Ta zadruga je pokazala v praksi ne le pravičnost in poštenost, nego tudi pripravljenost, da mnogo žrtvuje za blagor skupnosti. Rochdalska konsumna zadruga je uvedla pomembno razdelitev prebitka po višini izvršenega prometa. Nadalje je po prej izdelanem načrtu organizirala razdelitev blaga, je uvedla tudi lastno izdelavo raznih vrst robe in blaga, ki so ga člani najbolj potrebovali in se je že od početka pečala s poukom in izobrazbo članstva. S tem, da se je zadruga pečala razven z materialnimi vprašanji tudi s poukom in izobrazbo, je zadobila tako veljavo in pomen, da so jo jeli posnemati ne samo v Angliji, marveč po vsem svetu in je ostala vzor konsumnemu združništvu vse do danes.

Na evropski celini najdemo prvo združno konsumno organizacijo v središču francoske svilene industrije v Lyonu. Leta 1832 je bila poklicana v življenje zadruga pod imenom „Commerce Véridique et Social“ (prav resnična in socialna trgovina) po zamisli in pod vplivom Charlesa Fouriera. Eno leto pred to ustanovitvijo najdemo v Parizu prvo produktivno zadrugo, ki jo je oživotvorila mala skupina mizarjev po inicijativi F. Bucheza. Po teh prvencih so se vršili v Franciji vedno iz novega poizkusi v zadrugah, organizirati delavce in rokodelce z več ali manj vidnim uspehom, reči pa moramo, da večinoma poizkusi niso odgovarjali stavljenim nadam. Razumljivo je to, če pomislimo, s

kakimi zaprekami in težavami je združeno organiziranje malega mestnega producenta pri silni konkurenci velekapitalista in veleindustrijalca.

Kot posledica slabih letin in gladovanja so se proti koncu prve polovice 19. stoletja ustanovile prve konsumne zadruge v Nemčiji in Švici. Ustanovile so se v obliki društev, ki so bila podobna dobrodelnim društvom in imela nalogo, nakupovati krompir in moko v velikih množinah in jo razdeljevati brez dobička med odjemalce.

Mnogo pozneje kakor nabavljalne in produktivne zadruge so se ustanovile hranilne in posojilne ter kreditne zadruge. Razumljivo je to, ker kreditno zadrugarstvo zahteva že dobro razvito zadrugarstvo misel in kreditna potreba izvestno stopnjo kapitalističnega razvoja.

Ustanovitelj nemškega zadržnega gibanja, v prvi vrsti kreditnega zadrugarstva, Schulze-Delitzsch, je začel leta 1850. med mestnimi rokodelci ustanavljati hranilne in posojilne zadruge. Preje že (1849) je ustanovil Delitzsch v svojem rojstnem kraju dvoje zadrug; mizarsko in čevljarsko, v svrhu skupnega nakupa surovin. Te zadruge so se bavile deloma s skupnim nakupom, deloma so imele skupna skladišča. Kmalu pa se je pokazalo, da ne morejo dobro uspevati brez potrebnega kredita, zato jih je združil s hranilnimi in posojilnimi društvi, ali kakor jih je Schulze-Delitzsch nazival, „ljudskimi bankami“.

Schulze Delitzsch je vendar imel v vidu bolj mestne razmere in potrebe kot podeželska, zato njegov tip denarnih zadrug ni mogel prodreti med kmetsko prebivalstvo. Kake naj bodo kreditne zadruge na podeželju, to nalogo je rešil Raiffeisen, župan v Heddersdorfu, ki je od leta 1854. dalje iskal novo obliko kreditnih zadrug in to nalogo tudi sijajno rešil leta 1869, ko je ustvaril podeželskim razmeram tako primerno obliko, da obstoja do danes in to ne samo v Nemčiji, temveč so jo prevzele tudi druge države, med njimi tudi mi.

Poleg do sedaj omenjenih so se ustanovljale še druge vrste gospodarskih zadrug, ki so se pečale s preskrbo in prodajo različnih kmetijskih izdelkov. Početki teh segajo še v srednji vek, to so primitivne planinske zadruge, ki jih najdemo med alpskimi prebivalci. Seveda se ne dajo primerjati z današnjimi gospodarskimi zadrugami, ki imajo svoj izvor na Danskem, kjer se je leta 1875. ustanovila v vasi Kasslund prva zadruga za izdelavo masla. Enako je bila ustanovljena na Danskem prva zadržna mesarija v zvezi s prekajevalnico.

V Italiji obstoja od leta 1883. posebna oblika zadrug in sicer zadruge za vzajemno sklepanje najemniških pogodb in zadruge za vzajemno obdelovanje zemljišč. Prvo zadrugo te vrste je ustanovila zadruga rokodelcev v Ravenni, ki je v zaščito svojih članov pred izkoriščanjem po podjetnikih vzela v najem velika

zemljišča, ki jih sama obdeluje. Posnemali so Italijane v tem na Ogerskem, v Romuniji in v južni Rusiji.

Ogledali smo si v prejšnjem samo glavne vrste zadrug, kdaj in kje so nastala. Vidimo na prvi pogled, da je zadružništvo v današnjem pomenu še precej mlada tvorba, ki je šele v početku svojega razvoja in jo čaka še velika naloga in dela za dosego cilja, ki so si ga stavili veliki narodni gospodarstveniki in zadružni ideologi.

Nadalje nam pokaže zgodovina zadružništva, da niso sodelovali pri razvoju zadružništva samo veliki narodi in države, temveč tudi male države, kot na pr. Danska. Tudi naša država je ustvarila nov tip zadruga in sicer z ustanovitvijo zdravstvenih zadrug, ki jih hodijo proučevati k nam iz drugih držav, ki so glede zadružništva veliko pred nami.

Na koncu še kratek pogled na prve početke zadrugarstva med Slovenci. Pravi zadružni pokret med Slovenci je započel „oče slovenskega zadružništva“, Mihael Vošnjak, v letu 1872, ki je ustanavljal samo posojilnice takozvanega mešanega stroja, to je, te posojilnice so bile urejene deloma po Schulze-Delitzschevih, deloma po Raiffeisnovih načelih. Gonilna sila pri Vošnjaku je bil narodnostni moment, ker je hotel s pomočjo posojilnic doseči gospodarsko samostojnost in neodvisnost Slovencev od močnega nemškega kapitala. Te kreditne zadruga so imele več ali manj kapitalistične tendence, kar je razumljivo, če upoštevamo takratne razmere. Izrazitega socialnega smotra pogrešamo pri njih, a so kljub temu nudile zatiranemu in zaostalemu slovenskemu življu precejšnjo oporo v nacionalnem boju napram vedno agresivnejšemu nemštvu. Nov duh v zadružno gibanje je prinesla nova generacija okoli leta 1895. Nastopili so možje z obširnimi socialno-gospodarskim programom in začeli snovati zadruga zaradi njih socialne važnosti, kar je dalo zadružništvu med nami šele pravi razmah. Nova doba je nastala pod vplivom in vodstvom največjega zadružnega ideologa med Slovenci, dr. J. Ev. Kreka.

Kot prvo denarno ustanovo in predhodnico zadružništva med Slovenci moramo navesti „Obrtno pomožno društvo“ v Ljubljani, ki jo je ustanovil Čeh Jan Horak v letu 1852. in ki se je pozneje preuredilo v današnjo Obrtno banko d. d. Ravno tako je ustanovil Mihael Vošnjak kot društvo dve posojilnici, in to v Ljutomeru in Sv. Jakobu v Rožni dolini, obe v letu 1872. Leta 1873 je izšel v Avstriji zadružni zakon, na podlagi katerega je ustanovljena večina slovenskih zadrug. Prvo tako zadruga najdemo leta 1874 v Mozirju pod imenom „Gornjesavinjska posojilnica.“

V nasprotju z ostalimi narodi najdemo pri nas denarna društva in zadruga preje oživotvorne kot konsumna društva oziroma zadruga. To je razumljivo, če pomislimo, da je slovenski narod po večini poljedelski in da je imel v časih, o katerih govorimo, le nekaj malo industrijskih centrov na svojem ozemlju.

Razumljivo je tedaj, če vidimo prvo konsumno društvo v tedanjem in današnjem največjem industrijskem kraju — v Trbovljah. Tu se je ustanovilo 18. maja 1882. konsumno društvo pod imenom „Trifailer Bruderlade-Konsumverein“ (Trboveljsko konsumno društvo bratovske skladnice), par mesecov nato pa že drugo v Hrastniku in sicer 22. oktobra 1882, namreč „Bruderlade des Konsumvereines der Trifailer Steinkohlengewerckschaft zu Hrastnik und Dol“ (Bratovska skladnica konsumnega društva Trboveljske premogokopne družbe v Hrastniku in Dolu). Obe zadrugi danes ne obstojata več, ker jih je Trboveljska premogokopna družba znala spraviti tekom let v svojo upravo in to iz razloga, da je imela lažje stališče pri mezdnih bojih, ki jih je vodila s svojimi delavci. Najstarejša konsumna zadruga, ki obstoja do danes je v Ljubljani, je dne 26. marca 1895 ustanovljeno „I. ljubljansko delavsko konsumno društvo“.

ETIČNA PODLAGA ZADRUŽNIŠTVA.

Čim širše in globlje se vali veletok zadružništva po svetu, tem močnejša in ostrejša je sila njegovega duševnega in naravnega preporoda.

„To, kar zadrugar pričakuje“, pravi najslavnejši škotski zadrugar Maxwell „ni nič drugega kakor ono, kar je bilo pridigano pred devetnajststoletji ob Galilejskem jezeru!“

Murphy nekoč ravnatelj škotske velenakupne družbe, pravi, da se včasih zdi, kakor da bi bil duh krščanstva vtelešen v zadrugnem gibanju.

Nemški zadrugar Huber spoznava v zadružništvu novo zdravilno moč, ki omogoča onemu, ki je izključen od pojedine življenja, uživati dobrote tega sveta s hvalo in zadovoljstvom.

Uprav grandijozni primer nam daje pa francoski zadrugar Proudhon! On pravi: „Evangelij nam je prinesel enakost pred Bogom, francoska revolucija enakost pred zakonom in zadružništvo enakost pred usodo!“ Da! Enakost pred usodo! Kaj pomeni to? To pomenja enake eksistenčne pogoje za vse ljudi! Telesno in duševno hrano za vse ter prosto pot za udeleževanje vsakega posameznika, za napredovanje in dviganje vseh, kot ene enotne solidarne celokupnosti!

Napraviti ljudi pred usodo enake se pravi, enega k drugemu približati in jih s tem združiti v ekonomični, duševni in naravni interesni skupnosti, da bodo morali sami sebe smatrati kot prijatelje in sodelavce, ne pa kot konkurente in sovražnike.

„Merima Alem“ krema očuva Vašo lepoto.

NAŠE ZADRUŽNO ČASOPISJE.

Od vsega početka že je zadružno gibanje napovedalo najodločnejši boj nevednosti.

„ . . . Zato je prvi korak k zadružništvu, prvi in zadnji korak, ki ga vodi k uspehu, da se borimo proti nevednosti z vsemi sredstvi, ki so nam na razpolago.“ Tako je pisal dalekovidni dr. W. King v svojem časopisu pred več nego sto leti, še predno so roždalski pionirji položili temelje modernih konsumnih zadrug.

Današnje zadružništvo vsega sveta navdušeno vodi boj proti neznanju, uporabljajoč pri tem vse moderne metode. Predavanja v radiju in na shodih, film, gledališče, koncerti, skupna potovanja in izleti, veselice, knjižnice in čitalnice z debelimi znanstvenimi razpravami, romani in pesmaricami, pa s časopisi, vse to je danes tudi v službi zadružne ideje.

Pri modernem izobraževalnem delu je časopisje odločilnega pomena. Zato ni čudno, če žrtvuje zadružništvo toliko sil na tem torišču. Dober časopis naj da posamezniku, ki je odločilen in merodajen temelj vsake družbe, izobrazbo v vsem, pokaže naj mu bleščeče cilje in za čudo lahka pota zadružništva, pa mu naj da h koncu tudi še posebne strokovne vzgoje. Zares visoko stopnjo je doseglo angleško, nemško in švicarsko zadružno časopisje, medtem ko trdi Dande Bancel, da ni pri Francozih nič vredno. Mi seveda ne smemo tako soditi, meriti moramo s svojim merilom. Saj še nimamo zadružnega lista za otroke, dočim lahko Francozi s ponosom pokažejo svoj list „Le Coopérateur scolaire“.

No, v glavnem lahko delimo zadružne liste v tri kategorije. Najvišjim plastem zadružnega izobraženstva, našim ideologom in teoretikom, so namenjeni znanstveni, običajno strogo nevtralni in vedno strankarsko popolnoma neodvisni listi, ki iščejo novih, krajših poti do ciljev, katere si je stavilo zadružništvo, odkrivajo nove možnosti udejstvovanja, izdelujejo zakone, po katerih se razvija vse gospodarsko dejanje in nehanje. Drugi, praktično informativni listi, so namenjeni možem čvrste dejavnosti, voditeljem zadrug in njihovih zvez, onim, ki stoje sredi gigantskega ekonomskega boja in često nimajo smisla za teoretične razprave in hipoteze. Le-ti potrebujejo mirnega razgleda preko bojišča in trenutnega stanja na njem. Tretja vrsta časopisov pa je namenjena vsem nam, ki smo poklicani, da s solidarnostjo pomagamo ustvariti boljši družabni in gospodarski red: Da si pomagamo sebi samim in bližnjim svojim. Tak časopis obsega vse, ker je namenjen vsem. Interesanten je kakor vsak drug časopis, pa čeprav veje iz njega vseskozi zadružni duh. V teoretičnih razpravah nam bistri pojme o zadružništvu, daje nam praktična navodila za sodelovanje v skupnem gospodarstvu in za uspešno

delo v svojem individualnem gospodarstvu in skrbi končno z leposlovnimi deli za duševno razvedrilo ter pospešuje srčno omiko. Da ta del ne more biti v zvezi z zadružništvom? Nimamo li zadružnih pesmaric, romanov in dram? Res ni potrebno, da bi bil zadružni list dolgočasen: Napet roman nas v umetniški obliki pouči na pr. o zadružnem nazoru, da morata biti proizvodnja in razdelitev dobrin urejena na temelju resnične pravičnosti v službi vsega človeštva. Zabavna smešnica nam pokaže nesmisel sodobnega posredništva, s katerim so zadruge v neprestanem boju. Zamotana uganka nas lahko vodi skozi svet števil, ki nam predočujejo in tako približujejo zadružno gibanje.

Ne bomo se tokrat ozirali široko naokoli, temveč se bomo ogledali doma. V Jugoslaviji izhaja 18 zadružnih časopisov, od teh 4 v slovenskem jeziku. Iz strukture naše zemlje in vse ekonomske razporeditve v njej izvira naravno, da so najstarejši, najmočnejši po nakladi in najštevilnejši pri nas **listi poljedelskih zadrug in njihovih zvez**. „Glasnik poljoprivrednog kredita“, ki je oficijelen organ glavne zadruge za poljedelski kredit, ustanovljene po zakonu o poljedelskem kreditu, izhaja v nakladi 35.000 izvodov. Do te impozantne številke se seveda ne more pospeti noben drug naš zadružni list. Najstarejši je „Gospodarski list“, ki kot sedanje glasilo hrvatskega gospodarskega društva izhaja že od leta 1842. „Zemljoradnička zadruga“ je tednik najmočnejše jugoslovenske zadružne zveze, „Glavnega saveza srbskih zemljoradniških zadrug“. Ustanovil je ta list nestor srbskega zadružništva, Mihajlo Avramović leta 1895. Mesečnik ljubljanske „Zadružne zveze“ je „Narodni gospodar“, ki izhaja letos v 33. letniku. Izpred ujedinenja datira tudi še začetek „Zadrugarja“, po imenu brata našemu „Zadrugarju“, po vsebini predvsem zastopnika splitskega „Zadružnega saveza“. „Hrvatski zadrugar“ je mesečnik „Središnjega saveza hrvatskih seljačkih zadrug“, „Srpski zadrugar“ pa list „Saveza srbskih zemljoradniških zadrug v Novem Sadu.“ „Zadružna zveza Zagreb“ izdaja svoje glasilo z naslovom „Zadružna svijest“ in poleg tega še „Mljekarski list“, ki je predvsem namenjen pospeševanju mlekarstva, mlekarke industrije in trgovine. „Zveza slovenskih zadrug“ v Ljubljani izdaja letos 3. letnik svojega lista „Zadružni vestnik“. Vseh deset naštetih časopisov ima krog čitateljev točno očrtan ne le s tem, da so glasila posameznih zvez, temveč tudi s tem, da jim je poleg širjenja zadružnih idej v programu še izobrazba kmetovalca.

Moderno konsumno zadružništvo je pri nas v povojih, zato je temu primerno siromašnejše tudi **časopisje konsumnih zadrug**. Med šestimi mesečniki prednjači po starosti slovenski „Konsument“, glasnik „Zveze gospodarskih zadrug za Jugoslavijo“, ki ga je bil ustanovil leta 1921. izredno delavni zadružni vodja Anton Kristan. „Konsument“ skrbi predvsem za izobrazbo

zadružnega objekta in naj tvori vez med tem in vodstvom zveze. Zadružna revija „Pod lipo“, ki jo je bil ustanovil Kristan za vzgojo zadružnih članov, danes ne izhaja več. Do pričetka aktivnega delovanja zadrug državnih uslužbencev je bil po ujedenju „Konsument“ edini jugoslovski list organiziranih konsumentov. Naravno je, da v tem oziru Slovenci prednjačimo, kajti industrializacija delavstva je v naših pokrajinah najbolj napredovala, zapadna civilizacija je pri nas najgloblje pognala korenine in je ustvarila največ potreb, živlenski pogoji so pri nas najtrši, boj za življenje najbolj ljut. Zato ni čudno, da je Ljubljana poleg „Konsumenta“ dajala tudi drugi časopis potrošačev, „Zadrugarja“, pet let predno se je pričelo gibati drugod. Leta 1929 je pričel „Savez nabavljajških zadrug državnih uslužbencev“ v Beogradu izdajati pod uredništvom svojega predsednika Miloša Štiblerja odličen mesečnik „Zadrugarstvo“, ki mu že imena sodelavcev dajejo ugled. Saj najdemo med njimi najodličnejše, tako prof. dr. Totomianca, Mih. Avramovića in dr. List je namenjen razumnemu uradniku, ki bo dozdevno slično kot na severu, v Hodanski in na daljnem vzhodu, v Japonski, postal steber konsumnega zadružništva. Res najdemo, da se prične v letu 1929. buditi v našem uradništvu tendenca, širiti poprej tako zaničevano „konsumarstvo“ tudi s časopisjem. Poleg „Zadrugarja“, ki ga je naša zadruga v sedmem letu izhajanja preuredila v lično družinsko revijo, je v tem letu pričel izhajati še „Zadružni glasnik“, glasilo železničarske kreditne podporne in konsumne zadruge v Sarajevu pod uredništvom agilnega Nikole Jaraka, ki mu hudomušneži pravijo „Sarajevski Čerček“. „Zadruga“ je drugi sarajevski list, glasilo tamkajšnje nabavljalne in kreditne zadruge državnih uslužbencev. Najmlajši brat je v precejšnji nakladi izhajajoči „Železničarski zadružni vjesnik“, ki ga izdaje konsumna zadruga železničarjev v Zagrebu kot lastno glasilo in obenem glasilo ostalih zagrebških železničarskih zadrug. Od skupno šest časopisov organiziranih potrošačev jih vzdržujemo torej pet državni uslužbenci, železničarji sami pa tri. To zadovoljivo dejstvo naj nam bo izpodbuda k še ožji združitvi in krepkejšem zamahu v korist skupne stvari. Ni pa toliko važno, da moremo pokazati na veliko množino zadružnih časopisov, naš ponos naj bo kvaliteta onega, kar nudijo — ne rast v širjavo, temveč rast v višino in globino.

Posebnost našega jugoslovenskega zadružništva so naše zdravstvene zadruge, in slika bi ne bila popolna, če bi prezrli opozoriti na zanimivi „Zdravstveni pokret“, ki ga izdaje „Savez zdravstvenih zadrug“ v Beogradu, ta za narod velevažna ustanova.

Tega kratkega pregleda našega zadružnega časopisja ne morem zaključiti, ne da bi omenil „Mednarodnega zadružnega bulletina“, mesečnika mednarodne zadružne zveze, v kateri smo včlanjeni tudi mi. List izhaja v Londonu v angleški, francoski in nemški

izdaji, sodelavci pa so mu vsi sodobni voditelji združnega gibanja. Čeravno moremo jugoslovenski zadrugarji dokaj malo sodelovati v njem, ga moramo prištevati k „svojim“ glasnikom, ker je organ najvišje naše organizacije, pa čeprav izhaja izven zemlje in v tujem jeziku.

Znanja nam nudi združni list, in znanje je bogastvo. Ali pa list od nas tudi nečesa zahteva? Malo je to, kar zahteva, a važno: Da ga čitamo in ne zavržemo, temveč da ga damo naprej prijatelju, tovarišu, ki ne poznata združnih stremljenj. Vsakdo naj bi čim češče iskal utehe v njem in poduka, da se končno vsi zavedamo brezpogojne zahteve naše lastne dobrobiti: Zvesto strnitev k skupnemu delu v blagor pozameznika in v blagor vseh.

Vse pisarniške, tehnične in šolske potrebščine po ugodnih cenah priporoča
veletrgovina s papirjem

M. Tičar, Ljubljana

Preskrbljujejo se vse tiskovine

„Merima Odis“ pasta je za zobe odlična.

Ako želite dobro pecivo, potem uporabite za prireditev istega

**Dr. OETKERJEV pecilni prašek
in Dr. OETKERJEV vanilni sladkor**

Kako prirediš Dr. OETKERJEV šartelj?

Zmešaj 14 dkg surovega masla s 3 rumenjaki, dodaj 1 zavoj Dr. OETKERJEVE zmesi za šartelj, $\frac{1}{4}$ litra mleka in čvrst sneg 3 beljakov. Testo naj gosto teče z žlice. Peci ga v dobro nameščenem modlu pri srednji vročini.

Če bi bilo združništvo le sredstvo za boljše življenje in manjše izdatke, ne bi moglo postati strast in religija toliko ljudi (prof. Gide).

Da, vi meščani ali delavci, trgovci ali železniški uslužbenci, vi zadrugarji iz mesta Pariza ali s kraja sveta, nimamo li splošnih interesov kot potrošači? (prof. Gide).

OD NATURALNEGA DO KREDITNEGA GOSPODARSTVA.

Naturalno gospodarstvo pomeni ono stanje narodnega gospodarstva, v katerem gospodarska družba še ni osredotočena okrog nekega tržišča in v katerem se menjavajo dobrine za dobrine. Tako menjavanje je mogoče le na nizki kulturni stopnji, ko so potrebe priproste ter se promet razvija le v ozkih mejah.

Današnje razmere človeške družbe, uredbe in običaji, z eno besedo, cela naša kultura je nastala v teku tisočletij v počasnem razvoju. V tej razvojni dobi se človek bori za svoj obstanek s naravo in divjimi zvermi, bavi se najprvo z lovom in ribolovom ter preide polagoma k živinoreji in poljedelstvu, organizira se v socialne in gospodarske edinice. V takem razvojnem stadiju najdemo človeka ob prestopu praga v zgodovinsko dobo.

V tej dobi človeška družba še ne pozna denarja. Ljudje izposojujejo drug drugemu dobrine, kakor to delajo kmetje še dandanes. Na plemenske svečanosti povabljene gošte obdarujejo starešine z bogatimi darovi bolj iz negospodarskih kot gospodarskih motivov. Redka menjavanja še ne potrebujejo menjalnega sredstva, menjavajo se poljubno dobrine za dobrine.

Kakor hitro se gospodarska družba zbere, čeprav komaj vidno okrog nekega tržišča, je potrebno, da se razvije posebno menjalno sredstvo. Brez tega bi promet porabil mnogo časa in moči oziroma bi bil docela nemogoč. Vzemimo na primer: Nekdo prižene na trg konja, katerega bi rad zamenjal za žito, lastnik žita pa rabi plug in ne konja, lastnik pluga bi rabil platno. Vidimo, da je dosti dobrin, a vendar nikdo ne more dobiti željenega predmeta.

Te težave so dale povod, da se je v prometu začela prav zgodaj rabiti zdaj ena zdaj druga dobrina, katera je bila redka in katera so vsi radi sprejemali in visoko ceniti.

Tako dobrino — prirodno menjalno sredstvo — kateri je gospodarsko življenje dalo vse omenjene attribute, imenujemo denar v najširšem pomenu besede. V naturalnem gospodarstvu so se uporabljali in se še uporabljajo v to svrhu v raznih krajih in raznih prometnih področjih različne dobrine. V Ilijadi in Odiseji čitamo, da je v homerki dobi služila živina kot menjalno sredstvo, kar je dokazano tudi za stari Rim. Na to nas spomija latinski izraz „pecunia“ od pecus, to je živina. Pri nekaterih germanskih plemenih je žival služila še srednjem veku kot menjalno sredstvo. Lovski narodi so plačevali orodje in domače potrebe s krznom. Na velikih letnih sejmih v Nižnjem Novgorodu so azijska plemena še v 19. stoletju nabavljala do-

brine za krzno. Stari Slovani so zamenjavali dobrine za platno, krzno in žito. Nekatera plemena v Afriki še dandanes plačujejo z medenimi palčicami in s slonovo kostjo.

Kjer vsi sprejemajo tak prirodni denar, tam si gospodarstva prihranijo mnogo menjavanj, ki so osredotočena na to menjalno sredstvo. Ves promet se razvija lahko in brez težav.

Z rastočim prometom se pokaže tudi ta način menjavanja kot nezadosten. Na tržišče prihaja vedno več obiskovalcev, ki za prirodni denar nimajo nikake uporabe. Sprejemajo ga le v malo diferencirani družbi, v kateri imajo vsi približno enake potrebe. Menjavanje se vedno precizneje razvija. Komadi prirodnega denarja, katere so dosedaj samo šteli, se pričenjajo ceniti. Družba potrebuje zamenljivo (fungibilno) dobrino — denar — katere enote se medsebojno lahko zastopajo ter so popolnoma enake.

Ta dobrina je žlahtni metal. Ta se povsod uporablja kot sredstvo za zadovoljevanje potreb in za okraske. Ima razmeroma malo težino, je lahko prenosljiv, ima praktično neomejeno trajnost in je nespremenljiv. Da se lahko deliti v komade, torej zamenljive enote. Žlahtni metal postane denar v ožjem smislu napol kulturnih deželah se plačuje še z nekovanim srebrom. Najprvo se preizkusi srebrna palčica na poskusnem kamenu glede finosti, nakar se odseka z nožem komad in se odtehta na tehtnici dogovorjana teža.

Tudi ta način plačevanja je še neokreten in počasen. Kakor hitro se tržni promet razvije in razširi, se občuti nenadomestljiva izguba na času. Zato je umljivo, da se je prirodni metalni denar počasi razvil v pravi metalni denar.

Metalni denar se javlja ponekod preje, ponekod pozneje, a vedno in povsod le na neki višji stopnji kulture. Železo v Sparti je nadomestil baker v Rimu, temu je sledilo srebro in končno zlato, ki je postalo najbolj razširjeno plačilno sredstvo. Najprvo je bilo plačevanje penzatorično (to je pri vsaki kupčiji se je tehtalo). Ker je bilo to nerodno, so ga začeli formirati v razne komade določene težine. Da se prepreči zmanjšanje in poškodba vsebine, se je dala denarju oblika, katero ima še dandanes.

Kovani denar je nastal v krajih živahnega prometa. Tržni uradi olajšujejo menjalni promet s komadi žlahtnega denarja, katerega sestavljajo sami in za katerega prevzamejo jamstvo z žigom. Ta denar se je razvil radi svoje zamenljivosti v popolno menjalno sredstvo.

Kolikor je znano, so v 7. stoletju pred Kristusom kovali denar prvi lidijski kralji, ki so vladali mali državi na meji grške in azijske kulture, kjer je živahno cvetela trgovina med Azijo in Evropo. Tu se je torej prav zgodaj razvilo denarno gospodarstvo. Lidijski kralji so na kovani denar udarjali svoj grb

(prednji del leva in bika), s čimer so prevzeli jamstvo za določeno težino in čistoto. Najstarejši lidijski denar, zmes zlata in srebra, je bil podoben jantarju (elektron) in se je imenoval elekhtar. Oblika je bila obročasta. Prvi je koval zlati denar kralj Krez. S kovanjem srebrnega denarja, ki se je uporabljal le kot drobiž, so pričeli še le pozneje. Institucija denarja se je iz Lidije kaj hitro razširila v sosednje oblasti Azije, Evrope in Afrike, kjer je cvetel živahen promet z vzhodnimi deželami in kjer so se dragocenosti, tkanine, dišave itd. plačevale s plemenitimi metali.

Čim bolj globoko je prodiralo menjavanje v vse sloje tedanjega kulturnega sveta, tem bolj se javlja potreba po drobižu, katerega so začetkoma predstavljali le komadi žlahtnih metalov, železa, bakra in cinka.

Spartanci so poznali železni denar — pelanor; srebrni in zlati denar je bil tamkaj prepovedan do 4. stoletja pr. Kr. V Atenah je denar že pred 500 leti dosegel visoko stopnjo razvoja. Poznani so menjalci, ki izposojujejo in menjavajo denar, znana je celo že hipoteka. Grška beseda talent (talaton) pomeni tehtnica, drahma pa pest. Najstarejša grška denarna vrednost je eginski srebrni talent, ki tehta 37,2 kg in je vreden ca 6.530 Din. Solon je vpeljal evbejski talent 26,2 kg, vreden ca 4.715 Din. Najobičajnejši grški denar pa je tetradrahma.

V Rimu zamenja v dobi kraljev „pecus“ baker, na katerega udari država znak in prevzame jamstvo za njegovo čistoto (aes signatum). V dobi decemvirata je v zunanji trgovini v uporabi srebrni denar in sesterce. Monarhija prinese rimskemu narodu 200 letni mir (pax romana), ki je končal z veliko denarno krizo, iz katere se država ni več opomogla. Konstantin Veliki (324 do 337) uredi usled neprestanih kriz zlato valuto, meso aureusa vpelje solidus, ki ostane do konca srednjega veka svetovni denar.

S padcem rimskega carstva se prikažejo na pozorišču mladi nekulturni narodi, ki zadržujejo s svojim prihodom normalni kulturni in gospodarski razvoj in se poslužujejo denarne valute, katero najdejo v zasedenih krajih. V merovinski dobi izgine denar skoro popolnoma in se vse zopet plačuje v naravi.

Arabci kujejo v 7. stoletju zlati denar, ki je enakovreden bizantinskemu „solidu“, a po perzijskem vzorcu srebrni „dirhen“, ki je vreden en dinar.

Karel Veliki vpelje v svoji državi srebrno valuto: 1 srebrni funt ali libra ima 20 srebrnih šilingov, 1 šiling 12 dinarjev. V 13. stoletju izgubi denar svojo vrednost, ker ima vsak vazal pravo, da kuje denar. Ludvik IX. Sveti (1226 do 1270) vpelja zopet v celi Franciji kraljevi denar.

V stari srbski državi se pred Štefanom Nemanjem in Štefanom Prvovenčanim vršijo vsa plačila v deželnih proizvodih. Tudi pozneje, ko so v dobi kralja Vladislava začeli kovati denar, igrajo v gospodarskem življenju menjavanja in plačevanja s pri-

rodnim denarjem veliko vlogo. V trgovski pogodbi bosanskega bana Štefana z Dubrovnikom leta 1332 se omenjajo voli kot plačilno sredstvo. Leta 1280. plača Dubrovničan konja s 16 lakti tkanine, dubrovniškemu uvozniku plačajo v planinskih selih dovoz s sirom, v rabi je srebrni dinar, 12 dinarjev je ena perpera. Naturalno gospodarstvo se povsod umika in dela prostor denarnemu gospodarstvu.

Vmešavanje države v proces formiranja denarja označuje epoho v zgodovini te gospodarske institucije. S tem dobi denar nov atribut, kvalifikacijo zakonskega plačilnega sredstva. Država mu da prisilni tečaj in pravni značaj. Naravna posledica tega je, da si država pridržuje isključno pravo kovanja. Da prepreči kovanje manjvrednega in neveljavnega denarja, mora določiti tudi zakonsko obliko in kovino.

Razvoj narodnega gospodarstva gre krepkih korakov naprej, prometu in trgovini postane s časom denar s svojimi atributi: merilo vrednosti, menjalno sredstvo in zakonsko plačilno sredstvo — nezadostno.

Mesto metalnega denarja zavzame polagoma kreditni denar, to so takozvani denarni surogati ali nakaznice na določeno denarno svoto. Najbolj razširjena javna nakaznica je novčanica državne banke, katero se ta obveže zamenjevati v metalni denar. Najodličnejše privatne nakaznice so menice in čeki¹⁾.

Kredit pomeni vero, zaupanje. Tudi metalni denar se sprejema le radi zaupanja v njegovo čistost in finost, ki sta bili vedno, prav posebno pa v srednjem veku za časa Ludvika IX. Svetega in tudi v novem veku v dobi Friderika Velikega — nešteto krat kvarjeni, kar je imelo usodepolni vpliv na trgovino in promet. Če igra kredit pri metalnem denarju važno vlogo, se njegova važnost pri denarnih surogatih še poveča, ker ti surogati sami nimajo nobene vrednosti.

Denarni surogati so se razmeroma hitro udomačili, ker nudijo prometu in trgovini radi lahke prenosljivosti in nadomestljivosti nešteto prednosti.

Tisoč dinarjev v zlatu tehta ca 0.56 kg, in se ne morejo nositi v normalni denarnici in tudi ne v normalnem hlačnem žepu, dočim 20 do 30.000 novčanic še lahko spraviš v malo večjo denarnico. Milijon dinarjev v zlatu tehta ca 560 kg in je za prenos potrebno posebno živinče. Milijon novčanic predstavlja majhen zveženj, za katerega se rabi posebna listnica, kreditno pismo za 10 ali 100 milijonov se prenese kakor par vizitnih kart.

¹⁾ Menica je listina, s katero se ali izdajatelj sam zaveže, ali naroči drugi osebi, izplačati tretji osebi določeno vsoto denarja na določenem mestu in ob določenem času.

Devize so menice, ki so plačljive v inozemstvu.

Ček je nakaznica neke osebe na banko ali banki sličen zavod, v kateri ta oseba izda nalog, izplačati iz njenega dobroimetja gotovo vsoto denarja.

Radi navedenih prednosti kreditnega denarja čislajo moderni trgovci in privatniki v kulturnih državah državne denarne surogate: čeke in menice bolj kot metalni denar, ki se uporablja le v malem prometu, ter plačujejo samo s temi sredstvi. Na Angleškem se izvrši več kot 9 desetlin vplačil na ta način.

No, ne samo navedena enostavnost je vzrok razvoja in razširjenosti kreditnega denarja. Vzrok postanka in razširjenja kreditnega denarja tiči v sposobnosti, premagati pasivne transportne ovire. Nesigurnost cest je silila k njegovemu razvoju. Trгоvec, ki je prodal robo daleč od domovine, je rajši za prodano blago vzel menico kot pa gotovino. Menica je bila varna pred roparjem, ker je, četudi v njegovi posesti, zanj brez pomena. Pogosto je menica bajne vrednosti v culici pobožnega romarja prekoračila najnevarnejše puščave.

Kreditni denar premaga z lahkoto prostorne in časovne ovire. Trгоvec z žitom v Odesi na pr. pošlje francoski importni firmi v Marseillu z jadernico pošiljko pšenice. Prevoz traja par tednov. Ali naj trгоvec v Odesi čaka, da dospe jadernica v Marseille in da mu druga nazaj grede prinese denar? To lahko traja več tednov ali celo mesecev. Trгоvec rabi za svoje poslovanje takoj denar. V takem slučaju izenači menica transportne ovire. Trгоvec v Odesi trasira na trgovca v Marseillu menico v svoti vrednosti žita in jo proda pri banki v Odesi. Na ta način pride trгоvec v Odesi do denarja, na katerega bi sicer moral čakati več tednov.

Časovne ovire nastanejo tam, kjer lastniki sirovin zaupajo tvorničarju sirovine, dokler ta ne vnovči svojih izdelkov. Ako krojač obljublja v menici plačilo trgovcu s suknom v momentu, ko bo dobil za izgotovljeno obleko plačilo, je časovna ovira premagama, ker trгоvec lahko proda menico in na ta način pride do denarja. V tem svojstvu je menica postala denar veletrgovine v mednarodnem prometu. Pred vojno je bilo 95% celokupnega prometa med Nemčijo in Zedinjenimi državami Severne Amerike izravnano z devizami in samo 5% v gotovini.

Kakor si je menica osvojila veletrgovino mednarodnega prometa, tako je postal ček v anglosaških zemljah nacionalno plačilno sredstvo vsaj višjih in srednjih slojev.

Kakor posameznikom, tako je nadomestilo metalnega denarja s surogati tudi gospodarski družbi kot celoti nad vse koristno. Za menjavanje določene množine se potrebuje določena množina denarja. Čim hitreje kroži denar, tem manjša množina istega je potrebna človeški družbi. Denarni surogati vršijo važnejšo funkcijo kot metal, ker se plačila z njimi vršijo hitreje, enostavneje, ker jih ni treba šteti, sortirati, urejevati in ker so transportne ovire manjše. Človeška družba rabi pri kreditnem gospodarstvu manj denarja kot če bi plačevala vse v efektivnem denarju. Varčuje torej dvakrat, kajti metalni denar si mora na-

baviti s stroški in s trudom v lastnih najdiščih ali z nakupom. V kreditnem gospodarstvu ima družba ne samo uspešnejši, temveč tudi cenejši ustroj menjalnega prometa.

Naturalno gospodarstvo prevladuje v nerazviti gospodarski družbi, denarno gospodarstvo dominira v teritorijalnem državnem in narodnem gospodarstvu, kreditno gospodarstvo pa prevladuje v mednarodnem in svetovnem gospodarstvu.

Najnovejša oblika načina plačevanja v kreditnem gospodarstvu je kliring,¹⁾ ki stopa posebno v zadnjem času v meddržavnemu obračunavanju v ospredje. Jeli to najpopolnejša in zadnja oblika kreditnega gospodarstva, bode pokazala bodočnost.

Perite lase le z „Merima“ šamponom!

Zadružništvo ima lastnost, da druží vse ljudi in vse vere. (de Boyve).

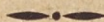
Preko zadrug v boljšo bodočnost! (prof. Totomianc).

Delavci, v zadružništvu so sredstva, metode in cilji za vas! (Dr. W. King).

Znanje je oče izobilja, nevednost oče uboštva. (Dr. W. King).

Zadruge so odprte vsem, ki hočejo vstopiti vanje, vsi so sprejeti pod enakimi pogoji. (prof. Gide).

H. SKALA, LJUBLJANA, MIRJE 2

nudi ovojni papir, vrečice in oglje najugodnejše.
Telefon št. 24-50. Pošt. hranilnica št. 12.773.

Poskusite „Merima dečje“ milo!

¹⁾ Kliring (Clearing) je obračun dobroimetij in dolgov med denarnimi zavodi ali tudi državami.

ČLOVEK IN DRUŽBA.

O družbi bi lahko govorili tudi pri živalstvu in celó pri rastlinstvu. Tudi pri živalstvu in rastlinstvu nahajamo skupno ali družno življenje in je tu misliti samo na mravlje, čebele, lastoyke ali tudi na različne rastline, ki uspevajo le v skupni rasti in ki so dale povod, da se ponekod govori in piše že o posebni „sociologiji rastlinstva“. Zato ni čuda, da je tudi naš pojem najprvotnejše človeške družnosti neposredno povzet iz živalskega življenja, za kar so izrazi, kakor „čreda“, „krdelo“, „množica“ i. t. d. najboljše priče. Torej je že z naslovom naše razprave dana tudi njena glavna naloga in njen glavni namen. Pokazati hočem dvoje: ali in v koliki meri je človeška družnost enaka živalski ter celó rastlinski in ali in v koliki meri je človeška družnost svojstvena, taka, kakor hi jo v vsem rastlinstvu in živalstvu že naprej zamán iskali; seveda pa mi že odmerjeni prostor narekuje, da vzamem svoje vprašanje le v njegovih bistvenih osnovah in se ne oziram na stranske podrobnosti, četudi bi vprav take podrobnosti utegnile biti še posebej zanimive in važne.

Najprej naj bo s prikladnimi primeri pojasnjeno, za kaj pri obojem vprašanju stvarno gre in kaj je v tem smislu glavna snov mojega razpravljanja. Vzemimo primer človeške družine! Družina spada ali vsaj še spada brez dvoma med najosnovnejše činjenice družnega življenja. Osnove ali vsaj sledove družinskega življenja nahajamo tudi pri živalstvu in mi je tu le opozoriti recimo na življenje medvedov in opic. Verjetno je, da je bilo tudi človeško družinsko življenje prvotno kaj slično živalskemu, ali polagoma je človeška družina dobila obliko, kakor bi jo pri živalstvu že naprej zamán iskali. Je to oblika zakona z vsemi za zakonsko življenje značilnimi potezami, kakor se javljajo zlasti v „zakramentalni“ ali tudi zgolj državno-pravni ureditvi odnosov med možem in ženo ter med starši in deco. Ali vzemimo primer naroda! Zopet ni dvoma, da spada tudi narod med najosnovnejše činjenice človeške družnosti. Zgodovina človeka je v bistvenih ozirih zgodovina poedinih narodov in v imenu naroda in z geslom: za narod obravnavajo in rešujejo tudi večino današnjih javnih ali družnih vprašanj. Že različne živalske vrste in različna živalska plemena pa pričajo, da so vsaj temeljne osnove narodnega življenja tudi na točki živalstva obistinjene. Saj ni nič pretirano reči, da je na pr. razlikovanje med Germani, Romani in Slovani v nekih bistvenih ozirih podobno prirodopisnemu razlikovanju med posameznimi živalskimi rasami. In vendar je človeško plemensko in rasno življenje polagoma zopet dobilo obliko, kakor je pri živalstvu ne najdemo. Je to oblika naroda kot kulturnega činitelja z vsemi bis-

tvenimi posebnimi pridevki, kakor so dani z narodno literaturo, z narodnim gospodarstvom, z narodno umetnostjo in z narodno znanostjo. Ali vzemimo tudi primer stanú ali sloja! Sodobni stanovsko-razredni boj, ki takó temeljito pretresava vse današnje življenje, najbolj priča, da je tudi stan ali sloj eno osnovnih gibal družnega življenja na zemlji. In na pr. že mravlje s svojimi „vojščaki“, „zidarji“ in poljedelci“ enako pričajo, da tudi živalsko življenje ni izven stanovskega ali slojnega dela. Ali zopet se človeško stanovsko življenje vsaj na eni točki ne da primerjati z živalskim. Je to točka njegovega razvoja: samo človeško stanovsko življenje se „razvija“, to je napreduje in nazaduje, živalski „stanovi“ pa razvojno — mirujejo. Vzemimo še primer države! Kdor pomisli, da sega država nazaj tako daleč, kakor daleč sega nazaj zgodovina in kakó vprav naš čas stremi po tem, da bi se sploh vse javno življenje nekako „podržavilo“, ne more dvomiti, da je tudi država ena glavnih oblik človeške družnosti. In ljudske pravljice o živalskem kraljestvu bi nikoli ne nastale, ako bi že priprosti človek ne opazal, kakó je tudi živalsko življenje v marsičem podobno državnemu. Toda že prikazni, kakor državno „zastopstvo“, državna „zakonodaja“ in državna „eksekutiva“ prejasno pričajo, da je tudi država vendar zopet svojstveno človeška družnostna činjenica. Ob koncu se mi vsiljuje še primer cerkve kot enako nedvomne posebne činjenice človeške družnosti, ki pa se od vseh doslej omenjenih preznačilno razlikuje v tem, da bi za to činjenico kaj težko našli še takó blede odseve tudi v — živalski družnosti; cerkev je, takó se zdi, v celoti svojstveno človeška socialna prikazen.

Mislím, da sem navedel vse glavne primere človeške družnosti in takó nakazal vso snov, ki pride za naše glavno vprašanje v poštev. Morda bo dobro, da še omením primer družbe v ožjem pomenu besede in torej „družbe“, kakor jo nahajamo na izprehodih in izletih ali tudi v kavarnah in podobnih toriščih delovnega odmora in osebne zabave. Tudi „družba“ je brez dvoma važna družnostna činjenica; že staro rimsko ljudstvo je zahtevalo kruha in zabave (panem et circenses!) in tudi v današnjih mestih, zlasti pa v velemestih izkuša sama „družabnost“ dobiti celó nadmoč nad vsem ostalim družnim in tudi zasebnim življenjem. In enako ni dvoma, da so vsaj neke osnove takega zgolj družabnega življenja tudi v živalstvu obistinjene in je tu misliti samo na skupne igre različnih živali kakor sploh na vse tiste oblike živalske družnosti, ki neposredno niso namenjene boju za obstanek in pomenjajo le neko telovadno in zgolj pripravljalno ali tudi zgolj odmorno trošenje sil. Toda zopet je reči, da je dobila tudi gola družabnost človeška končno oblike, kakor jih živalstvo že načelno ne more poznati. Mislím samo na tako zvani „bonton“, na različne družabne „krožke“, na razdaljo med „domačim krogom“ in družabnim občevanjem in nedvomno postaja, da je žival sploh izven prave „družabnosti“

(Geselligkeit). Takó torej vidimo, da nam je na vsákem primeru človeške družnosti razlikovati dvoje važnih strani, izmed katerih utegnemo prvo najti tudi pri živalstvu ali celo rastlinstvu, dočim je druga res svojstveno človeška družnostna činjenica. Zato hočem prvo stran imenovati animalno komponento naše družnosti, drugo pa duhovno. Da, že naši primeri celó pričajo, da utegne biti tudi razmerje med tema dvema komponentama še kaj različno in da utegne biti pri nekih oblikah naše družnosti v ospredju recimo prva, animalna komponenta, pri drugih pa druga, duhovna. Na pr. v „cerkvi“ smo že videli vzgled družnosti, ki je, kakor se zdi, skoro da brez živalske, animalne primesi. Dobro pa bo, da si te odnose še nekoliko točneje ogledamo.

Najprej naj bo ugotovljeno, da nahajamo na vsaki človeški družnosti, kolikor jo sploh smemo primerjati z živalsko, tudi omenjeno živalsko, animalno komponento. Na pr. v človeški družini vidim tudi jaz vse drugo nego v živalski. Toda tudi v človeški družini se dogaja v bistvu vse to, kar opazujemo tudi na pristojnem živalskem življenju, in nam je tu misliti samo na spolno občevanje in oplojevanje ali tudi na ono „slepo“ matersko ljubezen, ki jo že ljudska modrost tolmači po razmerju koklje do piščeta. Najznačilnejši znak vse živalske družnosti kakor sploh vsega živalskega življenja je v njegovi elementarni ali instinktivni neposrednosti. Žival živi in se udejstvuje takó, kakor pač po svojem ustroju mora živeti in manjka ji zavest, da bi se v danem primeru mogla tudi drugače odločiti: življenje živali poteka le v znamenju prirodne vzročnosti in vzporednega slepega („asociativnega“) spajanja predstave s predstavo, manjka pa še vsaka zavest kakršnegakoli „zakaj“ in „čemu“ in zato tudi vsaka predstava „sredstva“ in „smotra“. Iz istega razloga je življenje živali tudi izven pravega razvoja in tudi ne daje nobene opore, da bi že pri njem govorili še o posebnih vrednotah življenja. Kar nahajamo na današnjih oblikah živalske družnosti, nič več in nič manj bi našli na njih tudi kadarkoli poprej in nič več in nič manj bodo na njih našli tudi kadarkoli pozneje. In kdo bo meril, da bi se na pr. tudi koklji utegnilo sožitje s piščeti prikazovati kot posebna „vrednota“, radi katere bi bila obenem dolžna (!), da za mladež skrbi in se zánjo žrtvuje. Vse živalsko življenje in vsa živalska družnost ima takó značaj instinktivne neposrednosti, je izven razvoja in ne nastopa kot posebna vrednota. Jasno je, da nahajamo vse to tudi na človeški družnosti. Tudi tu dobimo družno življenje, ki poteka z neposrednostjo instinkta, ostaja vedno ter povsod enako in se ne vrši na ljubo nekim posebnim vrednotam, in sicer dobimo táko življenje ne le pri družinski, temveč tudi recimo pri narodni, stanovski, družabni ali celo državni obliki človeške družnosti. Lahko celó rečemo, da je ta animalna stran človeške družnosti naravnost osnovna in bi brez nje tudi svojstveno človeška, duhovna družnost ne mogla procvitati; udej-

stvovanje „po goli dolžnosti“ bi vsaj dejanski prav malo hasnilo, ako bi ne slonelo obenem na „prirodnem nagnjenju“ človeka. Torej tudi človeška družnost ima živalsko, animalno ozadje in tem zanimivejše je nadaljnje dejstvo, da se posamezne oblike človeške družnosti še toliko razlikujejo druga od druge, kolikor je tudi razmerje med njihovim animalnim in duhovnim jedrom različno. Zdi se celó, da lahko govorimo o zakoniti zaporedni vrsti takih oblik človeške družnosti, ki po svoji duhovni ali animalni plati — kakó vrsto pač vzamemo — vedno bolj rastejo ali vedno bolj padajo. Taka vrsta bi bila na pr. vrsta: družina — pleme — razred — stan — družba — narod — država — cerkev.

V družini je animalna družnostna komponenta pač najbolj očitna ali vsaj najbolj opazna. V družini je in naj bo vse bolj neposredno, instinktivno nego zavestno in preračunano. Samo družina nas tudi preko plemena vede do naroda in žnjim do dejanske obstojitve našega pojma človeške „kulture“. Razred in stan pa dajem pred narod zato, ker se narod dejanski udeležuje le po svojih razredih in stanovih in ker je torej pojem naroda kot posebne celine zgrajen na pojmu že razvitega razredno stanovskega življenja. Stan pa mi gre za razredom kot oni razred, ki ima že svojo „stanovsko zavest“ in iz te zavesti izvirajoče značajno obilježje ljudi, ki ga tvoré. Družbo (v svojem ožjem pomenu besede) stavim iz dveh razlogov med stan in narod. Prvič je vprav družabno življenje neposredna „odmorna“ posledica razredno-stanovskega in drugič rodi samo družba vse neposredne pogoje za nastajanje posebne „narodne zavesti“ in tako zvanega „dela za narod“ (ljudske prireditve, ljudski shodi, skupščine itd.). Iz podobnih razlogov gre v naši vrsti država za narodom, za državo pa cerkev. Pravim v naši vrsti. Saj je gotovo že čitatelj sam ugotovil, da je to taka vrsta osnovnih oblik človeške družnosti, ki na vsaki sledeči točki **duhovno raste in animalno pojema**. Obe skrajni točki te vrste sta „družina“ in „cerkev“, družina kot točka maksimalne animalne človeške družnosti, cerkev kot točka maksimalne duhovne človeške družnosti. Vprav tako pa postaja kaj umljivo še nadaljnje dejstvo, da sta na drugi strani družina in cerkev obenem najbližji činjenici človeške socialnosti. Če naj ostane družina človeška družina in naj se ne potopi v zgolj živalskem izživljanju, bo morala ostati slejkoprej zasidrana tudi v cerkvi kot najjačji zajednici zgolj duhovne družnosti. Enako pa je tudi cerkev navezana na one animalne sile, ki so znak najbolj zdravega družinskega življenja in katere šele dajejo tudi goli duhovnosti značaj in možnost dejanske konkretnosti: človek ni čist angel ne gola žival; ali človeku angelu je potreben človek žival, da dejanski živi, in človeku živali je potreben človek angel, da njegovo življenje tudi osmisli. In takó postane ta po vsej zgodovini potrjena ozka zveza med družinskim in cer-

kveno-družnim življenjem tudi teoretično utemeljena. Sicer pa mi v tem stiku ne gre za to, ali mi take podrobnosti tudi čitatelj priznava ali ne. Morda bi bilo po čitateljevem mišljenju treba postaviti drugačno vrsto, čije posamezne točke bi bile drugače razporejene in ki bi morda celó obsegala povsem drugačne oblike družnega življenja. Vse to je tu stransko. Zakaj moj namen je bil samo ta, da pokažem, kakó ima sleherna oblika človeške družnosti dvojno, animalno in duhovno lice in kakó je to prevažno dejstvo še s tem potrjeno, da sta ti dve neobhodni strani naše družnosti tudi dinamično druga do druge zdaj v takem zdaj v drugačnem razmerju. To pa sem, upam, zadostno pokazal. In zakaj se mi vprav v naših dneh zdi to zelo važno? Iz dveh razlogov.

Vprav v našem času so na mestu socialna razmotrivanja. Ali taka razmotrivanja se rada vrše brez poznavanja človeka in njegove narave. V krogu takih sociologov (ki jih seveda tudi Slovenci ne pogrešajo) se sliši celo naziranje, da nima sociologija nič opraviti z dušeslovjem. Kdor mi je doslej sledil, ne bo dvomil, da je tako naziranje napačno. Če smo se prepričali, da je vsaka temeljna oblika človeške družnosti še dvojna, animalna in duhovna, torej tudi ne moremo dvomiti, da je zadnji razlog temu dejstvu le — v človeku samem, namreč v enaki dvojnosti našega lastnega bivanja. V svojih spisih in pri svojih predavanjih že več let sem neprestano poudarjam, da človek ni samo telesno in duševno bitje, temveč da je zlasti tudi duševnost, tudi življenje je človeka še enako dvojno: animalno in duhovno, táko, kakor ga vsaj v bistvu najdemo tudi pri živalstvu, in táko, kakor ga živalstvo že načelno ne pozna. No, ta prevažna dvojnost človeške narave pa je zdaj tudi zgolj družboslovno potrjena! Tudi svojstveno človeška družnost je taka, da zahteva enako dvojno, dualno pojmovanje človeka in njegove narave in bi bile brez te dvojnosti tudi družnostne razlike, kakor jih najdemo na pr. med zgolj spolno skupnostjo in pravo družinsko družnostjo ali tudi med zgolj plemenskim in narodnim življenjem, že naprej izključene. Če je temu takó, tedaj pa tudi ni prave sociologije brez dušeslovja, ni uspešnega reševanja socialnih vprašanj, ako se v zadostni meri ne upoštevajo tudi zgolj dušeslovni zakoni, tudi zakoni individualnega človeškega življenja.

Drugič se vprav v naših dneh tako močno opaža neki razkol med interesi posameznika in interesi zajednice, ki posameznika tako ali drugače oklepa. Pri živalstvu o takem razkolu ne more biti govora, zato ne, ker je živalska družnost, kakor smo rekli, zgolj instinktivna, izven pravega razvoja in posebne vrednostne določitve. Človeška družnost pa je obenem zavestna, razvojna in vrednostna! Človeška družnost se prilega razmerju med sredstvom in smotrom, je smotreno urejena življenska skupnost, človeška družnost se razvija, to je, spreminja ali celó uničuje stare oblike življenske skupnosti

in rodi nove in vse te oblike dobe tu značaj posebnih socialnih vrednot, ki smo dolžni, da jih upoštevamo in se v danem slučaju celó zanje žrtvujemo. Samo oni, ki vse to pomisli, bo prišel tudi do pravega umevanja današnjega socialnega vrvenja in vrenja: uvidel bo, da temu takó biti mora in da se tudi v tem kaže dejstvo, da je človek zares metafizično, nadprirodno bitje, ki ima tudi z golo živalijo marsikaj skupnega, se pa na drugi strani vendar nepremakljivo od nje razlikuje. In uvidel bo še to, da je delo za skupnost, kakor ga vrši žival brez zapovedi, za človeka zapoved, dolžnost. Žival ne pozna vrednote in je njeno delo za skupnost toliko kakor lastna korist, človeško delo za skupnost pa je pospeševanje socialne vrednote, ki je poleg lastne koristi in večkrat neodvisno od nje še — drugo merilo našega udejstvovanja.

„Merima Lenger“ pralno milo je ideal vsake gospodinje.

Centralna vinarna d. d.

V Ljubljani - Sp. Šiška

Frankopanska ulica šte. 11. Telefon šte. 25-73

opozarja vse železničarje na svoja zajamčeno pristna prvovrstna domača štajerska in dolenjska vina. Na zalogi pa ima tudi zajamčeno pristna dalmatinska vina lastne preše. „Centralna vinarna“ kupuje v Dalmaciji le grozdje in preša sama, druga vina pa kupuje le od vinogradnikov.

Najboljši čuvar Vaše nežne kose je „Merima Alem“ krema.

Tvornica čipk

Jugo-Rhomberg & Co. družba z o. z.

BLED

se priporoča.

S. č.:

PRISPEVKI H KALKULACIJI.

Občni zbor Podpornega društva železničarjev v Ljubljani je dal letos svojemu odboru nalogo, da izdela kalkulacijo.

Kaj je kalkulacija? O tem si še danes nismo edini. Nekateri mislijo, da je kalkulacija — proračun za eno leto. In pravijo ter pišejo, naj bi se naredila nekaka tabela, ki bi odnošaje med činitelji, ki vplivajo na kalkulacijo, izražala ter neljubo prerekanje zavoljo dajatev in žrtev za stalno iz društva odpravila. Ampak ta „stalnost“ naj bi trajala samo od lela do leta.

Drugi mislimo spet drugače. Napravimo naj kalkulacijo? Zakaj tak nalog? Kaj pa je bilo preje, da dobimo sedaj naenkrat tak nalog? Saj smo imeli tudi preje kalkulacije, vsaka bilanca je bila taka kalkulacija, seveda samo za eno leto. Ta novi nalog, mislimo, naj bo omenjena tabela, stalna tabela, ki ne bo stalna samo za eno leto ali za en teden, temveč za slučaj naše smrti. Pa naj pride jutri ali čez 40 let.

Tako razumemo namen tega naloga. Stalnost, sigurnost in pravičnost.

Za svojo osebo hočem tokrat na podlagi tabel pokazati in dokazati, zakaj sem trdil, da ne stojimo tako sijajno, da bi mogli pri članarini 6 Din mesečno za stalno povišati pogrebnino na 6000 Din, ali kakor se nekateri vpokojenci pripravljajo, na 10.000 Din.

Pa bilo bi škoda časa in papirja in denarja, če bi naredili stalno tabelo in stalno kalkulacijo. Če bi se po tej držali in morali nabirati malo večjo rezervo, kdo nam jamči, da si ne bodo čez pet ali deset let starejši člani premislili in bodo razbili in porabili vso rezervo na ta način, da bodo povišali pogrebnino na 10 ali 20 ali 100.000 Din, ali pa dali akontacije po 20.000 Din vsakemu, ki je že 40 let član društva?

In kdo nam jamči, da ne bi zmagala na občnem zboru našega društva struja hišnih posestnikov, ki bi pustila rajše ves denar propasti kakor da bi se iz rezerve zidala kaka stanovanjska hiša, ki bi konkurirala s cenenimi stanovanji in spravila njih, hišne lastnike ob lep dohodek?

Kalkulacija ima samo tedaj smisel, če se mislimo po njej tudi ravnati, in to bi se splačalo spet samo, če je zasigurana stalnost društva pred licitacijami — po pravilih. Dokler pa je gospodarstvo v društvu odvisno od tega, kdo ima močnejši glas, kdo nabere preje ljudi, da napolni dvorano, dollej je škoda nadaljnega dela in resne kalkulacije.

Dovolite, da ponovim že tolikokrat izrečene besede: Če bi imeli eno samo društvo, škoda časa, da ga zgublamo s kalkulacijo. Če bi bili dobro situirani kot so bili ljudje pred vojno, ko si je vsak povprečen železničar lahko sezidal svojo hišo,

lahko brez skrbi čakal bodočnosti, ko je lahko spraval svoje otroke v službo, bi bili ravno tako lahko brezskrbni kot so bili oni, ki niso nikdar kalkulirali in nikdar nabrali rezerve. Če je zmanjkalo, so doplačevali in se smejali. Danes pa lovijo vsakega železničarja, da pristopa v razna društva, da pomaga vzdrževati njih finance. In danes znašajo pri delavcu te datjave 45 do 55 Din, ali 7 do 10% njegove plače. Za delavca pomeni 45 Din več kot za uradnika 100 ali 300 Din. Za njega pomen 45 Din že toliko, da je od tega odvisno, ali si bo lahko kupil koruzno moko in nasitil svojo družino.

Lahkomiselna licitacija in brezskrbnost pri današnjih razmerah je vsega obsojanja vredna.

Vprašati se moramo tudi, ali so oni, ki so leta in leta računali, skrbno zapisavali in zbirali material, kako vplivajo razni činitelji na končno kalkulacijo, proučavali vse te stvari po nepotrebem? Ali smo samo mi tako pametni, da nam ni treba prav nič računati?

Mislimo, da imamo baš pri sedanjem stanju našega delavca dovolj razlogov, paziti kam plovemo, računati, za kaj plačujemo toliko, ali se res lahko poviša pogrebnina kakor zahtevajo to starejši člani.

Kot pripadnik mlajše struje, ki hoče biti oprezna, skušam torej letos v slikah predočiti, kako stojimo v našem društvu. Ne velja pa to samo za Ljuljano in ljubljansko društvo, to velja tudi za Maribor in za razne „Samopomoči“, ki se ustanvljajo in propadajo.

Naj bi bile te slike mal prispevek k nalogi odbora, ki naj izdela kalkulacijo in malo pojasnila članom, ki bodo hoteli na občnem zboru stvarno in resno razmotrivati o mogočem in nemogočem.

K sliki 1). Če hočemo dobiti svoto 4000 Din, moramo vlagati v hranilnico 27 let po 6 Din mesečno in se mora ves kapital obrestovati po 5%. Če se ne obrestuje, dobimo v 40 letih šele 2.880 Din.

V našem podpornem društvu se vplačani prispevki ne obrestujejo vsi, ker se večinoma sproti porablajo, tudi se ne nabirajo 27 let, ker znaša povprečna doba v plačevanja samo 14 do 20 let. O tem nam pove slika 2). Po tej sliki kakor tudi po zapiskih je bil član povprečno samo po 17 let član društva. Preko 40 let pa nihče ne plačuje, ker je po dosedanji praksi oproščen nadaljnjega plačevanja.

Slika 3) nam kaže teoretično umrljivost železničarjev v Nemčiji. Najmanjša je v 29-tem letu in narašča zelo po 50-tem letu. Vračunani so v tem tudi primeri izredne umrljivosti, na pr. epidemije. Danes je umrljivost manjša v prvih letih, zato pa bo tembolj naraščala v poznejši dobi.

Umrlijivost znaša danes v našem društvu 1.16%, bo pa narasla. Kajti, če bi umrlo vsako leto samo po 1% članov, bi jih umrlo prvih 10% sedanjega člansva šele po 10 letih, zadnji

odstotek pa šele po 100 letih. Na novo pristopivši začnejo umirati šele leta 2032

Pripravljeni moramo biti na večjo umrljivost, in to vam pokaže slika 2).

K sliki 4) in 4 a) Sedaj imamo vse činitelje, ki vplivajo na kalkulacijo in kritiko sedanjega stanja. V povprečnih 20 letih članske dobe bo vplačal vsak član 1440 Din, nekaj se nabere sedaj še od obresti, mnogo puste v društvu člani, ki izstopijo. Rezerve imamo na člana ca 190 Din. — Ostane nam še vedno teoretično nekrit znesek ca 1500 Din.

Po dosedaj nam znanih činiteljih in izskustvih bi morali mesečno še več vplačati, da se izide proračun in kalkulacija za povprečnega člana in za 4000 Din.

Zakaj nam gre vkljub temu tako dobro, nam kaže slika 5). V zadnjih 12 letih se je društvo pomladilo. Dobili smo dosti novega in mladega naraščaja, ki plačuje in bode plačeval še dolga leta. Kaj pomeni dosti novega in mladega naraščaja, vidimo posebno pri Podpornem društvu v Mariboru, kjer že tri leta nihče ne pristopi, pa je vedno več denarja in rezerve. Da ne bo šlo vedno tako, to si lahko predstavljamo in vemo brez slike.

Podobno je s podpornim društvom Inomost (člani so bili prevzeti od ljubljanskega društva ter jih imenujemo „dvojnike“), 742 jih je, nihče več ne pristopi in ne sme pristopiti. Dobili bomo od njih na članarini še ca 800.000 Din z obrestmi vred, plačati jim bo treba pa ca 3.000.000 Din.

Slika 6) nam pokaže na drug način, kako je šlo zadnja leta v Ljubljani in v Mariboru. Dobili smo po ujedinenju in obpodržavljenju južne železnice dosti mladega članstva. Konjunktura je minila, treba računati s stalnim številom članstva.

K sliki 7 in 7 a). Moti se, kdor misli, da je „Samopomoč“ boljša od našega sedanjega sistema. Tam plačujejo sproti, kadar kdo umre, in nikdar ne veš, koliko boš plačal, ne, koliko boš dobil.

Če pa bomo mi računali samo od letá do leta, od občnega zbora do občnega zbora, nismo nič boljši od navadne „samopomoči“, le s to razliko, da smo tehnično bolj organizirani in imamo še stanovsko zavest. Sicer bi že davno zašli v tak položaj kot že toliko raznih „Samopomoči“.

Tendenco sklepa občnega zbora je bila, da naj bo društvo vedno solidno, vedno enaka vplačila in izplačila.

K sliki 8). Naši člani pravijo vedno in vedno: Mi smo podporno društvo. Naš namen ni, da zbiramo kapital, mi smo samo za to, da dobivamo podpore! Mi ne rabimo kalkulacije. Pa vendar so računarji, računarji zase, samo da so nelogični računarji.

Po pravilih se ne sprejme v članstvo človek, ki je star preko 35 let. Sprejme se tudi do 45. leta starosti, če plača za nazaj vse mesečne prispevke od 25. leta. Zakaj te določbe?

Nočejo, da bi kdo prisedel k skledi, v kateri ima že vsak član nabrane rezerve, — sedaj 190 Din, preje včasih samo 20 Din, — ker ni nič nabiral in preje primerno prispeval. Sedaj pa nenkrat član z isto pravico, ko se ve, da ne bo dolgo živel, če bi pristopil na pr. v 60. letu starosti.

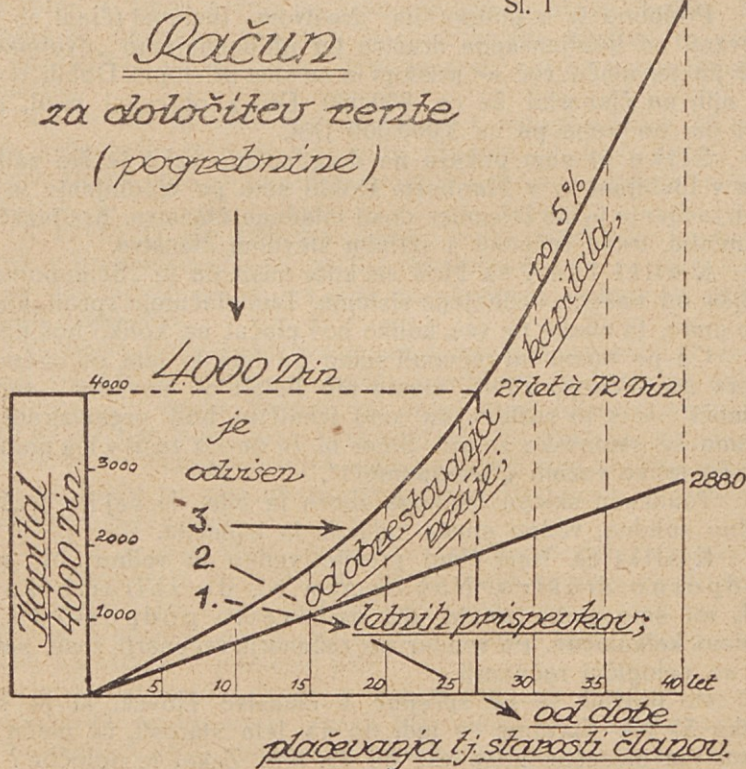
Povišanje pogrebnine pomeni isto, kakor če bi danes sprejeli na novo 11.558 članov, od teh 8800 članov v starosti preko 35 let. Povišanje na 6000 ali 10.000 Din je toliko, kot če jih sprejmemo kot dvojnike z odpravnino 2 oz. 6000 Din. Kje je tu nabrana rezerva?

Napram tujim osebam računajo naši člani čisto prav: Ni nabral potrebne rezerve. Napram samemu sebi tega ne vidijo ali nočejo videti, takrat so samo še „Podporno društvo“.

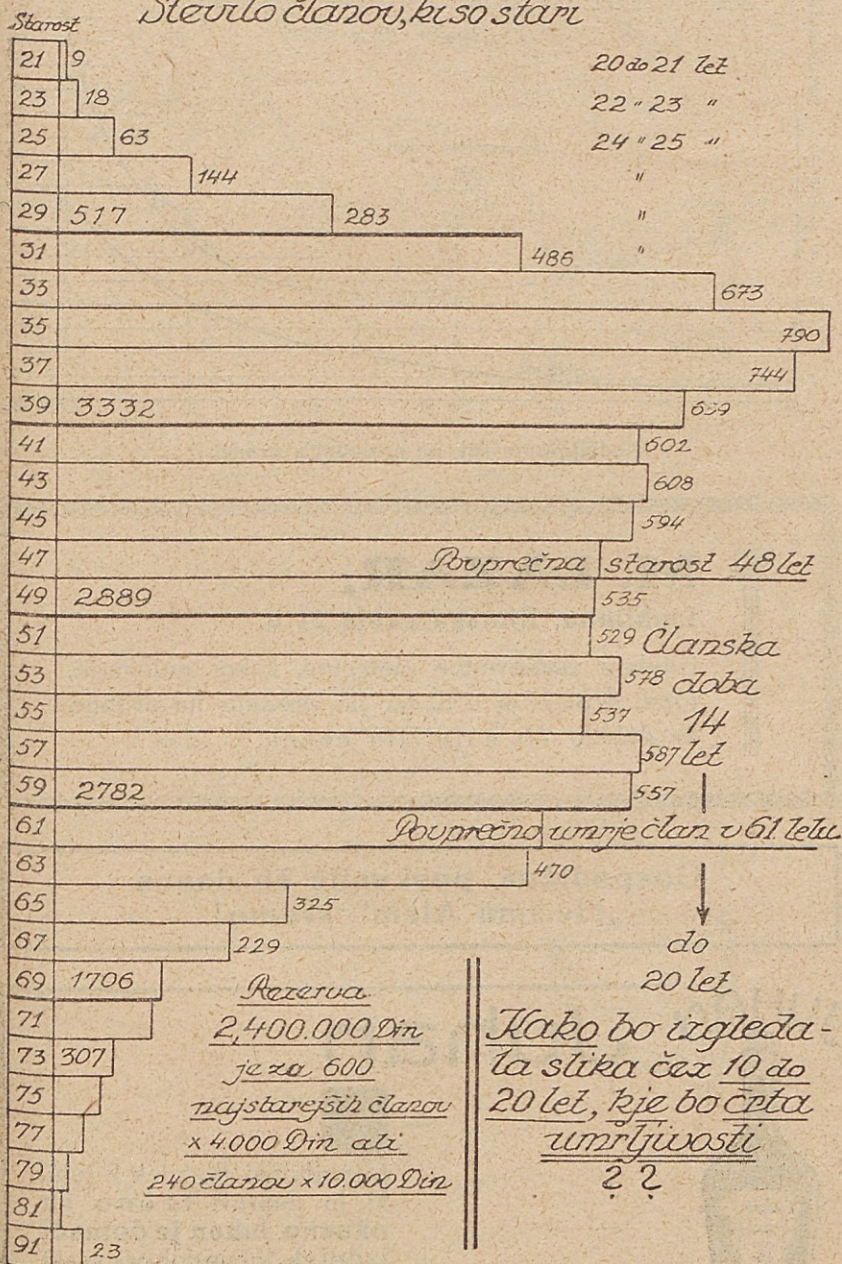
Povišanje pogrebnine zahteva v teoriji tudi povišanje matematične rezerve. Taki skoki pa so mogoči še v mlajših letih, ko je razlika še mala, ni pa to več mogoče v 65. ali 85. letu, sicer je društvo zapisano propadanju.

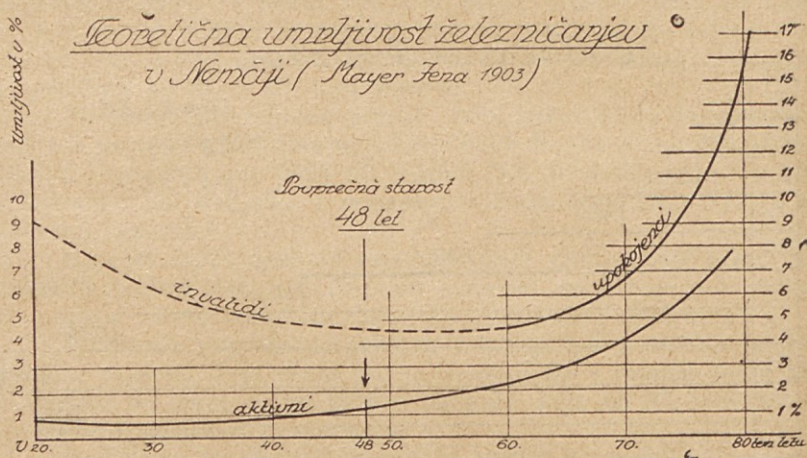
Je pa vse to zadeva članov, ki hodijo na občne zборе in predstavljajo železničarsko inteligenco in zastopajo korist vseh onih, ki ostanéjo doma ter se ne brigajo za take malenkosti.

Sl. 1

Število članov, ki so stari

(Nadaljevanje slik na naslednjih straneh!)

M. LAZAR,

Ljubljana, Rimska cesta 21 a,

izdeluje vsakovrstne pletenine, kakor puloverje,
jope, čepice in t. d. ter jih prodaja na drobno
in debelo do najnižjih cenah.

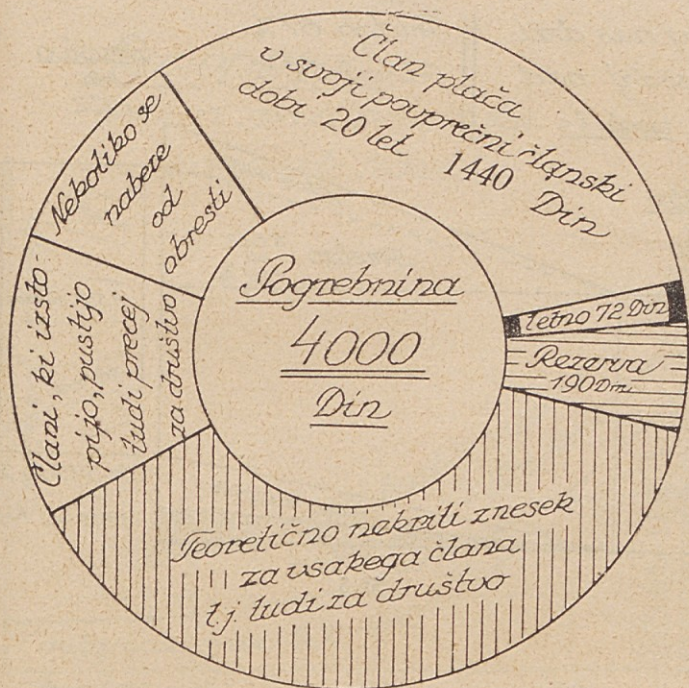
Gospodična, poskusite še danes
„Merima Alem“ kremo!

JUHAN

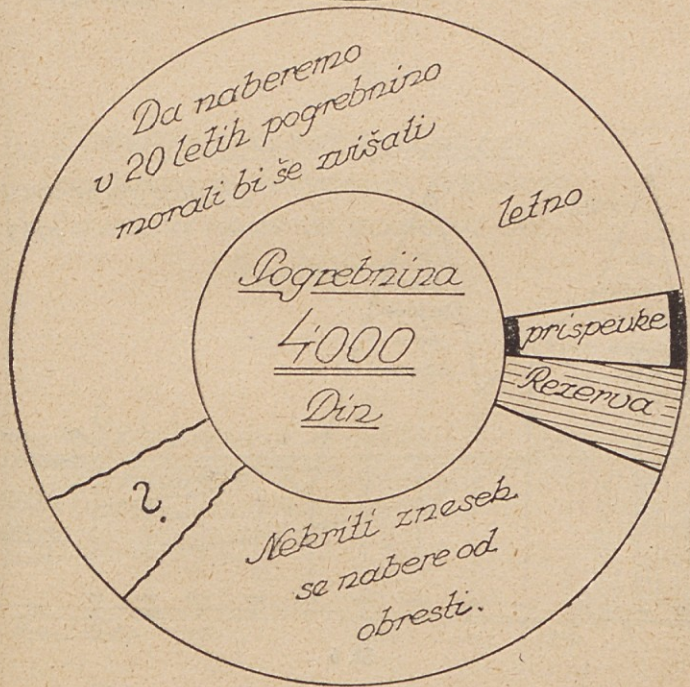

Juhan

je najboljši dodatek k juhi,
ki jo napravi **tečno in**
okusno. Juhana je domači
izdelek. Juhana dobite v vsaki
boljši specerijski prodajalni.

SI. 4

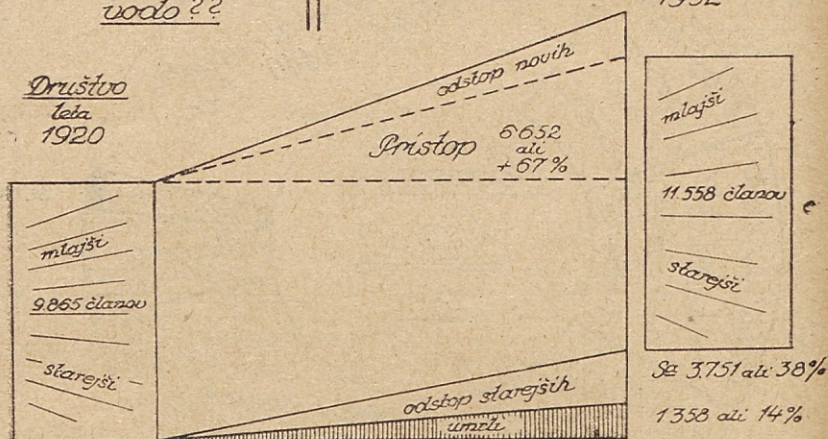

SI. 4 a

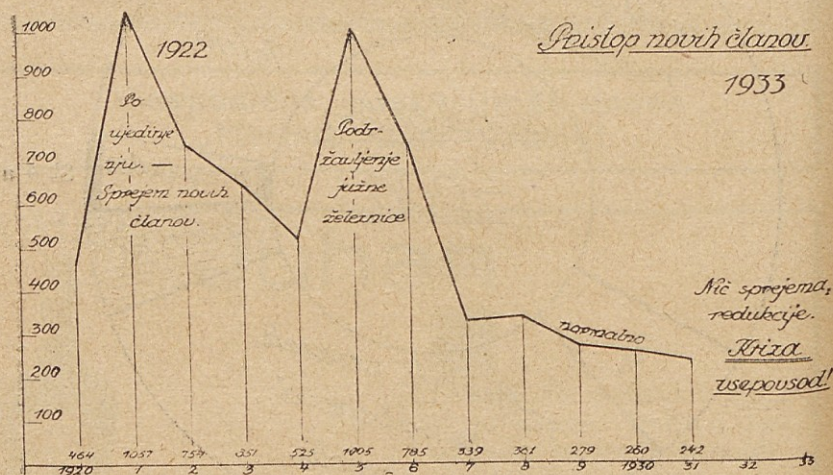
Kaj nas drži
dosedaj nad
vodo??

Pristop 67%
Odstop 38%

Društvo
leta
1932

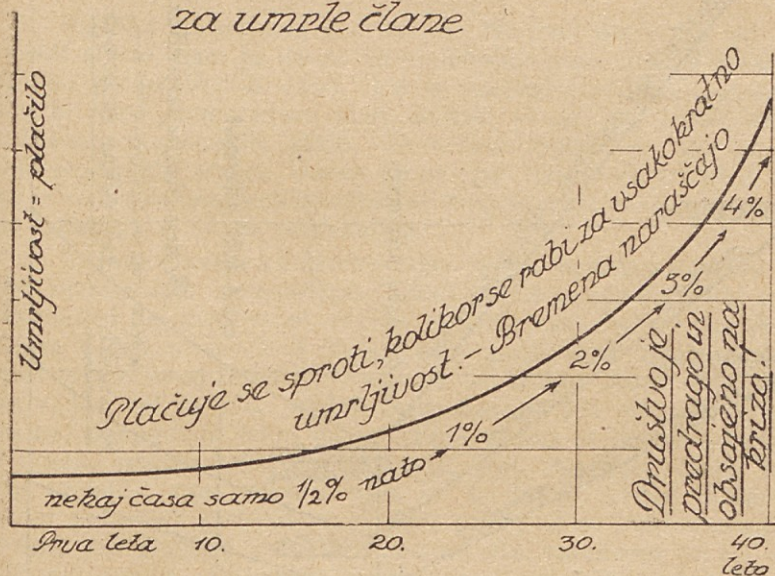

Sl. 5

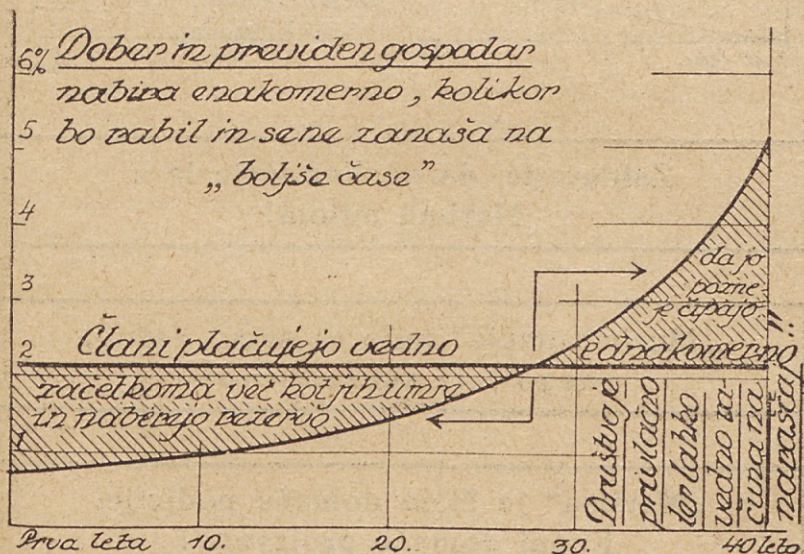

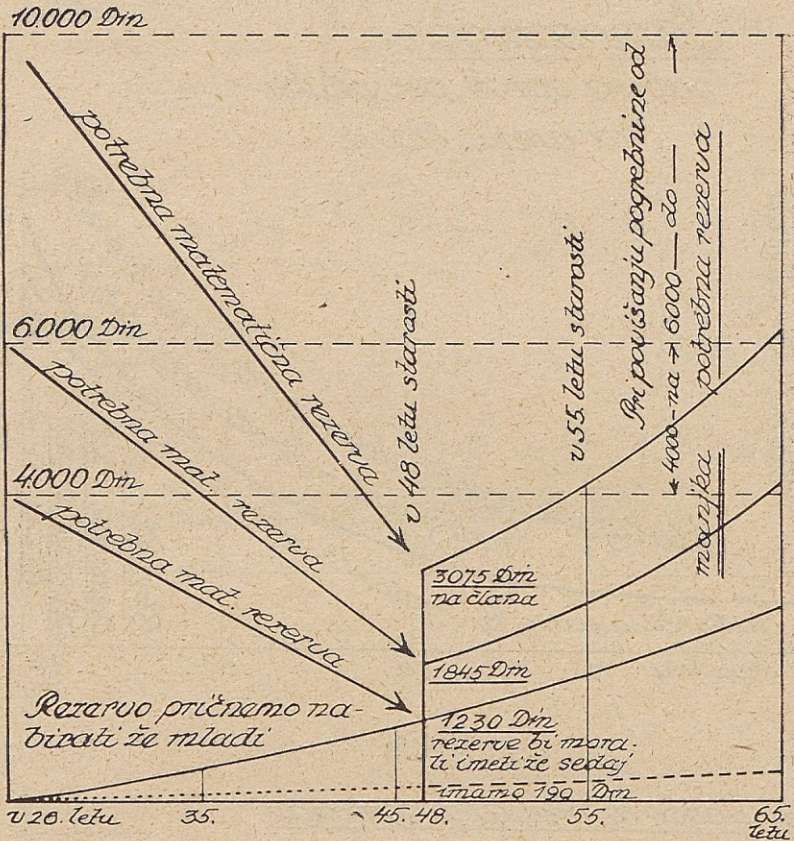
Sl. 6

Samopomoč
nabira sproti prispevke
za umle člane

Sl. 7a

Zahtevajte, da se Vas brije le z
„Merima milom!“

„Merima dečje“ milo ni samo nežno,
nego tudi antiseptično!

„Merima“ je čisto domače podjetje.
Kupuj domače proizvode!

NEKAJ MISLI O NAKUPOVANJU IN DRUGIH STVAREH.

Povojni človek ima več zahtev. Na kar pred leti še niti nismo mislili, nam je danes že neobhodno potrebno. Kaj vse ne vidimo po izložbenih oknih, kar je namenjeno samo „potrati.“ Kaj bi rekel danes znani stari atenski filozof, ko bi šel mimo rafinirano aranžiranih izložb. Že tedanji trgovci so mu prodajali nepotrebne stvari. Danes bi pa prav gotovo skoraj pred vsako izložbo z nasmeškom izustil svoje besede: kaj vse ne prodajajo tu, česar prav nič ne potrebujem.

In prav danes, ko živimo zares težko, bi bilo na mestu, da živi vsakdo zelo ekonomično. Zlasti našim gospodinjam bi naša skromnost in uvidevnost veliko olajšala njih breme, ki jih iz dneva v dan vedno bolj tlači. Naše gospodinje imajo z nami vred vedno manj dohodkov, nimajo pa vedno manj skrbi, pač pa vedno več in več. Vedno manj denarja jim prinašamo, one pa naj gospodinjjo tako, da bo vsega dovolj in da ne bo nihče v družini občutil kako pomanjkanje. Naj ima gospodinja kolikor že hoče, vsak pride k njej, če je bolan, kadar je lačen, kadar potrebuje čist robec, skratka, ponajveč se zatekamo samo k njej, vse mogoče stvari hočemo od nje, vprašamo pa ne, odkod naj vzame. Dajemo ji vedno manj, popuščamo pa nič in zato je njena naloga vedno težja.

In vendar najdemo gospodinje, ki delajo s skromnimi sredstvi čudeže v gospodinjstvu. In veste kje tiči ta njihova čudežna sila? Take gospodinje znajo nakupovati. Tri četrtine vseh nakupov je v rokah gospodinje in prav zato bi morala biti upoštevani činitelj v narodnem gospodarstvu, kar pa v praksi le ni. Ves trg bi se namreč v prvi vrsti moral ozirati na konzumenta. A kdo se ozira na gospodinjjo, kdo jo vpraša za mnenje, pri odrejanju cen, novih vzorcev, itd.? Industrija vrže kratkomalo velike množine blaga na trg in ustvari umetno z veliko reklamo nove potrebe. Drastičen primer zato so razni modni domisleki, ki na mah preplavijo trg in postanejo masi nepogrešljiva potreba. Tako na primer se pojavijo rokavice z visokimi zapestniki, ki varujejo roko pred mrazom ravno tako kakor navadne, samo da mora kupovalka odšteti zanje še enkrat toliko, kolikor za navadne. Drugo leto so pa moderne zopet čisto drugačne, in sicer zato, da industrija svoje blago hitro in dobro proda. Takih visokih špekulacijskih cen se ubrani samo tisti, ki se odloči, da tega ne bo kupoval. Da bo to drugače in da bo kupovalka lahko tudi narekovala, kaj potrebuje in kaj hoče, si bo morala to še priboriti. Pridobiti si bo morala strokovnega znanja v spoznavanju blaga, s kakršnim ima opraviti, pa tudi znanja v trgov-

skem pravu in zato tudi napram trgovskim pogodbam in carini ne bo smela biti ravnodušna. Dokler pa nakupovalke ne bodo organizirane in ne bodo imele te moči, je vsaka beseda o vplivu in moči nakupovalke ironija.

Sicer pa prav polagoma, vendar pa le minevajo časi, ko se je gospodinjstvo podcenjevalo. Težko je namreč prepričati široke sloje, zlasti gospodinjne same, kako važno je gospodinjstvo v narodnem gospodarstvu.

Žena gospodinja bi morala torej dobro poznati moderne zahteve narodnega gospodarstva. Članek v tretji številki „Zadruharja“ lanskega leta „Pomen žene v zadružništvu“ je obravnaval vprašanje gospodinjstva v širšem pomenu. Pomislimo, koliko delovnih moči gospodinj in pomočnic je zaposlenih, kako velik del družinskih dohodkov se izda za hrano. Če prištejemo temu še izdatke za perilo, obleko in kurjavo in če to pomnožimo s številom družin, dobimo one ogromne zneske, ki gredo skozi roke gospodinj. Jasno je torej, da je potreben gospodinjski pouk najširšim slojem. Če prirejajo razne organizacije gospodinjске tečaje, je to dokaz, da je začela javnost upoštevati važnost gospodinjstva, ker je uvidela, kaj pomenijo dobre in kaj slabe gospodinjne v narodnem gospodarstvu. Čim več bo izkušenj v teoriji in v praksi, tem uspešnejši bo tak pouk, ki se mora temeljito baviti z gospodinjskimi vprašanji, pa ne samo v ožjem okviru, kakor na primer vprašanje o kuhanju in šivanju, marveč s posebnim ozirom na narodno gospodarstvo. V časih, ko sedanji gospodarski red odpoveduje na vseh koncih, bi morale žene kot gospodinjne, matere in vzgojiteljice, ki so odgovorne za dobrobit njim zaupanih ljudi, pomagati postaviti naše gospodarstvo na trdne organične temelje.

Da preidem nazaj k naslovu tega članka, moram povedati še tole. Gospodinja, ki hoče dobro kupovati, mora znati računati in poznati mora blago, razen tega pa tudi primerno občevali z ljudmi, s katerimi ima opravka. Trgovci niso idealisti, vsak trgovec je pa le toliko idealist, da prijazni odjemalki čisto naravno lažje in zato bolje postreže, kakor pa kaki sitnici, ki često sama ne ve, kaj hoče. Ne pozabimo torej tudi na človeško stran pri nakupovanju. Če hočemo, da bomo dobro postreženi, moramo biti vljudni s trgovcem in nastavljenecem. Veliko je gospô, ki pozabijo v trgovini na to, da so res gospe. Kdor hoče ukazovati, mora spoštovati vselej tudi človeško čast tistih, katerim ukazuje.

Nikdar ni dobro nakupovati v zadnjem trenutku, ko kaj že prav nujno potrebujemo. Bolje in ugodneje bomo kupili, ako nehitimo, če vse dobro premislimo in prevdarno izbiramo. In tudi na to naj gleda gospodinja, ki si čas lahko uredi po svoji volji, da ne bo kupovala ravno takrat, ko je na trgu ali v trgovini največ prometa, saj za dober nakup nista potrebna samo denar in čas, temveč tudi razpoloženje. Takrat, ko trgovec nima pre-

velikega opravka, lahko upošteva posebne želje gospodinje, njej se pa tudi ni treba pri nakupu pre nagliti, ker je ne preganja druga nakupovalka tik za njo.

Zelo slaba razvada mnogih je tudi ta, da prihajajo v trgovino tik pred zapiranjem. Ko bi si znali ljudje svoj čas za nakup prav urediti, bi osobju, ki si tudi želi počitka, ne bilo treba nikoli ostajati preko ure v trgovini.

Tudi to ni odveč, ako si kupovalka napiše na listek vse, kar potrebuje, da ne krade potem časa z domišljanjem sebi in trgovcu. Pri nakupovanju moramo vselej vedeti, česa nam je treba in koliko lahko izdamo. Prvo sadje, prva zelenjava, vse to je zapeljivo in drago, zaleže pa ne dosti. Kdor pa to le hoče imeti, naj ne vzdihuje zaradi draginje.

Pred tako zvanimi priložnostnimi nakupi moramo biti vselej zelo previdni. Razprodaje, Beli tedni, Volneni tedni, Tedni preprog, itd., vse to ni skoro nič bolje od krošnjarjev, ker so vsi taki „Tedni“ sovražniki zdrave solidne trgovine. In tudi, če človek priložnostnemu nakupu ravno ne nasede, kupi pa vendar po navadi stvari, ki niso neobhodno potrebne. Nakupovanje nepotrebnih stvari je razsipavanje ali potrata.

Čeprav zaupamo trgovcu, bo vselej koristneje, ako pazimo, ko izbira po predalih, policah in vrečah, ko tehta in meri, kakor če se pogovarjamo med tem s sosedo. Doma se namreč potem ne bomo jezili, ko bomo odvijali in pregledovali nakupljene stvari.

K NAŠIM SLIKAM.

Mesarija.

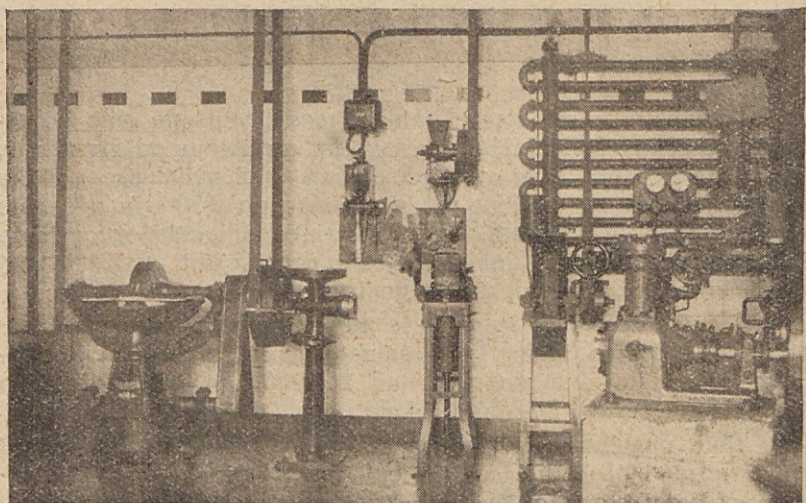
Lani smo začeli s prodajanjem mesa, letos pa smo se lotili izdelavanja mesnih izdelkov, tako da porabimo od živali vse, kar se da porabiti. Ker moramo plačati radi užitninske politike mesta Ljubljane za uvožene mesne izdelke po 2.50 Din uvoznine in oglednine, se nam bo lastna delavnica splačala. Teoretično so izdelki, izdelani v Ljubljani, dosti cenejši kot uvoženi, vsaj po veliki večini. Upamo, da se bo to pokazalo tudi v praksi.

Promet v mesnih izdelkih je nepričakovano narasel. Izdelali in oddali smo našim prodajalnam v prvem mesecu obratovanja naše delavnice blaga za nad 100.000 Din, in če gre tako naprej, bomo rabili že večje lokale.

Tako nam bo kmalu mogoče dobaviti članom slanino kot jo je zadruga prodajala svojim članom leta 1922. do 1924, seveda, če imamo in dobimo tudi konstante za svinjino. Dosedanji izdelki so dobri, o tem naj povedo člani. Skušali pa bomo seveda, da izboljšamo, kolikor in kar se da.

Zadružna mesarska delavnica na Masarykovi cesti v Ljubljani.

Stroji v mesarski delavnici.

Galanterijski oddelek združne prodajalne na Masarykovi cesti v Ljubljani.

Manufakturni oddelek združne prodajalne na Masarykovi cesti v Ljubljani.

Manufaktura.

Ze več let smo čutili potrebo, da razširimo prostore naše manufakture. Člani niso imeli dosedaj niti prostora niti ni bilo zadosti razsvetljave, da si izbirajo blago, ki ga rabijo in iščejo. Začasno smo rešili vprašanje tako, da smo v pritličju, v dosedanjih prostorih, namestili galanterijski oddelek, metersko blago pa se prodaja v prvem nadstropju.

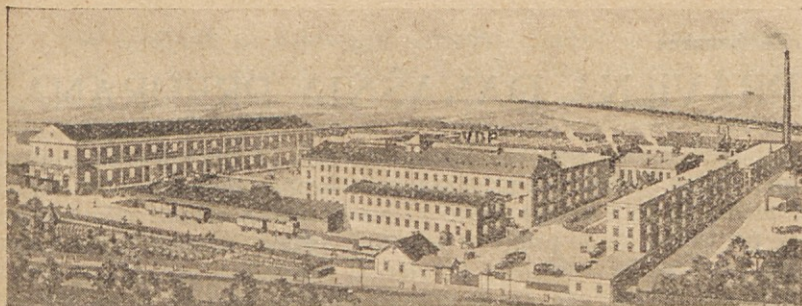
Novi inventar je praktičen in modern, galanterijski predmeti so pod steklom, da se lahko vidijo in izbirajo. Večino adaptacij smo izvršili z lastnimi uslužbenci in reduciranimi železničarji in tako slednjim vsaj začasno nekoliko pomagali.

Poslopje Velenakupne družbe konsumnih zadrug v Pragi.

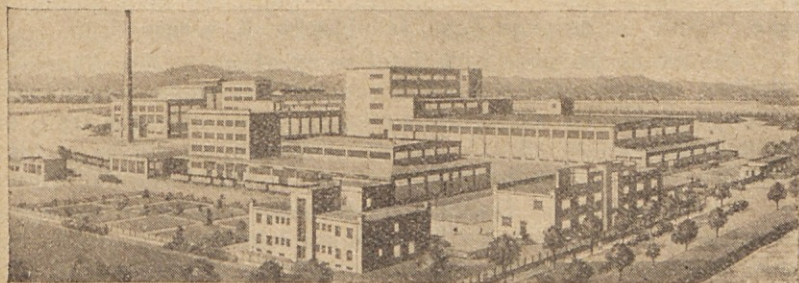
Poslopje Velenakupne družbe konsumnih zadrug na Češkem ni stanovanska hiša! V njem so uradi do zadnjega nadstropja, kjer je nameščena zadruga šola, o kateri smo poročali v številu 10. „Zadrugarja“. Oddelek za nakup poljskih pridelkov, oddelek za moko in mline, oddelek za klonijalno blago, za razne tovarne, za manufakuro, za carino, za špedicijo, za kalkulacijo, kontrolo, za revizorje, oddelek za osobje i t. d., vse najdeš v tem posloppju.

Blizu Masarykovega kolodvora se nahaja kompleks tovarn in skladišče te družbe. Izdeljujejo tam malenkosti, na pr. kozmetične predmete, bonbone, globin, žgejo kavo in kavine primesi, delajo metle i t. d. Tam je tudi zaloga vina in razna druga skladišča.—

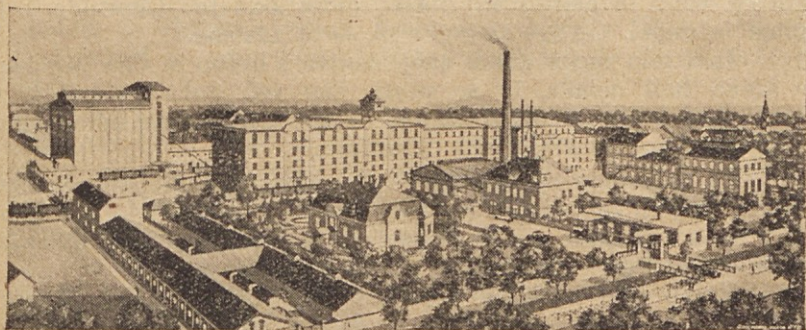
Tovarne in skladišča Velenakupne družbe v Pragi

Nelahozeves leži ob železniški postaji in ob reki Labi in ima torej zvezo z železnico in z morjem. Tu izdelujejo margerino, milo in pralne pripomočke, destilirajo olje itd. Zgradba je nova, najmodernejša ter imajo nakupljenega poleg zemljišča še zadosti, kolikor ga bodo rabili za daljno bodočnost.

Njene tovarne v Nelahozevesi

Od raznih mlinov, ki jih imajo češke zadruge, je najlepši mlin v Kyjovu. Je malo večji kot naš mlin v Adi Pa upamo, da se bodo tudi pri nas konsumentii organizirali tako, da bodo prišli do takih poslopij in naprav.

Zadružni mlin v Kyjovu.

PRAVILNA DANAŠNJA PREHRANA.

Med vsemi gospodinjskimi opravili je prav gotovo najvažnejši posel kuhanje in priprava naše hrane. Jako se moti vsaka, ki misli, da je kuhanje delo, ki se opravi kar tako mimogrede. Jaz pa trdim, da je priprava pravilne, zdrave, okusne hrane prav tako, ako ne še večja — umetnost, kakor so vse druge umetnosti, saj se zahteva za to mnogo znanja, razumevanja, mnogo zanimanja in tudi talenta. Zato kuha pravilno in dobro samo tista, ki ima dovolj okusa in veselja, samo tista, ki pozna vse temelje in pogoje pravilnega kuhanja.

Razumljivo in prav je torej, da gospodinja posveti precejšen del svojih misli in vsakdanjega dela temu prevažnemu življenjskemu opravilu.

Jemo vsak dan, jemo tudi večkrat, jemo vselej, kadar začitimo neko nepovoljno razpoloženje, kateremu pravimo lakota ali glad. Mnogi jedo — ako imajo — tudi, če niso gladni, iz neke navade, iz dolgega časa, iz objestnosti, v razvedrilo.

Nikdar ali pa prav redkokdaj se vprašamo: „Zakaj jemo?“ Zakaj ne moremo ostati brez hrane, ki nas stane toliko truda in denarja? Nikdar ne mislimo, kaj in kako moramo jesti, da bomo zadovoljni in zdravi. To so vprašanja, na katera ni tako lahko pravilno odgovoriti, so vprašanja, ki nas silijo k razmišljevanju.

Raziskovanja so izsledila skrivnostne sile v našem organizmu, sile, ki so visoko nad navadnimi želodčnimi pojavi in občutki, kakor je na pr. lakota, nerazpoloženje želodca i. t. d. Te skrivnostne sile temeljè na zunanjih vzrokih in pojavih in je od njih zavisno stanje in zdravje našega telesa.

Poglobitev v delovanje organizma nam pokaže, da se vrši v njem neprestano pretvarjanje in presnavljanje brez prenehanja in brez presledka, in to delovanje pogaja ono stanje našega telesa, ki mu pravimo življenje.

Za primer nam bodi parni stroj, ki deluje le, dokler ima kurivo, vodo in mazilo in dokler more oddajati izgornine, t. j. pline in pepel. Če teh pogojev ni, stroj zastane.

Tudi telo mora dobiti svoje kurivo s hrano in čim več ima s hrano tudi mazila, to se pravi, čim več dobrih snovi je v hrani, tem bolje in tem živahneje deluje. Čim pa mu odtegnemo te pogoje, preneha njegovo delovanje.

Za delovanje našega telesa je predvsem potrebna pravilna hrana, pri čiji zgorevanju in pretvarjanju se ohranjujejo tisti procesi, ki so središče vsega življenja: t. j. pretakanje krvi, dihanje, izločevanje itd.

Hrana se v posebnih organih in pod posebnimi pogoji spreminja v žive snovi in spojine, ki dajejo telesu življenjsko moč.

Pri rastlinah je delovanje nekoliko drugačno. One uporabljajo sile, ki so v solnčni luči in toploti. Pod vplivom solčnih žarkov se spreminjajo mrtve snovi v spojine, ki dajejo rastlinici delovno moč. To delovanje je predvsem razkisanje. Rastlinica se nasrka solnčne luči in jo s pomočjo elektronov, ki jih dobiva deloma iz zraka, deloma pa iz zemlje izsrkanih elementov, porazdeli po raznih delih, kjer se nabira in se shranjuje kot rezerva za življensko delovanje.

Semena in sadeži so bogato nasičeni s to žarečo energijo, od katere prekipevajo tudi zeleni listi, gomolji in celo korenine. Clovek in žival, ki dobivata to solnčno energijo naravnost od solnca, toda ne v zadosni meri, sprejemata to dragoceno življensko silo od rastlin, ki jih uživata v vsekdanji hrani v obliki zelenjadi in sadja.

Prednamci še pred par desetletji niso prav nič poznali teh dragocenih snovi, ali morali so jih vsekakor slutiti, saj so jim ljudje vseh krajev in vseh časov pripisovali čudežne moči ter so jih uporabljali za razne leke in strupe. Še več, uporabljali so jih celo za čarovnije. Zdravilne moči raznih rastlin tudi sedanja doba ni mogla ovreči, nasprotno, poglobila se je še v natančnejše raziskovanje ter na mnogih poizkusih našla rezultate, ki so naravnost presenetljive važnosti za nas in za našo prehrano.

Dolgo, do zadnjih deset let, je mislila zdravniška veda, da so poleg vode in zraka potrebne našemu telesu beljakovine, tolšče, ogljikovi vodani in rudninske snovi in da je s tem že poglavje o prehrani za vedno zaključeno.

Po tem naziranju so uravnali tudi prehrano, ki je bila največ pripravljena iz živalskih živil. Saj je veljalo načelo: čim več beljakovin, tem večja je vrednost hrane.

Jedilni razporedi nekdanjih bogatih, zlasti slavnostnih obedov, so bili tako dolgi, da so potrebovali kar po več ur, včasih po cel dan, da so jih mogli končati.

Ideal vseh dobrot je bilo meso — zelenjave sploh niso cenili. Kaj čuda, da so jedli meso vseh vrst živali, celo ptice pevke niso bile varne pred njihovimi grli.

Ti mesojedi ljudje so bili navadno tudi jako debeli, zaliti z masljo in obdani s salomi, kakor z varnostnim ščitom. Morali so si enkrat ali celo dvakrat letno puščati kri, da jih ni prerano zadela kap.

Tako bogataši! Siromak in preprost kmetič je jedel skromno. Meso malokdaj, samo v največjih praznikih, sicer pa samo to, kar je pridelal sam doma ali na polju. Bil je zdrav in zadovoljen in navadno celo življenje brez bolezni in dočakal tudi visoko starost.

Zadnja leta, vojna in posebno poveljna doba, ki je marsikaj spremenila in obrnila na glavo, je postavila tudi v naši prehrani popolnoma druga načela.

Kar je nekdanj veljalo za dobro in neobhodno potrebno, se dandanes smatra za nepotrebno in se zaničuje. Postavila je bogatina kakor siromaka, duševnega kakor telesnega delavca, v popolnoma nov življenski položaj. Ljuta borba za vsakdanji kruh in obstanek, dirka za novimi idejami, za novimi iznajdbami, vseobča želja po uživanju, naslajanju, po doživetju in po spremembah — vse to povzroča, da živimo mnogo hitreje in mnogo razdražljiveje kakor nekdanj v tistih mirnih počasnih starih časih.

Ta hitri tempo našega življenja uporablja mnogo več življenske energije ter izčrpuje mnogo več telesnih sil. Večja poraba in večja izraba sil ima za posledico slabljenje in propadanje živčevja.

V tej dobi hitrega življenja nikakor ni primerna in zadostna ona hrana od nekdanj niti preprostemu človeku, še manj pa intelektualcu.

Človek sedanjosti mora imeti popolnoma drugo in drugačno hrano, da zamore nadoknaditi vse v telesu izrabljene sile in snovi. Človek sedanjosti ima tudi sam vse polno zahtev od nje, saj hoče, da ugaja njegovemu razvajanemu, vsestransko pokvarjenemu okusu.

Jesti hoče dovoljno, okusno in dobro, ali noče, da bi se pri tem odebil in razlezl. Od hrane zahteva, da mu dà svežost telesa in duha. Hoče zdravja in dolgega življenja, hoče lepote in vedne mladosti, zahteva in pričakuje, da pravilna prehrana dá tudi duhu njegovemu moči in prožnosti, da se more više in smejeje povspeti v sferah idej in iznajdb.

To so zahteve glede hrane, katerim ne zna in ne more ustreči vsakdo, ampak samo in edino tista, ki pozna ustroj telesa in njegovo delovanje, pozna pa tudi sestavo in ustroj živil, iz katerih pripravljamo vsakdanjo hrano.

Spričo tega je naravno in hvaležno, da se bavijo s problemi take hrane, ki bi ustrezala velikim, vsestranskim zahtevam in potrebam, razni učenjaki in strokovnjaki, in priznati se mora, da s prav važnimi in lepimi uspehi.

Našli so dopolnilne snovi ali vitamine, o katerih dandanes piše in govori ves svet. Učenjakom se sicer ni povsem posrečilo spoznati njih sestavine in kemične strukture, ali dokazano je, da se tvorijo pod vplivom solnčne luči v rastlinah in da so za življenje človeka neobhodno potrebni.

Vemo za gotovo na podlagi raznih dokazov, da pomanjkanje teh snovi v hrani povzroča razne bolezni, ker v pomanjkanju teh telo polagoma hira, razpada, nastajajo razne bolezni. Vemo tudi, da so vitamini neobhodno potrebni, zlasti za rast in razvoj telesa kakor tudi za odporno silo proti nalezljivim boleznim.

Za nas je važno vedeti, da se tvorijo vitamini skoro izključno le v rastlinstvu, posebno v svežih sadežih in plodovih, kakor v raznem sadju, jagodah, paradižnikih, kumarah itd. pa

Tudi v zelenih listih in celo v koreninah, kakor na pr. v špinači, v solati, korenju, zeleni, čebuli itd.

Ker je torej dokazano, da živalsko telo nima moči in pogojev tvoriti vitaminov, ampak je samo navezano dobivalih jih iz rastlinstva, nas vodi misel do zaključka, da je rastlinska hrana že radi dopolnilnih snovi mnogo večje važnosti nego živalska. Na podlagi tega dejstva je potrebno, da usmerimo prehrano v stran rastlinstva.

Pa tudi še drugi važni momenti so, ki nas silijo k rastlinski prehrani. Za razvoj in za obstoj potrebuje človeški organizem rudninske snovi in organske kisline, ki so mu neobhodno potrebne. Tudi tem snovem pripisuje ves znanstveni svet velikanski pomen, saj so potrebne tekočinam, kakor krvi, prebavilnim sokovom in fermentom, potrebne so kostem in mišicam, brez teh bi moralo telo istotako propasti.

Najvažnejše teh snovi so: natrij, kalij, apno, železo, fosfor, žveplo, klor, jod. Vsaka teh se tvori v rastlini pod vplivom solčne svetlobe ter ima v delovanju človeškega organizma svojo posebno nalogo. Ko opravi svoj posel, se izloči iz organizma kot mrtva sol ali pepel.

Nekatere rudninske snovi tvorijo v telesu kisline, druge pa baze ali lužnine. Kadar je v našem telesu večja množina lužnin kakor kislin, tedaj se počutimo dobro, zdravo in zadovoljno. Kadar pa nastane v organizmu več kislin kakor lužnin, tedaj zastajajo prve v organizmu. Ledvice jih ne morejo izločati v obliki sečne kisline, ker jih je preveč in tako se kopičijo bolj in bolj v organih in povzročajo mnogovrstne bolezni.

Civilizacija je pred leti glede prehrane zašla daleč od prirodnega pota. Za središče vse prehrane je smatrala meso, jajca, bel kruh, sladkor, kavo, čaj itd. Taka hrana je skoraj brez vitaminov, ima preveč beljakovin in snovi, ki tvorijo v organizmu preveč kislin.

Žal, da jih je še mnogo, ki se za to mnogo premalo brigajo in jedo tjavendan vse, kar prija njihovemu pokvarjenemu okusu, jedo to, česar so navajeni iz mladega, ne meneč se, ali ugaja to tudi razpoloženju in zdravju.

Pri obilnem uživanju mesa in zlasti pri močno beljakovinski hrani se tvori preobilo kislin v telesu, katerih ledvice ne morejo vseh izločevati. Tako zastajo v organih ter povzročajo razne bolezni, giht, revmo, poapnenje žil itd.

V rastlinski hrani pa tega ni, ker tvori ta z malimi izjemami lužnine. Ako hoče torej človek ostati zdrav, mora glavni del svoje hrane zaužiti v rastlinski prehrani.

Pa tudi še drug moment je, ki nas nagiblje k temu, da polagamo večjo važnost na zelenjavo prehrano. Pomislimo samo na različen vpliv, ki ga ima prehrana iz živalstva in rastlinstva na organizem, zlasti na živčevje.

Človek, ki se največ hrani z mesom, je razburljiv, tvrdosrčen, nagle jeze, mnogokrat podvržen alkoholu. Ako pa primerjamo duševno razpoloženje šloveka — vegetarijanca, opazamo, da je mirnega značaja in je mnogo bolj dovtopen za lepoto narave. Je pa tudi naravno! Saj vodi izvor njegove hrane misli njegove v lepo božjo naravo, h kralju vesoljnega stvarstva — k solncu, čigar luč in toploto je zavžil v rastlinski prehrani.

Rastlinska živila imajo še drugo prednost pred živalsko. Imajo neko snov, ki sicer nima nobene redilne vrednosti, pa ima pri prebavi vendar važno vlogo. Ta snov je staničnina ali celuloza. Staničnina stare zelenjave, ki je olesenela, sicer ovira prebavo in povzroča neprijetno napenjanje. Ali, ako jo dobro sesekljamo ali celo stlačimo, je pa docela nedolžna. Staničnina mlade zelenjave, ki je mehka in polna vode, pa pospešuje prebavo s tem, da drgne sluznico črevesa, s čemer jo draži, da se mora hitreje in živahneje gibati, kar dobro pospešuje odvajanje. Tudi tega pri živalskih živilih ni.

Zato je uživanje zelenjadi in sadja tudi s tega razloga neobhodno potrebno, ker trpi na slabi prebavi in na zaprtju mnogo ljudi, celo mladina. Brez rednega in pravilnega odvajanja pa človek nikakor ne more biti zdrav, ker z blatom zastajajo tudi strupi, ki pridejo v kri in na ta način lahko nastanejo splošna zastrupljenja, ki so jako nevarna in neprijetna. Spričo tega naj bo dnevno, leto in dan, uvrščena zelenjava in sadje na jedilniku.

Pa še drugo važno in upoštevanja vredno stran ima rastlinska hrana. Kako pusta in dolgočasna bi bila naša hrana, ako bi ne dajali spremembe!

Jed je lahko še tako dobra in delikatna, ako se pa vrsti dan za dnem, nas pa mine slast do nje. Sprememba je naravnost potrebna našemu zdravju in splošnemu telesnemu razpoloženju. Različno spremembo nam pa nudijo baš zelenjave, ki se dajo pripraviti na vse mogoče načine, drug boljši od drugega.

In človek sedanje dobe se ne zadovolji s tem, da bi jedel dan za dnem vedno isto, ampak njemu se hoče spremembe in zopet spremembe. Če veš že naprej, kaj te čaka na mizi, ti jed ne gre nikdar tako v slast, kakor če pride pred te nepričakovana jed, da se ti zacede kar sline po njej. Vsi navedeni momenti jasno pričajo, da je potrebno uvesti v našo prehrano kolikor mogoče dovolj zelenjave in sadne prehrane.

Do sedaj je v restavracijah in javnih kuhinjah meso glavna jed. Zelenjavne priloge dobivamo le bolj kot okrasek k mesu, nikoli pa ne za glavno jed. Če kdaj zahtevamo samo zelenjavo in prikuho brez mesa, nam jo niti radi ne dajo ali pa nas pomilovalno pogledajo, češ, „štediti hoče!“ Da bi pa imeli kdaj na pr. zelenjavne zrezke, špinačne zvitke, karfijolne narastke in druge take in podobne zelenjavne posebnosti, pa do zdaj niti misliti ni. V zmoti smo, če mislimo, da nam daje meso zdravja in moči. Ne, baš nasprotno! Obremenjuje prebavo, obtok krvi,

pospešuje okisovanje organizma in zastajanje sečne kisline, prerano zapnenje žil itd.

Seveda naša hrana pa še nikakor ni pravilna, ako izločimo iz nje meso in ga nadomeslimo z zelenjavami. Ne! Treba je, da znamo zelenjave tudi pravilno pripraviti! Znano je po dokazih, da so vitamini zelo lahko razkrojni in da se s predolgim kuhanjem deloma ali popolnoma uničijo. Nadalje nam je znano, da se rudninske snovi pri nepravilnem kuhanju izlužijo in da jih marsikatera gospodinja in kuharica z vodo odlije in vrže proč na lastno škodo.

Na teh znanih dejstvih je treba ugotoviti: kako moramo kuhati in pripravljati zelenjavo in na kaj se moramo ozirati, da bo jed zares ustregla vsestranskim zahtevam?

V zadnjih letih je na dnevnem redu važno vprašanje — tako pri zdravnikih kakor pri lajkih —: kakšna zelenjava je najboljša in najprikladnejša našemu organizmu, kuhana ali nekuhana? Do zadnje dobe je večina zdravnikov trdila, da je zelenjava boljša in primernejša, ako je dobro kuhana. Odkar pa vemo, da se s kuhanjem deloma vitamini uničijo, rudninske snovi poizgube in izvrše še druge spremembe na škodo organizma, smo ovrgli to mnenje in smo prišli sami do prepričanja: zelenjad in tudi sadje je najboljše tako, kakor nam ga nudi mati narava sama. Saj ta že sama od sebe tako lepo poskrbi, da kuharica nima kaj popravljati ali dostavljati.

Kljub temu pa se ne moremo za enkrat preživljati izključno samo s surovo hrano. Prvič so nam tekom stoletij postali naši prebavni organi preveč razvajeni in omehkuženi od kuhane hrane, vsled česar so izgubili pravi naravni okus in se dostikrat naravnost protivijo surovi hrani. Drugič pa surova hrana tudi ni užitna kar tako, ampak zahteva mnogo skrbne priprave.

**Zlato
naših
hranil**

JAJNINE

makaroni, spageti, juhine zakuhe

O KURJAVI.

Kurjava tvori v življenju malega človeka važno gospodarsko vprašanje. Kuhanje jedi, pranje perila in ogrevanje stanovanjskih prostorov v hladnem letnem času zahteva precejšnjih izdatkov za kurjavo. Zdelo bi se, da ni potrebno razpravljati o tem vprašanju, ki spremlja človeka od takrat, ko se mu je prvič posrečilo napraviti ogenj. Vsaka gospodinja ve, katera in kakšna peč ja boljša, kateri premog ali drva so bolj izdatna. Ali vendar treba priznati, da je baš kurjava med gospodarskimi problemi zelo zanemarjeno vprašanje, ki bo zahtevalo še veliko studija in dela, predno bo mogoče v kurjavi nakopičeno energijo racijonelno izrabljati.

Kurjavo omogoča cela vrsta kemičnih in fizikalnih pojavov ali zakonov, ki jih človek v vsakdanjem življenju niti ne opazi, kojih razumevanje pa je zahtevalo obširnega studija in poskusnih ugotovitev. Namen tega članka ni znanstvena razprava o kurjavi, temveč le poljudno raztolmačenje nekaterih pojavov in opozoritev na nedostatke, ki lahko dajo pobudo za razmišljanje o izboljšanju kurjave. V to svrhu je potrebno, da si ogledamo najvažnejše kemične in fizikalne pojave, ki povzročajo gorenje, nato priprave, v katerih se vrši gorenje ter končno značaj in vrednost raznih kuriv.

Toploto povzroča hitrejša ali počasnejša gibanje najmanjših snovnih delcev, pri čemer izhajajo iz teles takozvani toplotni žarki, ki jih človek občuti kot mraz ali vročino. Zdravo človeško telo je ustaljeno na toploto 37°C , vendar pa prenaša tudi nekoliko višjo zunanjo toploto s tem, da z izhlapevanjem nastalega potu ohlajuje svojo zunanjo površino. Prenese pa tudi nižjo toploto s tem, da brani svojo površino pred izžarevanjem toplote (obleka) ali, da se stanovanjski prostori, ogrevajo.

Človek si pomaga na ta način, da z izgorevanjem nekaj snovi proizvaja umetno toploto. Podlaga temu je kemičen pojav naglega okisličenja. Nekateri snovi imajo to lastnost, da se kemično zelo rade vežejo s kisikom, pri čemer oddajajo večje množine energije v obliki toplotnih žarkov, ki se ujamejo v okolnih telesih in jih ogrejejo. Vsako okisličenje, gnitje in rjavenje povzroča povišanje toplote, vendar so za nas važne le one snovi, ki omogočajo naglo gorenje brez eksplozij. To so predvsem snovi, ki vsebujejo visoke odstotke ogljika, kakor premog, drva i. t. d. (isti pojav okisličenja se izvrši zelo naglo pri eksploziji črnega smodnika. Okisličenje se izvrši v trenutku, iz 1 cm^3 nastane ca. 300 cm^3 plinov, ki se vsled nastale toplote raztegnejo na ca. 1700 cm^3 . Prenaglo okisličenje torej ne pospešuje ogrevanja, daši je proizvodnja toplote zelo visoka).

Za gorenje ali okisličenje ogljikovih snovi je torej v prvi vrsti potrebna dovoljna množina kisika. Na razpolago ga je dovolj in zastoj v zraku (21% po vsebini). Treba je torej gorivu dovajati dovoljno množino čistega zraka. Ne smemo pa pozabiti, da je ta način kurjave zelo neekonomičen, ker se pri tem brezplodno ogreva tudi 79% za kurjavo nepotrebni plinov, ki jih vsebuje zrak poleg kisika. Pri gorenju se tvorijo razni plini, ki so odvisni od sestavin goriva. Najvažnejši je ogljikov dvokis, ki se pa tvori le takrat, ako ima gorivo dovolj kisika na razpolago, t. j., ako na pr. peč dobro vleče. Ta plin se vrača skozi dimnike v naravo, kjer ga rastline pri svojem dihanju sprejmejo skozi liste v sebe in ga s pomočjo svetlobe razkrajajo zopet v ogljik, ki ga rabijo za svojo rast, in v kisik, ki ostane v zraku. Ako ogljik pri gorenju ne dobiva dovolj zraka (pravzaprav kisika), ne more popolnoma zgoreti, ampak se veže s kisikom takoreč le na polovico. Nastane ogljikov oksid, ki je za človeški ozir. živalski organizem hudo strupen plin, ker pretvarja kri in onemogoča dihanje. Ta plin je znan povzročitelj smrtnih nesreč, ker nastaja vedno, ako goreča snov nima dovolj zraka. Peč, ki ne vleče dobro, proizvede velike množine tega plina, ki se, ako ne more skozi dimnik na prosto, širi po sobi in zastruplja zrak. Zelo rad se veže ta plin s kisikom, ako je primerno ogret. Ta pojav se lahko pogosto opazuje zlasti pri železnih pečeh, ako se preveč napolnijo z drobnim gorivom (premogom), tako da zrak le težko dohaja k prostoru gorenja. Ako se taka peč zgoraj naglo odpre, tako da dobi kurišče večjo množino zraka, nastane večja ili manjša eksplozija. Ako se pri kurjavi tvori ta plin, pomeni to izgubo energije ozir. toplote in napako je treba odstraniti. Običajna kuriva vsebujejo razen ogljika še razne druge snovi, kakor vodo, žveplo, vodik ter snovi, ki tvorijo po zgorenju pepel. Kurivo se ocenjuje po vsebini ogljika, vode, žvepla, vodika in pepela. Toploto povzročajo ogljik, žveplo in vodik, porabi jo pa voda (ker mora izhlapeti) in pepel. Vsako gorivo potrebuje za pričetek gorenja (okisličenja) neke določene temperature, na katero se mora snov ogreti, da se vneme. Gori dalje le takrat, če se pri tem razvije toliko toplote, da se okolno gorivo ogreje na toploto, ki je potrebna v pričetku gorenja.

Kakor omenjeno, se gorenje (okisličenje ali oksidacija) razvija avtomatično naprej pod pogojem, da je dovolj kuriva, dovolj zraka in začetne toplote za gorenje. Važno je, da pri tej priliki spregovorimo nekoliko tudi o gašenju ali prekinjenju oksidacije. Iz prakse vemo, da lahko postane gašenje ognja velikokrat važno vprašanje. Vsak plamen se da pogasiti s tem, da se ga naglo ohladi (če se na pr. podrži v majhen plamenček

Vi gotovo perete lase z „MERIMA“ šamponom!

mrzla kovina). Ako držimo nad cevjo, iz katere prihaja svetilni plin, gosto žično mrežo ter plin nad mrežo prižgemo, plin pod mrežo ne gori, ker kovinasta mreža, ki je dober prevodnik toplote, plamen spodaj toliko ohladi, da se pod mrežo ne more užgati. Na tem principu so zgrajene posode za petrolej in bencin, ki so varne pred eksplozijo, ali Davyjeve varnostne svetiljke v rudnikih. Gašenje požara z vode sloni na istem principu. Voda v ognju izhlapeva, za kar potrebuje precejšnje množine toplote, ki jo odvzame ognju. Pri gašenju z vodo je treba paziti, da se požari, ki nastajajo vsled kratkega stika v električni napeljavi, ali tam, kjer se lahko smatra, da je vsled požara električni vod poškodovan, ne smejo gasiti z vodo. Kakor hitro, se namreč vodni curek dotakne neizoliranega električnega voda, preskoči struja potom vodnega curka v predmete, ki so z njim v zvezi, torej v osebo, ki drži ustnik vodne cevi ali se kje drugod dotika vodnega curka. Pripomniti je treba, da so taki električni sunki navadno smrtni, ker mokrota zelo dobro prevaja električno strujo. V takih slučajih je treba torej pred gašenjem strujo izločiti.

Ogenj se lahko pogasi tudi na ta način, da se prepreči dostop zraka (kisika) k ognju (pokrivanje ognja s peskom, mokrimi cunjami i t. d.) ali da se v ogenj vlijejo snovi, ki zelo željno sprejemajo nase kisik ter ga takorekoč pred nosom pobereje ognju, istočasno pa tvorijo dušljive pline, ki onemogočujejo dostop svežega zraka. Na tem principu je zgrajena večina ognjegasnih aparatov. Tudi pri gašenju s temi aparati se je treba čuvati električnih vodov. Gašenje eksplozivnih snovi (kakor bencin, petrolej, želatina, film, laki, nekatera olja) z zvodo je brezuspešno. V to svrhu se dajo uporabiti samo aparati, polnjeni s tetraklormetanom, tekočino, ki ima še to prednost, da ne vodi elektrike, da se torej pri gašenju ni treba ogibati električnih vodov. Za gotove svrhe so dobro rabljivi tudi aparati s praškovo vsebino.

Oglejmo si sedaj priprave, ki nam v stanovanjih omogočajo kurjavo. To so kuhinjski štedilniki in peči po sobah. Ako naj se prej omenjeni kemični pojavi v redu vršijo, se moramo ozirati na razne fizikalne zakone. Poskrbeti moramo v prvi vrsti za dovoljno dovajanje čistega zraka (kisika) h kurivu in paziti, da pri tem nastali, zdravju šodljivi plini nemoteno odidejo iz stanovanja, To se zgodi avtomatično na ta način, da se topel zrak ali plini močno razlegnejo, postanejo lažji in silijo navzgor. Vsaka dobra peč „vleče“, to je, toplejši sobni zrak mora skozi dimnik navzgor. Čim višji je dimnik, tem večja je toplotna razlika med notranjim in zunanjim zrakom, s tem večjo silo mora toplejši zrak navzgor, tem bolj „vleče“. Tovarne, ki potrebujejo močne ognje, zidajo visoke dimnike (včasih tudi radi tega, da se strupeni plini odvajajo čim višje). Ker pa iz sobe stalno uhaja skozi peč in dimnik zrak, mora v sobo od nekod dohajati novi zrak. To ne dela nobene težave: povsod pri oknih in vratih je dovolj špranj, kjer sili zrak v sobo, kjer torej „piha“, kakor se

navadno izražamo. To je stalno obnavljanje zraka v sobah, ki zlasti v zimi večkrat nadomešča zračenja. Ta pojav se da izločiti le v sobah s centralno kurjavo, pri električnih pečeh ali pri kmetiških pečeh, ki se kurijo od zunaj, seveda le, ako so okna in vrata dobro zaprta. Slab zrak se pa mora večkrat osvežiti z zračenjem.

Dotakniti se moramo še ene fizikalne lastnosti snovi, namreč vodljivosti toplote. Nekatera telesa zelo lahko sprejemajo v sebe toplotno energijo, jo pa tudi zelo lahko oddajajo drugim telesom, s katerimi se dotikajo. Takim telesom pravimo, da so dobri prevodniki toplote. To so v prvi vrsti vse kovine. Nasprotno pa druge snovi toploto težje sprejemajo, a jo dalje časa zadržujejo v sebi. To so slabi prevodniki toplote, kakor opeka, glina, steklo, zrak i. t. d.

Da čim bolj izkoristimo toplotno energijo, ki se tvori z gorenjem v peči, moramo paziti na to, da čim več toplote ujameмо v primerne snovi, ki jo potem oddajajo zraku v sobi. Z vidika vodljivosti imamo dva sistema peči: a) glinaste peči, ki so zgrajene iz slabih prevodnikov toplote (glinaste pečnice, opeka, glina). Vroči plini se vodijo v njih po čim daljših kanalih gori in doli ob pečnicah, ki se polagoma ogrevajo in toploto polagoma oddajajo okolnemu zraku. b) železne peči, ki toploto zelo hitro sprejemajo, a jo tudi takoj oddajo. c) mešani sistem, železen obod peči, ki je znotraj izzidan z glino, opeko ali kremenjakom (na pr. Lutzove peči). K mešanemu sistemu spada tudi zidan kuhinjski štedilnik. Njegova naloga je, da odda čim več toplote s posredovanjem železne plošče in lonca vodi, ki jo hočemo skuhati, ali s pečenjakom testu, ki ga hočemo speči. Od dobrega štedilnika se zahteva še to, da oddaje naglo in močno toploto plošči, pečenjake pa ogreva polagoma, enakomerno in ne premočno. Plamen sam bi pečenjaka ne smel nikdar doseči, pravilno ga ogrevajo le vroči plini, ki jih je treba speljati okrog pečenjakov. Za regulacijo gorenja je štedilnik opremljen z dvema zaklopkama, ena je pri vratcih, druga pri odtoku plinov v dimnik. Vsak štedilnik je treba preizkusiti, pri kateri legi zaklopek najbolje deluje za kuho ali za peko.

Štedilniki pa tudi peči so pravzaprav zastarele naprave. Njihov efekt je zelo majhen. Večina toplote gre v zrak, kar predstavlja v narodnogospodarskem oziru ogromne izgube. Ca. 15% vsega kuriva se porabi v gospodinjstvu. Pri tem se pa izkoristi v štedilnikih le 5—8%, v sobnih pečeh pa ca. 20% toplotne energije. Veliko bolje delujejo plinski štedilniki, plinske in električne peči, ki delajo s ca. 50% efektom. Dokler bo dovolj kuriva na razpolago za cene, ki so zmagljive, se najbrž ne bo ničesar zgodilo zaboljšanje razmer, dasi so dejstva splošno znana. Zboljšanje bi zahtevalo razne spremembe v stavbarstvu, zboljšanje štedilnikov in peči v zvezi z regeneracijo sobnega zraka. Odpraviti bi trebalo izgube pri zakurjenju in popolnem dogore-

vanju, ki se javljajo v tem, ker odhaja večina vročih plinov neizkoriščeno v zrak, izgube pri nepotrebnem ohlajevanju zidovja itd.

Kurjava je še veliko neobdelno polje, ki bo moralo prejeti ali slej priti na vrsto. Velik korak v napredku pomeni že centralna kurjava, dasi ima mnoge nedostatke. Zadovoljiv se bo takšno imenoval efekt takrat, ko bomo dosegli vsaj 70% izkoriščavanja toplotne energije.

Oglejmo si sedaj še razna kuriva. Pri nas prihajajo v poštev drva in premog (rjavi). V njih nakupičeno toplotno energijo merimo s „kalorijami“. Ena kalorija je ona množina toplote, ki ogreje 1 kg (1 liter) vode pri zračnem tlaku ene atmosfere od 0° do 1° Celzija. Ako ima torej 1 kg premoga na pr. 5000 kalorij, pomeni to, da bi z njim (teoretično) lahko ogreli 5000 litrov vode za eno stopinjo Celzija. Praktično to seveda ni mogoče, ker nastanejo pri tem razne neizogibne izgube. V prvi vrsti je to voda, ki jo vsebuje več ali manj vsako gorivo, ki mora med gorenjem izhlapeti ter se zato porabijo velike množine kalorij.

Rjav premog vsebuje 50—75% ogljika, 6—5% vodika, 44—20% kisika, 0—10—25% proste vode, 20—30% kemično vezane vode, 5—15% pepela ter daje 3000 do 6000 kalorij. Naši premogi imajo 8—18% pepela, 6—35% vlage, 4000—5100 kalorij. Od tega odpade na izparevanje vod 300 do 1000 kalorij (po % vlage).

Na zraku sušena drva vsebujejo še vedno ca 60% vode, ca 40% ogljika, do 1% pepela ter dajo ca 2800 kalorij. Velike so izgube pri kurjavi s svežimi ali mokrimi drvami.

Iz navedenega se vidi, da je racionalna kurjava res problem, ki je potreben še temeljite preobrazbe. Študij tega vprašanja zahteva mnogo znanja iz kemije, fizike, stavbarstva ter mnogo poskusnega dela. Sama teorija tu ne zaleže, ker sodeluje preveč raznih stranskih učinkov, ki jih je treba upoštevati. Bodeči razvoj kurjave gre v smer centralne kurjave, ki je pa dovolj ekonomična samo pri velikem obratu. To se izvaja deloma že po mestih, v Ameriki in v Nemčiji, kjer se enotno ogrevajo celi kompleksi, izločajo se kuhinje po stanovanjih in nadomečajo z eno samo centralno kuhinjo za vse prebivalce kompleksa. V zvezi s tem je poskrbljeno tudi za pravilno izmenjavo in čiščenje svežega zraka v stanovanju. Potreben je pri nas za to preokret o celotnem načinu življenja. Mala samotna stanovanja bodo pa vedno navezana na lastno ogrevanje. Instalacija centralne kurjave je danes še razmeroma draga, vendar ima poleg velikih prednosti tudi senčne strani.

Električna kurjava sama daje skoro 100% efekt, vendar je struja pri nas za to svrhu še predraga, ker je proizvodnja struje zvezana pri toplotnih centralah z velikimi izgubami energije, pri vodnih pa z dragimi investicijami.

Zato bo ostala peč še dolgo domač družinski prijatelj. Pa tudi tu se dajo doseči prihranki, ako se z razumevanjem uvažujejo preje navedeni pojavi.

H. Svetel :

GLASBA IN ŽELEZNIČAR.

Od nekdanj se skuša človek umakniti trdi vsakdanjosti zemeljskega življenja z begom v duševni svet. Skušal je in skuša najti utehe v iskanju Boga, tiplje za lepoto, hrepeni po sreči in je blažen, če si vsaj za nekaj hipov vjame kak žarek z drugega, ne materialnega sveta.

Poleg religije je umetnost najjačje človeško udejstvovanje, ki mu pomaga iti preko teh zemeljskih rev, tega mnogokrat ne-lepega življenja v deželo neskajlenih krasot, ki si jih človeški duh sam ustvarja z božjo iskrico svojega čustvovanja. Zaman je torej razmotrivanje vprašanja, ali je umetnost človeštvu potrebna. Res je, da nam je za golo življenje potrebna le gotova količina rastlinskih, živalskih in drugih snovi; če imamo te

Orkester Narodn. žel. glasbenega društva „Sloga“ v Ljubljani

v zadostni meri, gre življenje dalje, dokler ga ne prekine starost ali bolezen. Smo pa nesrečna bitja, ki imajo še hrepenenja, misli, želje, težnje in koprnenja po nečem, kar ne raste na zemlji, česar ne moremo popiti, pojesti ali vdihati; imamo v sebi nek nemir, ki nam dviga hrepenec pogled tja proti zvezdam. Kličemo duhove, ustvarjamo nove svetove, da vsaj za hip umirimo to naše notranje valovanje. To je potreba našega duha, čustvenega dela našega bitja. In če imamo v sebi to nepremagljivo tožnjo po onem, kar ni s tega sveta, je to zadosten vzrok, da smatramo duševno, umetniško in podobno udejstvovanje za duha prav tako potrebnim, kot je poljedelstvo neobhodno potrebno za telesno življenje. Samo telesno izživljanje ni ves naš

namen. Čim bolj se mu pridružuje duševno življenje, tem bolj zgublja svoj trd značaj.

Tako je tudi glasbeno delovanje ene izmed mnogih človeških teženj po duševnem življenju. Skoraj kakor človeštvo, je stara tudi glasba. Od pradavnih dob je bila človeku uteha, veselje in izravnavanje zemskih težav.

Že tedaj, če opazujemo le zunanji akustični vpliv tonov na nas, moremo ob njih urejenem proizvajanju zabeležiti neko ugodno občutje, ki ga ti toni vzbujajo. Če pa te zunanje tonovske pojave vezemo v gotove skupine, jih takorekoč organiziramo, stavimo drugega proti drugemu v neka razmerja, postanejo ti živi in nam vzbujajo v našem duhu gotove občutke, ki niso iz materialnega sveta. Sproženje tonov vzbudi v nas le neko fizično ugodje; če so pa ti toni vezani med seboj z neko notranjo silo, posta-

Pevski odsek Narodn. žel. glasbenega društva „Sloga“ na Jesenicah

nejo nekako živa bitja, ki vplivajo lahko mogočno na našo dušo. Te tajinstvene sile, ki vežejo posamezne tone — pravzaprav že pojave zunanjega sveta — med seboj, so pa žila umetnosti, božji dan človeštvu, protiutež grenkobam življenja in razodetje nekega novega sveta. Tako tajinstven je mnogokrat ta svet, da ga ni mogoče izraziti z besedo, in da po pravici sodimo, je to odsev nekega nadzemskega sveta.

In če je temu tako, je li čudo, da je glasba tolikim drugo življenje? Brez dvoma mnogo izgubi tisi, ki jo prezira, komur ni potrebna. Kaj moremo zatorej bolj želeli, kot da vodimo našo mladino na življensko pot, ki ji bo najbolj pomagala, umakniti se nastavljenim pastem in uničiti preteče sovražnike sreče.

Ni vsem dano, da bi sami postali aktivni glasbeniki. Vsi pa morejo biti vsaj pasivni, vsi imajo možnost, da porabijo glasbene duševne vrednote v svojo korist. Težje je to bilo v dobah, ko javno muziciranje ni bilo tako razvito, kakor je danes. V naših časih je pa potrebna le pozornost na koncertno življenje in vse imamo pripravljeno, da nas glasba povede v svojo tajinstveno in čarobno kraljestvo.

Železničarski stan je kompakten in močan in ima vse pogoje, da si svoje življenske potrebe urejuje sam. Kakor si je umel pri nas urediti na pr. nabavljanje življenskih potrebščin, tako je tudi umel zagospodariti s svojim glasbenim udejstvom. Ustvaril si je s skupnimi silami močno glasbeno orga-

Pevski odsek Narodn. žel. glasbenega društva „Sloga“ v Novem mestu

nizacijo, ki ima nalogo, skrbeti za razvoj glasbene kulture v tem stanu, in sicer na dva načina: pouk glasbe in javno izvajanje glasbenih del.

Prva panoga mora skrbeti za vzgajanje glasbo izvršujočega naraščaja, za širjenje glasbene vede v čim širšem krogu stanovskih članov, druga pa pripravljati dobra, čim pogostejša in čim dostojnejša javna glasbena izvajanja ter dajati tako priliko, da ta stan čim popolneje uživa blage sadove glasbene umetnosti in si s tem ustvari svetle trenutke sicer ne ravno rožnate življenske poti.

„Sloga“ se dobro zaveda, da so ti obe nalogi važni in da ne sme nobene zanemarjati, ako hoče ustrezati svojemu namenu. Njena naloga je bistveno drugačna kot je naloga ostalih glas-

Ing. Fr. Zelenko, predsednik „Sloge“
v Ljubljani

benih društev.“ Druga
nestanovska glasbena
društva imajo namen, so
delovati v splošnem na-
rodnem glasbeno kultur-
nem delovanju. Sile tega
udejstvovanja sestojе iz
raznih komponent, kojih
pomembnost zavisi od
umetniške potence društ-
venih voditeljev. „Sloga“
ima gotovo prav enako
dolžnost, poleg nje pa še
dolžnost, služiti še pose-
bej železničarskemu
stanu.

Železničarska glasbe-
na šola ima svojo ekssi-
stenčno upravičenost v
tem, da nudi železničar-
jem in njihovi deci glas-
ben pouk pod pogoji,
ki so prilagodeni stan-
ovskim razmeram. Brez
te institucije bi velik del
sedanjih gojencev sploh

ne zahajal h glasbenemu pouku. Ta njena eksistenčna upravi-
čenost je trajna in stan, ki mu je namenjena, stalen. Zato je
krepko zasajena in njen razvoj gotov. Iz njenega poslanstva
sledi, da mora čuvati glasbeno vzgajanje stanu (ne le mladine)
in ga usmerjevati tako, da bo sad njenega truda koristen že-
lezničarskemu stanu, hkrati pa splošni glasbeni kulturi. Omejevati
mora iz obeh razlogov vsako enostransko izobraževanje in po-
speševati gojitev onih glasbenih panog, ki jih stan dolič ni gojil
in ki so potrebne tudi našemu splošnemu glasbenemu življenju.

Vso pažnjo posveča zatorej „Sloga“ gojitvi instrumentalne
glasbe. Instrumentalno glasbo je razvoj tekom stoletij tako utrdil, da
moremo danes mirno trditi, da instrumentalna muzika prevladuje,
in se silneje razvija kakor vokalna. Temu ni nemalo pripomo-
glo stalno izpopolnjevanje instrumentov glede tehnične strani
kakor tudi glede lepote tona. Tako na pr. nekaj niso poznali
sedaj samoumevne in splošno rabljene priprave ventilov na tro-
bilih. Kako se je s to iznajdbo razširila porabnost trobil, poka-
že že bežen pogled v starejše partiture. Marsikaj je tudi na
pihalih (oboa, klarinet) sedaj izvedljivo, česar preje sploh ni bilo
mogoče igrati, ali pa vsaj zelo težko. Čudovito se je izpopolnil
tudi klavir. Iz instrumenta, ki je bil namenjen le za spremlje-
vanja, je postal solističen instrument. Nastajajo še sedaj nove

skupine glasbil; fizikalna veda konstruira najrazličnejše nove instrumente. Tako spopolnjevanje mora imeti za posledico večje zahteve skladateljev po instrumentih in od instrumentalistov v orkestru in pa porabljivost za solistično porabo. Temu razvoju smo do vojne posvečali premalo pozornosti. Zato smo gojenje celih skupin instrumentov popolnoma zanemarjali. Ta hiba se je nekoliko zboljšala ob ustanovitvi bivše slovenske filharmonije. Takrat se je par mladih slovenskih fantov ojunačilo in pričeli so se učiti raznih orkestralnih instrumentov. Ako bi se to gibanje nadaljevalo, bi mogli danes v instrumentalni glasbi beležiti boljše uspehe. Zato moramo še tudi sedaj pazno čuvati, da ne bomo ostajali v stari slabosti. „Sloga“ ima tu budne oči.

Pevsko društvo „Drava“ iz Maribora na izletu

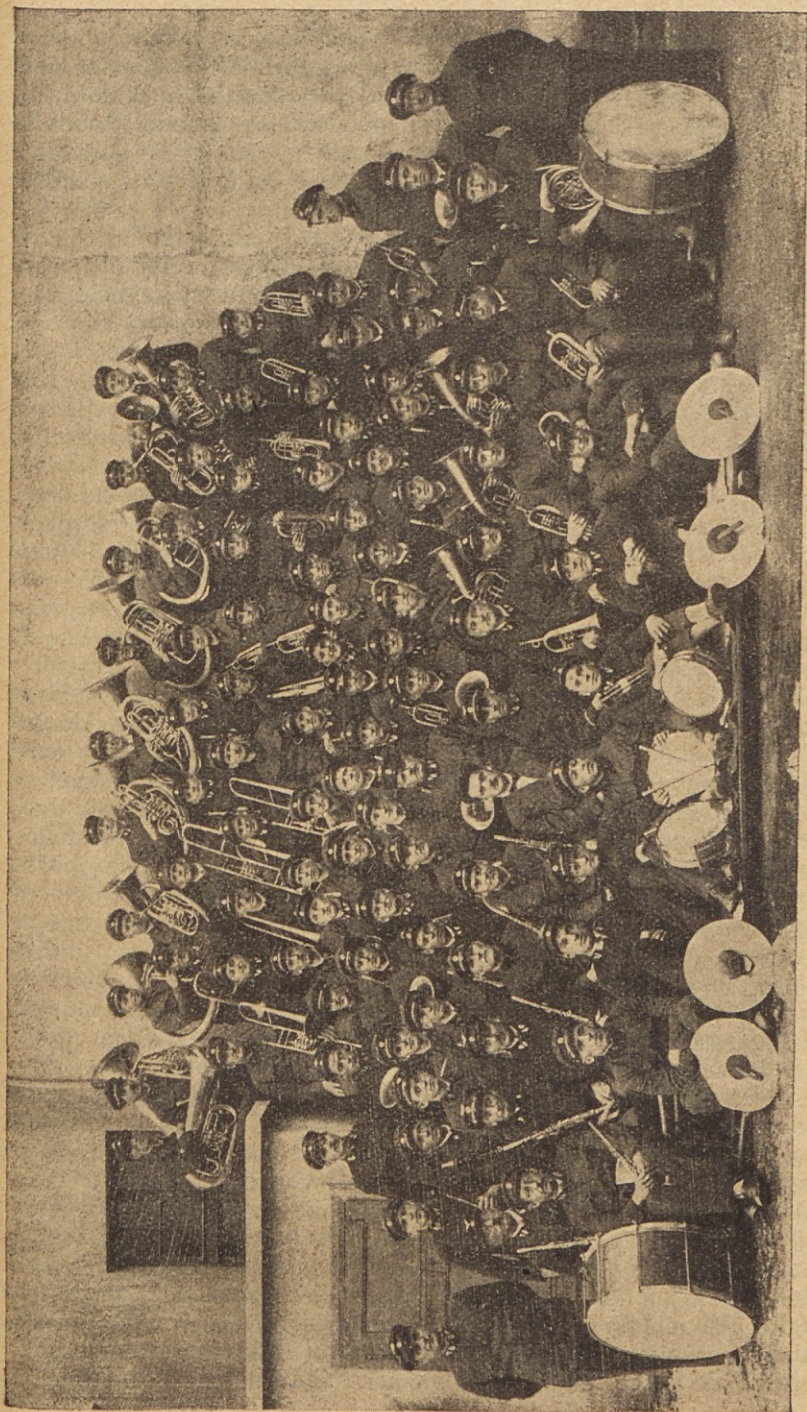
Med železničarji mora biti ona, ki naj urejuje smotreno in pravilno gojenje instrumentalne glasbe. Skušali mora doseči, da se bodo njeni gojenci v vsakem šolskem letu učili vseh instrumentov. Kakor hitro se zavedamo dejstva, da je instrumentalna glasba vsaj tako potrebna kot vokalna, postane neizbežno nujno, da jo dosledno in čim popolneje gojimo. Ne pomeni pa gojiti instrumentalno glasbo, ako se učimo le klavir in gosli! Ali naj izmed množice instrumentov poznamo le dva? Saj imamo poleg klavirja, orgel in harfe še tri cele rodbine (skupine) instrumentov, od katerih obsega vsaka več ali manj ves tonovski sistem. Tako so pri godalih gosli oni instrument, ki sega do najvišjih tonov, kontrabas pa zaključuje tonovsko vrsto z najnižjimi toni.

Vmes pa kraljuje altu odgovarjajoča viola, na tenorjevem mestu pa čelo. Če bi naša šola učila le gosli, bi to pomenilo, da zanemarja od skupine godal vse, razven enega. To bi vendar ne moglo biti kulturno delo. Enako je pri ostalih skupinah. Flavta (piščal) oziroma njena manjša sestra flavtica (pikolo) obvladata najvišji tonovski register, kontrafagot gospodari v globočinah tonovskega morja, vmes pa si podajajo roke oboa, angleški rog in klarinet s saksofoni. Trobila bleste v višinah s trompetami, prinašajo čarobno mehke tone vseh vrst rogov v srednji legi, štejejo med se odlične pevce basovske krilovke in eufonija, slavnostne pozavne in najnižje tone izvajajoče tube.

Pevski odsek Narodn. žel. glasbenega društva „Sloga“ v Ljubljani

Ni mogoče, da bi med našo mladino in odraslimi ne bilo vsako leto dovolj takih, ki bi se zanimali za te instrumente. Vsako leto bi moral šolski vpis izkazovati vsaj po enega gojenca za vsak instrument. Kam pa s tolikim naraščanjem, bo mogoče kdo vprašal? Odgovorimo mu zopet z vprašanjem: kam pa s tolikim naraščanjem za gosli in klavir? V orkester? Saj ni potreba, da postanejo vsi gojenci poklicni glasbeniki! Nasprotno! Dobri ljubitelji nam je treba, onih, ki so s srcem glasbeniki in glasbeno popolno naobraženi, a nimajo glasbe za krščen poklic. Šele tedaj, ko bomo tako gojili instrumente in posredno z njimi tudi instrumentalno koncertno glasbo, bomo smeli trditi, da smo svojo nalogo izvršili. „Sloga“ poučuje prav vse instrumente. Prilika je tu, treba je le ledino zaorati, potem pojde vse samo od sebe. Težko bo navdušiti prvega gojenca

Godbi na pihala „Sloga“ in „Drava“ ob priliki monstre koncerta v Ljubljani dne 6. septembra 1951.

na pr. za fagot; ko ga bo igral, bo videla in slišala njegova okolica, znanci in prijatelji, kakšno je to glasbilo, kakšen ton ima in njegovo poznanje se bo samo od sebe širilo ter pridobivalo nove gojence. Enako bo z vsemi ostalimi instrumenti. Ko bodo zmagani predsodki, ko bo dovolj zanimanja in dovolj gojencev za razna glasbila, bo instrumentalna glasba pri nas v čisto drugačnem položaju kot je sedaj.

Poleg vežbanja igre na instrumentih je „Slogina“ glasbena šola dolžna, svoje gojence izobraževati tudi v teoretičnih predmetih. Oboje bo dalo gojencu šele neko gotovo umetniško prepričanje, mu izoblikovalo glasben okus in mu privzgojilo prave estetske pojme. Tudi ta stran glasbene vzgoje je važna; gojenec bo umel razlikovati dobro glasbo od slabe, poznal bo lepote vsakega sloga, glasba mu ne bo le nek zunanji pojav, temveč duhovna vrednota. Čim več bo odšlo v svet gojencev s pravim okusom in pravimi nazori o umetnosti, tem uspešnejši bo boj proti največjemu škodljivcu umetnosti, proti plehki, spekulativni, nevredni muziki, za katero se neredko navdušuje neuk odraščanec in tudi mladina. Tovrstna muzika ima z umetnostjo skupna le sredstva, torej le zunanjo plat. Njen uspeh je preračunjen na človeško čutnost. Mnogokrat se čuje, da je ritem na pr. v takozvanih „šlagerjih“ zanimiv, da so melodije lepe itd. Vse to je mogoče, vendar pogrešajo te stvari globljo vsebino. Ritem v skladbi, ki je umetnost, nima namena dražiti naše čute, temveč je izraz umetnikove ideje, služi torej duševni sili skladbe. Enako je tudi z melodijo. V prvi umetnosti je vse to plemenito, v paumetni pa so zbrani le elementi prave umetnosti in so uporabljeni v neumetniške svrhe. Razlikovanje prave, lepe umetnosti od spekulativne, neplemenite skladbe je mnogokrat nevesčemu poslušalcu tem težje, ker se mu zdi plitva glasba prikupna, lahka in umljiva, med tem ko trdi o pristni umetnosti ravno nasprotno. To je povsem razumljivo, kajti prva deluje le na naše čute, čisto fizično, bi rekel, druga pa zahteva sodelovanje duha. Pa naj se komu prva še tako dopade, priznati bo moral, da mu ni nikdar kakih plemenitih spominov zapustila. Velika naloga glasbene šole je zatorej, odkriti gojencu lepote umetnosti in ga naučiti glasbo pravilno ocenjevati.

Drugi del udejstvovanja „Sloge“ kot železničarske glasbene centrale, je skrb za izvajanje glasbenih del. Kako je pri tem usmerjena društvena glasbena politika, ni nikaka tajnost, ker jo izdaja pregled društvenega delovanja. Glavni namen je in mora biti: gojitev prave, pristne umetnosti. V okviru tega načela pa narekajo društvu naše splošne glasbene razmere prav posebne naloge. Ako se namreč kako glasbeno društvo spusti slepo v delo, je kaj mogoče, da bo več glasbenih organizacij delalo isto delo. Ali ni bilo še pred nedavnim časom, da so vsa pevška društva izvajala smiselno enake sporede? Bilo je na enem polju preveč delavcev, na drugem pa nič. Vsak nekaj, pa bo vse na-

rejeno, si misli naše društvo in pričelo je orati tam, kjer je bil plug potreben. Pričelo je gojiti starejšo muziko, večja pevsko-orkestralna dela in komorno glasbo. V teh treh panogah je dovolj dela za več kot eno samo organizacijo. Strahu ni, da bi zmanjkalo nalog, da bi bile nove možnosti kmalu izčrpane in bi delovanje postalo enolično.

Brez dvoma je gotovo, da je gojitev stare glasbe ne samo zelo poučna in nudi mladini žive dokaze onega, kar so čuli pri pouku le v besedah, temveč tudi zelo zanimiva. Vsaka umetnost je vesten odsev svoje dobe. To dokazuje tudi naša doba. Razrvanost političnih in gospodarskih razmer, razrvanost načel in vsega duševnega življenja se močno zrcali tudi v glasbi. Vedno je čuti tožbe, da je sodobna glasba le prehodni stadij nečesa velikega, kar vsi pričakujemo. Pa zaman pričakujemo, dokler bo po zemlji in ljudeh tako nevarno vrelo kakor dandanes. Stara muzika nam prav tako pričara človeka in njegovo družbo svoje dobe. Marsikoga, ki je šel nekam nezaupno h koncertu starejših skladb, je prisrčnost, umerjenost, odličnost in zmožnost starih skladateljev presenetila.

Velika zborovska dela z orkestrom sicer stanejo mnogo več kot sporedi s kratkimi pesmi, toda prednosti so zato večje. Pri nas je že minila doba, ko se je občinstvo zadovoljevalo s sporedom, ki je vseboval celo vrsto pestrih pesmic. To je bil izraz malih razmer, malega obzorja in malega interesa. Tudi iz umetniške strani govori vse v prid enotnih sporedov, ki obsegajo cele večere. S kako razkosanim občutkom zapušča poslušalec koncert, na katerem je slišal desetine slogovno in vsebinsko popolnoma različnih pesmi! Kontrasti so sicer v glasbi zelo učinkoviti, toda biti morajo umetnikova, ustvariteljeva volja, biti morajo diktirani po ideji, ki tak kontrast zahteva. Če pa izvajaš en večer deset in več pesmic drugo za drugo, v slučajni, zgolj zunanji zvezi, tedaj ne more biti govora o kakem blagodejnem vplivu kontrastov. Tudi vpliva neprijetno dejstvo, da o tovrstnih skladbah skladatelj nima prilike glasbene teme razviti, izčrpati in jih z raznih strani osvetliti. Tako se poslušalec komaj ogreje pri eni glasbeni ideji, že se skladba konča in takoj nato mu zapojo drugo, ki ji je namenjena ista usoda. Če se pa izvaja velika skladba, so njeni deli povezani med seboj z višjo umetniško voljo in zatorej logično razporejeni. In naj so še tako različni, veže jih neka skupna ideja, v kateri temelji tudi njih moč.

Komorna glasba, ta najplemenitejša veja glasbenega telesa, zasluži vso pozornost radi svoje odličnosti. Tu ni številčnega pompa nastopajočih, tu ni masivov v tonih: tu je vse osebnejše. Posamezni glasovi ne služijo toliko skupnosti, kakor so sami v sebi celota in samostojni. Komorna glasba je prava šola za poglobitev v najtanjše glasbene podrobnosti in lepote, vaja za samostojnost in pravo estetsko izobraževanje. Važna je torej za gojence in največji užitek za poslušalce.

Smernice, ki narekujejo železničarskemu glasbenemu društvu njegovo delo, so nujen rezultat stanovskih in splošnih glasbenih razmer in potreb. Ako društveno delovanje ne bi našlo popolnega razumevanja in sodelovanja večine stanu, naj ga to ne plaši. Česar ne zmore ena generacija, bodo zmogle bodoče. Važno je, da širi železničarsko glasbeno društvo stalno glasbeno obzorje svojih članov in vseh pripadnikov stanu in da krepko sodeluje v razvoju naše glasbene kulture sploh. Zato mora biti njegova glavna deviza: umetnost v čim čistejši obliki.

„Merima Odis“ pasta odpravlja zobni kamen in neprijeten duh iz ust.

Jos. Köhler d. z o. z. Ljubljana

Dunajska cesta 19. Podružnica: Prešernova ul. 32.

III Ustanovljeno l. 1885.

Stalno v zalogi damske torbice, nahrbtniki, nogometne žoge, aktovke, šolske torbe in drugi v stroko spadajoči predmeti. Samo solidno, trpežno blago, izdelano v lastni delavnici. Se priporočamo.

Milo znamke „MERIMA“ nima tekmeča.

**Varaždinska industrija
svile d. d., Varaždin**

Proizvaja: Crêpe de chine, crêpe satin od naravne i umjetne svile, osim toga lamé, satin, shawl, kravate itd. Specijaliteti: svilena tkanina za podstave.

**Vaš lepi ten stori „Merima dečje“ milo
še lepšega.**

ALI NAJ POKLIČEMO ZDRAVNIKA?

Pri najrazličnejših obolenjih, ki lahko zadenejo odraslega ali otroka, je za skrbno mater vedno prvo vprašanje, ali naj pokliče zdravnika. Prav pogosto minejo nekatera obolenja v par dneh, bodisi sama od sebe, bodisi, da pomagajo domača sredstva. V drugih primerih pa se zopet izčrpa vsa zaloga domačih sredstev od kamelčnega čaja pa do podkajanja: in ko bolniku le ni nič bolje, se pokliče zdravnik. Običajno se na vprašanje, zakaj tako pozno kličete, dobi odgovor: „Ko pa nismo vedeli, da bo tako hudo!“ V mnogih primerih je v resnici za mater težko presoditi, kedaj je bolezen nevarna in za kakšno bolezen sploh gre; osobito pri otrocih, ki lahko dobe nenadoma vročino, pa so zopet drugi dan zdravi. Zato je umesno, da se matere podučijo o glavnih znakih tistih bolezni, kjer je zdravniški svet in pomoč potrebna, da se ne zamuja dragocen čas s praznimi marnjami in ne pokliče zdravnik že k napol ugaslemu življenju.

Najpogostnejša spremljevalca težjih bolézni sta vročina in bolečina. Cestokrat se pojavi pri otrocih vročina, ki se po dobrem iztrebljenju ali zavžitju par santoninovih sladkorčkov zgubi. Drugokrat pa vročina le ostane kljub tem sredstvom in se šele čez par dni pokažejo znaki prave bolezni in bolezen sama. Vročino spozna vsaka mati običajno takoj. Otrok je vroč, oči se mu svetijo bolj ko navadno, je nemiren in kriči, v noči ima nemirno spanje ali se mu blede. Odraslega spreletava, menjaje se, vročina in mraz, boli ga glava in čuti splošno utrujenost. Najsigurnejše merilo vročine je toplomer, ki bi ne smel manjkati v nobeni hiši, osobito pa ne tam, kjer so otroci.

Navadno je prvo vprašanje, ki si ga zastavi okolica, ko zazna, da ima član rodbine vročino: kje te boli? Bolečina, ta drugi spremljevalec bolezni, kaže na sedež bolezni in na vzrok vročine. Ali boli glava, nos, ušesa, grlo, prsa, trebuh itd. to vse so vprašanja, ki jih skrbna mati zastavlja bolniku prej, nego začne misliti, kakšno bolezen bi utegnil imeti in predno se odloči, ali naj pokliče zdravnika ali ne.

Oglejmo si najprvo obolenja, ki imajo svoj sedež ali začetek v glavi in ki so taka, da je zdravniška pomoč potrebna.

Prav težke so bolezni, ki zadevajo možganske mrene ali pa možgane same. Tu je zdravniška pomoč, v kolikor sploh more pomagati, potrebna takoj in se ne sme prav nič odlašati. Hvala Bogu, da ta obolenja niso pogosta, toda kadar nastopijo, so vedno življensko nevarna. Skoro vsa obolenja možganskih mren nastopajo hitro, burno. Visoka vročina, neznosne bolečine v glavi, bljuvanje, prav pogosto krči in otrpnenje tilnika so pglavitni znaki teh bolezni. Tu ni izgubljeni časa, temveč je treba takoj po zdravnika!

Ob tej priliki naj posebno omenim troje nalezljivih bolezni, ki zadevajo možgansko mrežo ter možgane same.

Prva je nalezljivo obolenje možganske mreže, tako zvano otrpnenje tilnika (Genickstarre), povzročeno po mali klici, meningokokoku. Posebno sprejemljivi so otroci prvih treh let in osobito v spomladanskem letnem času. Tudi tu se bolezen začne burno, z visoko vročino, bljuvanjem, močnim glavobolom, kasneje z otrpnenjem tilnika. Na ustnicah in nosu, ali pa tudi na rokah, prsih, trebuhu in hrbtu se pokažejo spuščaji (ocvirki). V primeri z drugimi obolenji možganskih mrenj je tu zavest le nekoliko ali pa sploh nič skaljena.

Drugo nalezljivo obolenje, epidemična otročja ohromelost, ima različne znake z ozirom na sedež te bolezni. Ako obole možgani, nastopijo krči in ohromelost odgovarjajočih mišic. V težkih slučajih zastane dihanje in srčno delovanje, t. j. smrt. Najpogosteje pa je sedež bolezni v hrbtenjači in poškoduje več mišic ali pa tudi le posamezne. Pri tej obliki obole otroci često nenadoma in tako hitro ohromenje na pr. roke ali noge spravljajo starši v zvezo s kako nezgodo, na pr. ker je padel otrok s stolčka. V resnici je pa otrok padel zaradi hipno nastalega ohromenja.

Tretje nalezljivo obolenje, za katero pa so sprejemljivi le nekateri otroci po prvem letu, zadeva možgane, tako zvana možganska gripa. Običajno je tudi tu akutni začetek z vročino in posebno značilnim nemirnim in dilirijem. Po par dneh pa zapadejo otroci v nekako spanje, iz katerega se za malo časa morejo zbuditi le na močan klic. Zbujeni odgovore čisto jasno, použijejo hrano s tekom, potem pa zopet zaspe. To spanje lahko traja dneve ali tedne dolgo. Često se obolenje začne kar s spanjem brez omenjenega značilnega nemira. Vsa ta obolenja so težka, nalezljiva obolenja in so izgledi na ozdravljenje zelo dvomljivi. Zato je takojšnja zdravniška pomoč neobhodno potrebna.

Vsako obolenje oči zahteva zdravnika! To naj bo pravilo. Naj se ta plemeniti organ ne muči z obkladki bezgovih gob ali v mleku namočenih žemelj!

Najbolj znano obolenje nosa je nahod, ki ga vsaka mati razume zdraviti po svoje. Omenjam pa, da dolgotrajen nahod zahteva zdravniškega pregleda, ako ni kakih sprememb na nosni sluznici ali pa izrastkov. Na vsak način je pa potrebno poklicati zdravnika, ako se opazi, da se iz nosa cedi sluzasto gnojen s krvjo pomešan izcedek. Tu gre lahko za davico (difterijo), ki ima svoj sedež v nosu. Često imajo dojenčki v 3. ali 4. mesecu, pa tudi lahko pozneje razširjeno in težko nosno difterijo, ne da bi imeli tudi omenjanja vreden izcedek. Nos je močno zamašen, dihajo težko, otroci so blede s črnimi kolobarji pod očmi, teka nimajo nobenega. Tudi taki slučajji obolenja spadajo brez-pogojno pred zdravnika.

Pri tej priliki naj omenim vsaki materi znano nalezljivo bolezen, katero preboli 95% otrok in ki se ponavadi začne z vročino, nahodom, rdečimi, vnetimi očmi in kašljanjem. Tretji ali četrti dan po obolenju se pokažejo na obrazu in za ušesi rdeče lise, ki se potem razširjajo po vsem telesu. To so ošpice, ali kakor jih po drugih krajih imenujejo, „doberci ali bleki“. Razmeroma so ošpice dosti dobrohotna bolezen in jih množina otrok preboli, vsaj na deželi, brez zdravniške pomoči. Vendar je pa koncem prvega leta in v drugem letu treba paziti na komplikacije, ki lahko nastanejo, v prvi vrsti pljučnica in vnetje srednjega ušesa. V takem slučaju naj pride takoj zdravnik!

Vnetje srednjega ušesa je najpogostejše ušesno obolenje v otroški dobi. Nastopa samo ali pa običajno kot komplikacija drugih bolezni, osobito takih, ki imajo svoj sedež v grlu. Otrok toži o bolečinah v ušesu, ima vročino, glavo preklada sem in tja po blazini, piti ne more. Ako je za ušesom ob kosti celo otečen ter občuti na pritisk s prstom bolečino, stopi takoj po zdravnika!

V hladnem in mokrem vremenu, torej spomladi in osobito jeseni, so prav pogosta obolenja v grlu. Angina, influenza! Vsem je znana. Z lipovim čajem in aspirinom jo preganjajo in jo navadno preženó. Včasih pa se iz takih „angin“ razvijejo dve prav nevarni in težki ter nalezljivi bolezni.

Davica ali difterija ima v vratu svoj običajni sedež, čeprav se prestavi lahko tudi drugam, kot je že omenjeno (nos). Obolenje začenja počasi z vročino (izvzemši v nosu), otrok toži, da ga boli vrat, požirali ne more. Ako otrok odpre usta in se z ročajem žličke drži nekoliko jezik navzdol, se pokažejo na obeh žrelnicah (mandlih) ali na malem jeziku sivo ali zelenkasto rumene, umazane kožice. Žleze pod koti spodnje čeljusti otečejo, usta ima napol odprta, močno se slini, glas je kakor da bi ga kdo davil, zamolkel, izdihana sapa smrdi. Ako se bolezen širi proti sapniku, postaja glas tišji, hripav in kašljanje je lajanju podobno. Dihanje postaja vedno težje, lice in ustnice posinè, otrok je nemiren, oči izstopijo in iščejo obupno pomoči in na dobesednem zadavljenju ga pobere smrt, ako ga pravočasno ne reši zdravnik. Pri najmanjšem sumu na davico je treba poklicati zdravnika, da vbrizga rešilni serum, ki je edino uspešno sredstvo proti tej bolezni. Čim prej se vbrizga serum, tem krajša je bolezen in tem sigurnejše ozdravljenje.

Druga zelo nalezljiva in težka bolezen, ki začne z bolečinami v vratu in angino, je škrlatinka. Nastopa često nenadoma s hudo vročino, bljuvanjem in bolečinami v vratu. Ako pogledamo v usta, je žrelo temnordeče, žrelnice imajo pogosto rumene pike, često kot grah velike. Običajno se pokažejo že prvi dan male, silno na gosto posejane rdeče pegice, ki so najbolj izrazite na notranji strani stegen, na prsih in hrbtu. Tudi na obrazu se pokažejo te rdeče pege, lica so rdeča, edino prostor okrog ust in

brada sta prosta in bleda. Jezik je 3. ali 4. dan po obolenju značilno temno rdeč. V drugem tednu po bolezni se začne luščiti koža. Škrlatinka nastopa z različno jakostjo, od najlažje do najtežje stopnje, ko v 2 ali 3 dneh nastopi že smrt. Ako se pri angini pojavijo tudi rdeče pege, treba takoj poklicati zdravnika, da ugotovi bolezen. Škrlatinka je zelo nalezljiva bolezen in pušča težke posledice na ledvicah.

Še nekaj besed o angini! Ako se pri otroku pogostoma pojavlja angina, je potrebno vprašati zdravnika za svet, ali ne bi kazalo odstraniti žrelnice (mandle). Često so pogoste angine vzrok revmatizma in srčnih bolezni.

Obolenja srčnih mišic ali pa zaklopk nastopajo pri otrocih kot posledica težkih nalezljivih bolezni, davice, škrlatinke, revmatizma, angine itd. Ako opazijo starši, da je otrok hitro utrudljiv, da nima teka, da slabo spi, da je bled in ima ustnice plavkaste, da mu srce hitro bije in da lovi sapo, naj ne odlašajo in naj ga peljejo k zdravniku, da mu preišče srce. Za takimi znaki se dostikrat skriva obolenje srca.

Takojšnje zdravniške pomoči, da se bolezen obdrži v mejah, da se skrajša in napravi znosljivejša, zahteva pljučnica, ki nima pri otrocih tako izrazitega poteka kot pri odraslem človeku. Odrasel človek težko diha in zbada ga na oboleli strani, ima vročino, obliva ga zopet mraz. Pri otroku pa se prav pogosto pojavi pljučnica z znaki, iz katerih bi se dalo sklepati na kako drugo obolenje, osobito, če je obolenje v desnem pljučnem krilu. Bljuvanje in bolečine v trebuhu in okrog slepiča lahko zavajajo do mnenja, da gre za vnetje slepiča. Toda stokanje in bolečine pri izdihavanju kažejo, da je bolezen v pljučih. V takem slučaju je treba poklicati takoj zdravnika, da se določi pravilna diagnoza.

Pri ostalih boleznih pljuč je vedno priporočljivo, da se pokliče zdravnik, osobito, če so otroci še manjši ali pa če traja kašelj delj časa in se otrok suši. Marsikateri bolezní se tako izognemo in marsikedar se pravočasno odkrije jetika, ki jo še moremo v kali zatreti.

Pri otrocih se pokvari kaj rad želodec, običajno z jestvinami, sladkarijami, premasnimi jedmi, pa tudi s preobilnim uživanjem sadja. Akutni katar želodca se začne hipno, spremlja ga slabost, obložen jezik, bljuvanje, driska ali pa tudi zaprtje njegoví znaki. Ako je vzrok takega obolenja znan, se ponavadi z dobro dozo ricinusovega olja in pravilno dijeto kmalu stanje zboljša, če pa se za vzrok ne ve, je dobro poklicati zdravnika, da se določi diagnoza, ker se mnogo nalezljivih bolezni začne z istimi znaki (tifus, škrlatinka, vnetje možganske mreže). Isto oz. podobno velja za črevesni katar.

Ako gre bolnik prav pogosto na blato — 20 — 30 krat na dan — in je blato sluzasto, gnojno in krvavo, ako ga močno po črevesu zavija, kliči takoj zdravnika! Tu ne gre za navadni črevesni katar, temveč za grižo, nalezljivo bolezen.

V črevesju ima sedež tudi močno nalezljivi legar ali tifus. Bolezen začne prav različno. Običajno se razvija počasi, včasih pa tudi naglo z bljuvanjem in bolečinami v okolici slepiča. Vedno pa se javlja glavobol, stalna vročina, spremljana včasih z zaprtjem, običajno pa z odvajanjem zelenkastega z močno smrdljivega blata. Nekaj časa po obolenju se na pritisk pojavijo bolečine pod levim rebarnim lokom. V težkih slučajih spremljajo legar tudi deliriji. Legar je zelo nalezljiva, dolgotrajna in težka bolezen. Pri otrocih poteka nekoliko lažje kot pri odraslih, vedno pa zahteva ob svoji strani zdravnika in skrbne nege.

Slepič smo omenili že parkrat in menda ga vsi prav dobro poznate po imenu. Pred 2. letom starosti je vnetje slepiča prav velika redkost. Obolenje nastopi naglo z vročino, bljuvanjem, bolečinami v trebuhu oziroma na tipičnem mestu, t. j. na desni strani trebuha pod popkom. Ker je vnetje slepiča obolenje, ki zahteva često takojšnje pomoči kirurga, pokliči pri takih znakih takoj zdravnika.

Često se že pri dojenčku zavije kos črevesa v drugo črevo. Obolenje se pojavi naglo, iz najlepšega razpoloženja. Otrok je zelo nemiren, toži o močnih bolečinah v trebuhu, od početka obstoja zaprtje, kasneje odvajanje krvavega ali krvavo sluzastega blata. Na trebuhu se vidi, kako se črevesje napihuje in pregiblje. Tudi tukaj ja treba poklicati takoj zdravnika, ker se more bolnik ponavadi le rešiti.

O zlatenci, obolenju žolčnega mehurja, mislim, da ni potrebno obširno pisati. Saj že intenzivno rumena barva kože vsakogar prestraši tako, da vpraša zdravnika za svet, kaj je treba storiti, da se zopet upostavi normalno stanje.

H koncu bi še pripomnil eno, dve o zobobolu. Vsak boln zob mora pregledati zdravnik, da ga popravi ali izruje. Kako nespametna je bojazen pred zdravnikom, kako nespameten je tisti človek, ki trpi bolečine in se po prečuti noči ne more odločiti, da bi se takoj odpravil k zdravniku! Nagnit zob je trebe zdraviti pravočasno, dokler še ni bolečin. Ako pa že bolečine nastopijo, niti minute ne odlašaj, temveč takoj pojdi k zobozdravniku!

Omenil sem nekaj najvažnejših obolenj, ki zahtevajo brez-pogojne zdravniške pomoči. Seveda ni s tem rečeno, da ni potrebno pozvati zdravnika tudi v drugih slučajih na pomoč. Nasprotno! Bolje je, da pokličeš zdravnika prerano in po nepotrebnem, nego pozno in zaman!

Pri kupovanju mila pazite na znamko
„Merima“

Darinka :

MORJE IN NAŠA DALMACIJA.

S ponosom se oklepamo Slovenci naravnih lepot, ki jih smatramo posebjene v naši Gorenjski z njenimi mogočnimi planinami, z bogatimi in mirnimi gozdovi, čarobnimi jezeri ter bistrimi vodami. Včasih celo nočemo priznati v svojem lokalnem domoljubju, da bi mogla imeti še kaka druga pokrajina kaj enakega ali celo lepšega. . . .

Privabil je kongres jugoslovenskih železničarjev v našo ponosno Ljubljano, ko je baš žarela v lepoti zgodnjega poletja, — tovariše iz vseh pokrajin prostrane domovine. Veselja nam je žarelo obličje, da jim zamoremo po končanem delu pokazati planinski ponos Gorenjske. Navdušeni so bili Srbi, navdušeni Hrvati in Bosanci — edino Dalmatinec je le nemo prikimal; njegovo navdušenje je bilo le splošno zanimanje novih nepoznanik krajev. Razumel je naš začuden pogled.

„Lepe so vaše planine, živahno in ljubko je vse to zelenje in vesele so te vaše vode, vendar — kje je ona veličast in mogočna pesem — našega morja! — Poznate li naše morje? To vam je pesem, to vam je najčudovitejša slika, ki ne bo nikoli naslikana, to vam je svet bajnih čudes, ki ostane neizčrpen s skrivnostnimi tajnami, in katerega ne morete nikdar dovolj spoznati. Morje je najslajši smehljaj, a zopet najstrašnejša grožnja, nepopisljivo v svoji mirni ljutosti svojega divjanja. Brezkončna je njegova veličina, nepreiskana njegova globina, neomajana njegova oblast, neprecenljiva njegova korist. Naše morje je — naše življenje!“

Sijale so mu oči v čudovitem ognju navdušenja in ponosa.

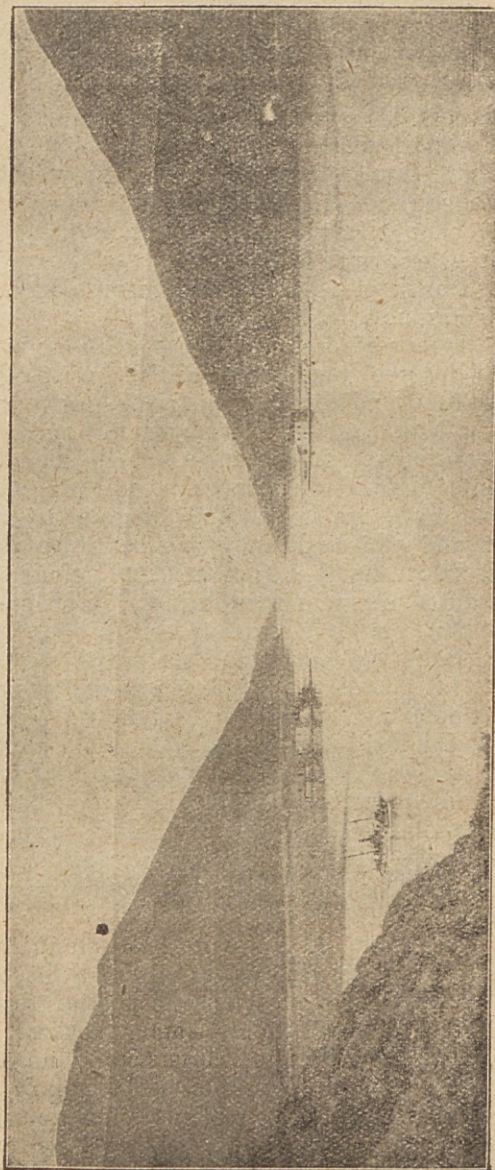
. . .

Sarajevski tovariši so nam ponudili predsezonsko bivanje za par rodbin v svojem društvenem počitniškem domu v Topli pri Hercegovnem, nudeč nam s tem možnost, spoznati tudi drugo veliko naravno lepoto — ono, ki krasi jug naše domovine. In tedaj smo razumeli dalmatinskega tovariša . . .

Morje! Premogočno, preveličastno, premočno je, da bi se mogel s katerokoli besedo pojasniti njegov pomen onim, ki ga ne poznajo. Kako čudovito spreleti vse naše pričakovanje oni mali del modrine, ki se nam hipno zablesti v daljavi. Kakšno nepojmljivo zadovoljstvo preveva človeka, sedečega ali ležečega popolnoma ob njem ali vozečega se po njegovih penečih se valovih. Skoraj se je težko načuditi tej mogočni živeči planoti spreminjajočih se nijans modrine, ki se spaja na obzorju s sinjino neba. Po valujoči, s penečeni biseri posuli gladini pa zibljejo jadrnice svoje svetle peroti, švigajo ribiški čolni, išoč svoj plen, režejo ponosni parniki pljuskajoče valove, ki se zaganjajo.

v njihov železen bok, puščajoč za seboj dolgo, sikajočo, razširjajočo se cesto šumečih pen. Gibek polet belih galebov razburja igravega delfina, da skače iz morja in se zopet izgublja v njegovem naročju. Solnce pa blesti vsak valček posebej, ki prinaša na svojem hrbtu ta solnčen smehljaj prav k obali, izgublja se z rahlim pljuskom v pesku. Večna je igra njegove šegave zadovoljnosti.

Mlado, živahno se zbudi v jutru, iskajoč prvega pozdrava vzhajajočega solnca. Razposajeni valčki zaračajo v nagajivem poletu drug proti drugemu, se družijo, razbijajo, šumeč in škropeč. Včasih pa je gladina mirna in čista, in jasna je njena globina. Ribe jo oživljajo in njih gibi so živahno-veseli mladega jutra, ki plameni v zlatem ognju nad njimi. V opoldanski vročini veje morski hladilen dan blagodejno proti raspaljeni obali in pirjetni valčki vabijo k olajšujoči osvežitvi. Krasno je morje ob slovesu dneva, ko se poslavlja večerno solnce s poslednjimi zlatnimi žarki od njega in pada tihi mrak vsepovsod, pripravljajoč pot novi omami. S srebrno lučjo obliva blede mesec širno gladino v širokih

Boka Kotorska.

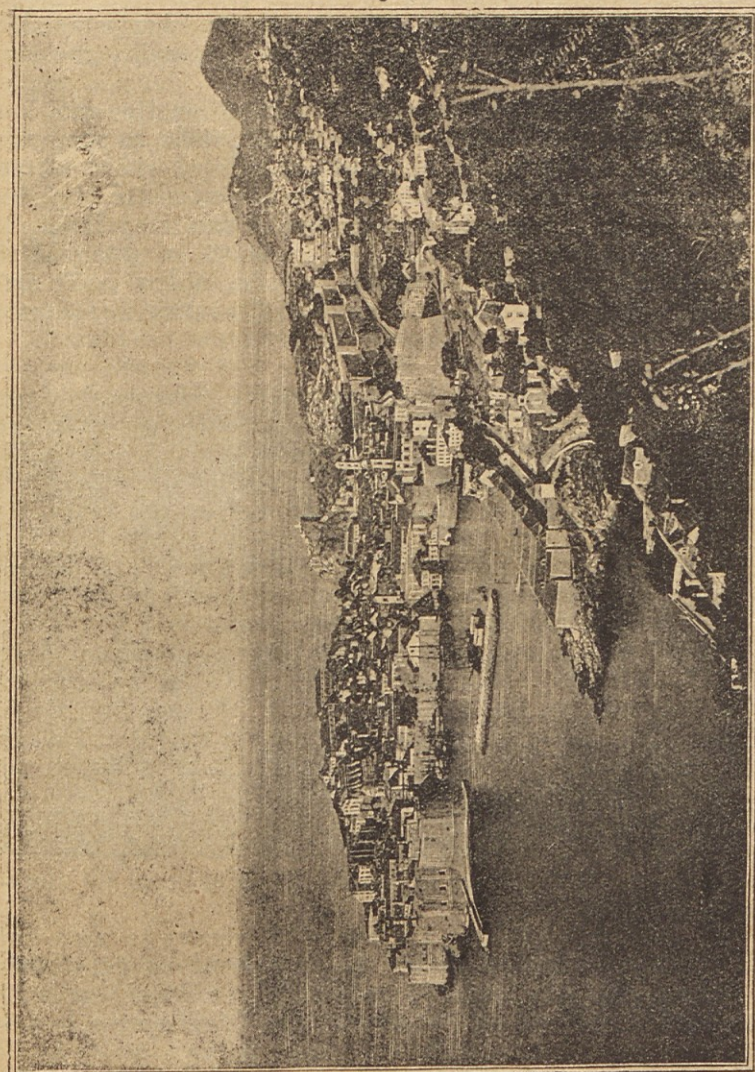
pramenih svojih žarkov, tkoč blestočo preprogo. Tedaj zatrepeta tudi globina v številnih iskrečih lučicah, ki izginjajo in se zopet pojavljajo prav pod površino in njih svit se druží z onim nad gladino v nepojmljivem poljubu. Bajno čarobna je igra fosfor-nih morskih snovi v sanjavih, pravljíčnih mesečnih nočeh. V nejasni oddaljenosti se ziblje čoln, le poltihi zvoki sladkih melodij prepletajo nočno tišino.

Ko pa se zmrači solnčno obličje in napovedo nebesna bitja svojemu ogromnemu vazalu neprijazno uro, ali ko nastopi v zimskem času solnce svojo daljno pot preko ekvatorja, tedaj zdivja morje v svoji nepojmljivi besnosti. Z grozovito silo buta svoje vodne gromade visoko preko obale, podira in ruši, kar dobi v bližini, se irga iz svojih meja, kakor bi hotelo pobegniti izpod svinčenega nebesnega oboka tja daleč zá solncem. Tedaj je morje silno v svoji ogromni moči, ki je ostala nezmanjšana, kakor nekoč pred vekovi.

Človek gleda trepetajoč in se čudi . . . Tako zelo je slaboten in ničev. . . .

Ni morje samo vabljivo v svoji lepoti in borbenosti, temveč vsebuje v sebi tudi neprecenljive koristi. Poleg raznovrstnih rib, školjk, rakov, pajkov in drugih živali, poleg dragocenih biserov, soli in drugih dobrot. Številni sanatoriji pričajo jasno o veliki zdravstveni važnosti in potrebi takih kopelij, zlasti za nekatera obolenja. Gibanje in plavanje v morski vodi, prepolni vsakojakih zdravilnih sestavin, vpliva izredno blagodejno na ves organizem; s plavalnimi gibi se krepijo mišice, širijo pljuča in prsni koš, in kri kroži živahneje po žilah. Tudi solnčenje po morski kopelji prija zdravstvenemu razpoloženju, ko preganja blagodejna toplota posledice zimskega mraza in celo prolin, večkrat tudi išias. Paziti pa je treba pri tem strogo na pravilno izrabo solnčnega obsevanja. Le polagoma se mora privaditi koža; prvi dan na pr. je dopustno ostati na solncu le četrt do pol ure, drugi dan nekoliko več itd. Priporočljivo je tudi, utreti si pred solnčenjem v kožo vazelino, olje ali kako drugo dobro kremo, ki čuva pred prodiranjem ultravijioletnih žarkov v kožo, ki povzročajo radi in neprijetne solnčne opekline. Zelo nesmiselno in celo škodljivo je prefrávanje, ki ima mnogokrat težke posledice; poleg solnčnih opeklin solnčarico, ki more biti zelo neprijetna, večkrat tudi smrtna.

Tudi onim, ki trpijo na želodcu ali črevesju, nudi morje naravno, ceneno in učinkovito zdravilo. Čašo morske vode, ki smo si jo prinesli svežo iz morja, izpijemo redno vsako jutro pred zajutrkom. Učinek se bo kmalu pokazal v olajšavah, ako ne popolnem ozdravljenju. Zdravniško priporočljivo je tako zdravljenje, ker vsebuje uprav ta voda nebroj najkoristnejših snovi. Sicer bo prvi in drugi poizkus malo neprijeten vsled svojevrstnega okusa morske vode, sčasoma se pa človek tako privadi na ta „požirek“, da ga pozneje pogreša. A tudi zdravim bo

Dubrovnik

koristilo enako izplakovanje želodca, pospešilo jim bo tek in uravnalo prebavo ter s tem jačilo veselje do letovanja.

Izredne vrednosti je gibanje v kopalnih oblekah v obmorskem ozračju, kjer se osvobodi telo celoletnih spon težkih oblačil. Koliko zabave, veselja in ugodja pripravlja veslanje! Čolne je možno dobiti pri domačih, ako jim pokažemo le malo prijaznosti in domačnosti, pa tudi hoteli jih izposojujejo svojim gostom. Poleg veslanja so ugodne tudi razne igre kakor „balinanje“,

telovadba in podobno, samo da so mišce v delovanju. Mnogo veselja pripravlja zlasti mladini nabiranje školjk, iskanje morskih polžkov, zvezd in ježkov, ribolov in lov na jegulje, metanje vrše itd.

Da ne bi postalo celodnevno bivanje ob morju enolično ali celo s časom dolgočasno, imamo dovolj prilike za sprehode po okolici, po skalnatih tleh, ob morju, v bližnja selišča ali podišočih borovih gajih, kjer izvablja opojen, blagodišeč vonj šetalca v sanjarjenje, v deželo zadovoljstva, v svet brez želja.

Tudi občevanje z domačini, ki so dobri in postrežljivi, nudi mnogo razvedrila. Njih običaji, navade, njihov način življenja odpira nov nepoznan svet. In marsikaj postane popolnoma razumljivo, kar se je preje skrivalo za zastorom nevednosti.

Skoraj čutim vprašanje: Kako bi le bilo mogoče nam, ki smo navezani na skromne dohodka, privoščiti si luksus daljšega bivanja ob morju? Kljub prosti vožnji in znatnim popustom na parnikih, bi vendar segali stroški za draga morská bivališča odnósno hotele dosti preko naših pičlih počitniških prihrankov. Žal, priznati moramo to veliko zapreko — za nas slovenske železničarje.

In vendar! Kako lepo so si organizirala nekatera društva svoje počitniške domove tu na sinjem Jadranu. S kakim ponosom gledajo sarajevski tovariši na svoj „Sarajevski dom“ in kako vnemo se ga poslužujejo cele njihove družinice. A mi Slovenci — nimamo res še ničesar. Mogoče bi se pa le našlo nekaj dobre volje pri naših raznih društvih ali zadrugah, da bi hotele pripraviti tudi slovenskemu železničarju pripraven kotiček, kjer bi mogel privoščiti skromen, a zdravilen in prepotraben odih sebi in svoji družinici?

Tudi onim, ki jih žene veselje, izrabiti svoj dopust v nemirnem odmoru potovanja, ki nočejo biti navezani delj časa na eno mesto, bo nudilo morje in Dalmacija užitek, ki jih morda niti sami ne pričakujejo.

Vsa Dalmacija je lepa, vsa zanimiva, vendar je njen najčudovitejši kot — Boka Kotorska, ta od nebotičnih, popolnoma golih višin zaprti, tako čudno se vijoči in raztekajoči zaliv, ta labirint čeri in vodovja. V ozadju grebeni Črne gore s ponosnim Lovčenom, ki s svojo relativno višino ne zaostaja za našim Triglavom, ako ga celo ne presega. Ta svet, vseskozi prepojen z bujnim dihom divje romantike, razdrti in čudovit, mračen in temen s tajinstvenimi svojimi globinami, s svojim bogastvom lepih pravljic in narodnih pesmi, je pač ena najučinkovitejših lepôt bogate narave, ki se morejo ž njo ponašati primorske dežele. Silen je vtis čudovite scenerije in groznoveličastnih prizorov Boke v neposredni bližini. Kotor leži med golimi skalami kakor bi bil siloma pritisnjen med nje. Severovzhodno pa se zvija bela avtomobilska cesta trudoma v 30 dolgih, strmih serpentinah na greben pod Lovčenom in preko njega v črnogorsko ozemlje.

Iz višine te ceste se razvija pred občudovalcem najčarobnejša panorama, ki omilja divjo romantiko razdrtih skalnih velikanov, strmo kipečih iz temne morske globine, v nepopisno lepo harmonično sliko.

Ko pa zapuščamo Kotorski zaliv in opazimo morsko ožino „Verige“ za seboj, tedaj zadihamo svobodneje in olajšano. Vsa ta naravna veličast njene mogočnosti je preveč segla v našo misel, ki ni dopuščala veselega smehljaja. Zato je postalo sedaj razpoloženje mahoma živahneje. V solncu smehljajoča Zelenika, Savina, Gjenović, Tivat, Hercegnovi pozdravljajo, vabijo. . . . Tam je za kopanje prekrasen Igalski zaliv s fino mivko, globoko v morje segajočo, kjer je morje še daleč proti sredini plitvo.

Split — obala ponoči

komaj do pasu. Lepše naravno kopališče bi menda zaman iskali. Nepopisno prijazen, ljubeč in pripraven je ta Hercegnovski zaliv in baš tu stoji „Sarajevski dom“.

Šelesteče morje udarja ob pomol, lahen veter se igra v laseh in oblekah. Gost dim puhti iz dimnika; oster žvižg grize ozračje daljin. Teman trup morskega kolosa se zaziblje, zaniha ter se polagoma oddaljuje. Vsa idila prekrasnih Boških zalivov ostaja za nami, trdjavji Mamula in Punta d' Ostro čuvajo glavni vhod. Morje zavalovi močnejše, jačje pritiskajo valovi ob stranice parnikove.

Iz čiste temnozeleno vode kipi siva skalnata obala, porasla z vsakovrstnim grmovjem. Ciprese se odražajo kot temne silhete od svetlega ozadja, svetli oljkovi gaji se skoraj izgublajo v splošni sivini. Murve senčijo lična selišča, skromno čepeča ob

pobočjih, mimo katerih plovemo. Nad vse ljubek je pogled na prijazni Cavtat in na številne vinograde, ki se dvigajo v terasam podobnih pobočjih. Dopoltdansko solnce je zgublja svojo moč v živahnem zelenju južnih gajev. Od Cavtata se razteza dolga in rodovitna dolina „Konavle“, največja dalmatinska dolina, profi Sutorini nad Igalskim zalivom, ki je zlasti bogata na izvrstnih vinogradih.

Dubrovnik! Kakor bi gledali sliko iz pravljic „Tisoč in ene noči“, ko se opira pogled z morske strani na slavno in znamenito starodavno mesto, zidano ob strmim Fordu Imperial. S svojimi, tu in tam že očrnelimi hišami, združenimi po stopnicah, pripoveduje o svoji moči in onih časih, ko je bil Dubrovnik svobodna republika.

Zaklad Dubrovnika pa je mali otoček Lokrum, ki obdrži vse leto prijetno, toplo podnebje, je porasel z gaji tropskih rastlin in dreves. Med njegove skale se je ujelo mrtvo morje, kjer ima deca tamkajšnjega dečjega zdravilišča najlepše kopališče.

V Gružu je zabrnelo v parniku, morje je zavalovalo krog nas, za nami pa je rasla bela cesta.

Trstenik spominja s svojimi hišicami, stisnjenimi na skalnatem bregu, na lastavičja gnezda. Po skalnatih tleh pa sušijo grozdje, da izprešajo iz polsuhih jagod znameniti „proseko“.

Orebič, prekrasno moderno letovišče v morju cvetja in zelenja, a z neverjetno morsko jasnino, kjer se prekrasno odraža slikovito morsko dno z vsem svojim življenjem, je znamenito mesto nekdanjih slavnih kapitanov.

Korčula je krasen, zelen otok s terasasto obalo, kjer so se raztezali svoječasnno bogati vinogradi. Mesto istega imena je starinsko in nosi vse znake nekdanjega beneškega gospodstva. Markov grb z levom in vrata na kladiva niso v teh starih obmorskih mestih nikaka redkost. Prekrasno je šetališče ob morju in sprehodi po otoku. Tudi drugi kraji so prijazni, nad vse krasni pa so bogati borovi gaji, ki razširjajo svoi opojen duh še daleč ven iz zalivov.

Obsežni zeleni kompleksi otoka Hvar vabijo k naseljenju in prijetnemu bivanju v prostosti. Mesto je zanimivo po svojem lepem kopališču ter znanem samostanu, kjer hranijo slovite, zelo dragocene slike. Srednjeveška arhitektura spominja na starost mestnih zidov, le na visokem griču stoječa razvalina, pre-rasla z južnimi rastlinami, gleda mrko preko streh na morje v obupnem spominu na nekdanje lepe čase.

Makarska je znano letovišče pod visokim Biokovem na celine dalmatinske obale, nasproti otoka Brača. Njena okolica je zelo prijazna in vabljiva.

Brač nudi z členovito obalo prelepa kopališča in zdravo morsko podnebje ter privablja vedno več bolnikov, ki trpijo na posledicah prehlada. Iz višine sv. Vida se odpira bajen pogled

preko otoka Visa, z njegovo znamenito modro jamo in širne azurne planote na dolgi greben italijanskih Apenin.

Split, glavno trgovsko mesto Dalmacije, pozdravljen! Njegov povojni razvoj se širi z neverjetno naglico. Največja znamenitost je palača zadnjega rimskega preganjalca kristjanov — Dioklecijana, ki si jo je sezidal v 3. stoletju po Kr., da preživi daleč od rimskega hrupa poslednja leta. Palača je bila tako ogromna, da so poznejši prebivalci sezidali v njenih zidovih celo mesto. Pročelje prvotne palače pa še vedno stoji. Izredno zanimivo je to staro mesto z ozkimi ulicami in malimi trgi. Nadvse živahno je tu obmorsko življenje in trgovanje. Neprecenljiv okras Splita pa je diven Marjan s svojim borovim bogastvom, zoološkim vrtom in prelepim razgledom na izkopanine starinskega znamenitega mesta Salona, na strmi Klis, na 7 zelenih Kaštelov, na mesto samo in obsežno bližnjo in daljno okolico.

7 Kaštelov, znamenita letovišča in kopališča. Trogir s starinskimi stavbami, čudežno zgodovino in odpirajočim mostom, otok Zlarin s prelepo okolico, Vodice s svojevrstno zanimivostjo prirode, otok Prvič, miren otoček, pripraven za oddih v nikdar prevročem ozračju, vsa ta mičnost nas pozdravlja, dokler ne privozi parnik skozi med stenami stisnjen kanal v staro mesto Šibenik. Njegova šetališča po Šubičevcu sličijo Marjanu v Splitu, a parki so lepši, okolica ljubkejša. Krasen je izlet k slovitim slapovom Krke pri Skradinu.

Večno zelen otok Rab nazivljajo „biser Jadrana“, vsled njegove krasne in romantične lege. Istoimensko mesto se odlikuje po romanskih stolpih in ga nazivljajo „mesto četverih stolpov“. Rab je najbogatejši otok na zdravi, pitni vodi (preko 300 vrelcev), ima idealno plažo ter kristalno čisto, peščeno morsko dno. Romantika in bogastvo prirodnih lepot ter ugodne klimatične razmere upravičujejo v polni meri njegov pridevek.

V kratkih obrisih smo imenovali le nekaj najznamenitejših dalmatiskih krajev in otokov. Za opis njih naravne in zgodovinske vrednosti primanjkuje prostora na tem mestu. Tudi drugih zanimivih podrobnosti neimenovanih krajev in otokov se nismo mogli dotakniti. Oni pa, ki bodo sami potovali po teh solčnih tleh, poslušali tajne šepetajočih valov in se veselili vseh novih vtisov z odprtimi očmi in dušo, se bodo vrnili bogati spominov in — prepričani smo — navdušeni nad južno lepoto svoje domovine.

Zanimiv bo zaključek! Komu bomo dali prednost? Planinam ali morju?

„Merima Odis“ pasta varuje vaše zobe.

IZ PETROGRADA V ODESO.

Kar čez noč je prišla jesen. Najprej je začelo rositi, potem je pa nebo potemnelo, oblaki so se ponižali skoraj do cerkvenih zvonikov in trdnjaviških višk in okoli polnoči je že lilo kakor iz škafo.

Z nekim slučajnim prijateljem Makarovim, brezposelnim mehanikom in nečakom admiralu Makarova, kakor je sam trdil, sva spala že peto noč na vrtu Inženirskega zamka. V kotu ob visoki steni sosednega poslopja sva si obložila ležišče s kosi opeke, da naju ne bi ponoči preveč zeblo. Opeka nama je služila tudi za vzglavje, pokrivala sva se pa z mojim havelokom. Podnevi sva hodila vsak svoja pota, zvečer sva se pa shajala na Mojki, pohajkovala nato po parkih, dokler se ni znočilo, potem sva pa zlezla oprezno čez plot in se po vseh štirih plazila do ležišča. Nihče naju ni zalotil in nihče naju ni motil v spanju, le predzadnjo noč je prišla k nama sestradana mačka-potepinka in se nama začela laskati. Mehanik ji je dal košček kruha in malce klobase. Po jedi si je poiskala prostor na najinem vzglavju, se zvila v kolobar in zadovoljno zapredla; ko sva se pa zjutraj prebudila, je pa že ni bilo več.

Sledečo noč je pa začelo deževati in vedela sva, da je najinih lepih noči konec ter da si morava poiskati drugo pribežališče.

Mene je gnalo na jug. Poslovil sem se od prijatelja in nisem ga videl nikdar več. Bogve, ali je dobil kakšno službo, ali so ga pa zaprli in poslali kot vojaka v Mandžurijo . . .

. . .

Iz časnikov sem zvedel, da bo čez dva dni krst prestolonaslednika — carjeviča Alekseja. Take dvorske ceremonije nisem videl še nikoli, pa sem si mislil: Zdaj je prilika, pa nikdar več, izrabi jo! Vzajem nahrbtnik pri branjevki, kjer sem ga shranil, pa hajdi v carsko letovišče Peterhof. Prvo noč spim v semenišču na pol poti iz Petrograda, drugo jutro si kraj ceste izberem prostor pod smrekovo mejo, razgrebem prst, položim v jamico nahrbtnik in ga pokrijem s suhljadjo in mahom ter grem praznično oblečen v mesto. Ves popoldan ogledujem znamenitosti Peterhova, hodim po parku, sem pri večernem koncertu, spim pa kar v parku pod dirigentskim pultom. Ponoči vstanem, ker mislim, da je že jutro, pa me primejo dvorni žandarmi in odpeljejo na mestno policijo, kjer ostanem do drugega jutra, gledam s tisoči drugih spreved carjevičev v cerkev ter poslušam petje in godbo. Nazadnje pa prežene ploha tudi mene, grem iz mesta, izkopljem nahrbtnik in korakam v dežju proti Carskemu selu, odtam pa v Pavlovsk. Povsodi si ogledam vse zanimivosti. V Pavlovsku obiščem upokojenega gimnazijskega ravnatelja Les-

kovca, pristnega Slovenca, ki me sprejme, pogosti in prenoči s slovansko gostoljubnostjo.

V Tosni pridem na carsko cesto, ki vodi iz Petrograda v Moskvo, grem onstran Čudova čez reko Volhovo, potem pa zavijem v Mali Višeri k železniški progi, ki je ne zapustim notri do Moskve. Saj je pa to tudi najkrajša pot, ker zavije glavna cesta pri Čudovu na desno proti Novgorodu in naredi velik ovinek, medtem ko je železniška proga speljana šeststo kilometrov daleč ravno kot ravnilo: Tako je zapovedal car . . .

*
*
*

Takoj onstran Male Višere se začne zemlja vzpenjati počasi vedno višje; to je znamenito Valdajsko pogorje, ki doseže v Popovi gori višino 334 metrov in tvori razvodje velikih ruskih rek Dvine, Dnjepra in Volge.

In ravno Valdajsko visoto sem sklenil prepotovati peš. K sreči se je zvedrilo in potoplo, tako da je bila ta pot zame tako prijetna kot malo katera druga: Bila je pravi jesenski izprehod po brezovih in borovih gozdovih, mimo ljubkih vasic, čez drn in strn sredi ptičjega petja pod jasno modrim, severno jesenskim nebom. Počival sem, kjer se mi je zljubilo, spal pa navadno v stogih sena ob železnici, v zatišju nasipa ali žive meje, pod grohotom mimohitečih vlakov, v varstvu matere prirode. Med potoma sem trgal in zobal borovnice in druge jagode, nabiral gobe, ki mi jih je potem skuhala kaka dobra ženica železniškega čuvaja za kosilo ali večerjo, ter pobral tu pa tam tudi kako hruško ali jabolko, ki mi je prišla kje kraj vasi slučajno pod noge. Lepi so bili tisti dnevi in tiste noči, tista jutra in večeri in še zdaj se jih spominjam z veseljem in ljubeznijo.

V Višne-Voločku sem se malo ustavil. V starih časih so vlačili tukaj ladje po suhem, če so hoteli priti iz Volge v reko Nevo ali narobe. Zdaj je speljan prekop, ki veže te dve veliki reki skozi 69 jezer po skoraj 900 km dolgi poti . . .

*
*
*

Valdajska višina je že skoraj vsa za menoj. Na postaji Ostaševo zlezem ponoči v prazen vagon tovornega vlaka in se peljem do starodavnega mesta Tveri. Tu si ogledam utrdbe in samostane in se prvič kopljem v Volgi. Kosim v ženskem, večerjam pa v moškem samostanu. Po polnoči skočim na ravno odhajajoči tovorni vlak in se pripeljem do Klina. Pohajkujem po mestu, potem se pa vrnem na postajo. Vidim postajenačelnika in se mi zdi zeló dober človek. Stopim k njemu v pisarno, mu povem, da sem Slovenec, črnogorski državljan, da potujem po Rusiji, da bi rad videl še danes matuško Moskvo, da pa nimam dovolj denarja za vožnjo. Sprašuje me, in ko mu povem, kodi sem hodil in kje sem vse bil, se kar načuditi ne more. Potreplje me po rami in reče, naj malo potrpi. Kmalu pride

popoldanski petrogajski vlak. Postajenačelnik govori z glavnim sprevodnikom in me nato pokliče k sebi. Sprevodnik odpre vagon drnkega razreda in me porine vanj.

„Srečno pot!“ mi zakliče postajenačelnik in mahne z roko v slovo.

Vlak drdra in drvi kot bi ga kdo podil, vedno nižje in nižje, vedno bližje in bližje zaželjenemu cilju. Pristopi sprevodnik in mi pokaže skozi okno vrsto gričev. To so Vrabčeve gore (Vorobjóvyja góry), odkoder je Napoleon Bonaparte prvič gledal na tisočglavo Moskvo. Čez nekaj časa me pelje k nasprotnemu oknu in mi reče, naj gledam v smeri drvečega vlaka. Pogledam in nekaj bleščéčega, zlatega v daljavi mi zaslepi oko.

„Moskva! — Kremlj!“ mi pojasni sprevodnik. Toda to čuti že moje srce samo. Ves srečen zrem v daljo in ne odmaknem se od okna, dokler se vlak ne ustavi na moskovskem kolodvoru.

* * *

Moskva, sveta mamica Moskva (svjetája mátuška Moskvá)! Kako hrepeni po nji srce vsakega Slovaná. In jaz sem zdaj v nji, hodim po njenih širokih, šumnih ulicah, gledam nje stavbe, krasne, nenavadne, čudovite kot nikjer na svetu, poslušam njen govor, sladki, očarujoči, omamljajoči, občudujem jo v vseh njenih pojavih na polju trgovine, obrti, industrije, umetnosti in vere. In zdi se mi, in prepričan sem, da je v resnici stolica, najvišji simbol ruskega naroda in ž njim vsega Slovanstva.

„Sérdce Rasiji!“ (Srce Rusije) jo imenuje Rus. In jaz živim v tem srcu, poslušam njegove močne udarce, čutim njegove tudi najrahljše utripe in sem ves njegov.

Pa kaj bi pravil. Da bi vam vse opisal, kar sem videl, slišal in občutil v Moskvi „belokamnatí“, bi rabil za to kupe papirja, pa še ne bi imeli pravega pojma o nji. Moskvo je treba videti na lastne oči, živeti tam mesece in leta, da jo dodobra spoznate, ne pa teh borih par tednov, kar sem jih v nji preživel jaz. Vendar sem ta čas porabil kolikor mogoče dobro. Preteknil sem v Kremlju vse kote, ogledal cerkve in muzeje vse Moskve, splezal v stolp Ivana Velikega, pil po traktirjih (gostilnah) vódko (žganje) in čaj, spal po šolah in samostanih, pohajkoval po razkošnih drevoredih in vrtovih in po najzakovnejših ulicah. Bil sem tudi na Vorobjóvih gorah in tam zunaj v znamenitem samostanu: v Sergijevo-Trojicki lavri. Ko sem pa nazadnje spoznal, da ne more več tako dalje iti, sem jo pa mahnil naravnost po veliki cesti, ki pelje na jug . . .

In spet potujem po stari navadi. Ogledam si v Serpuhovu velikanske tovarne za tkanine in predilnice in se pripeljem čez par dni z nočnim tovornim vlakom v gubernsko mesto Tulo. Tula je znamenita radi svojih velikih tovaren orožja in samovarov. Nisem si jih ogledal, ker bi bilo ob času vojne neumno, če bi silil vanje tujec. Zato grem kar v čitalnico prebirat v časnikih

novice o vojni, potem pa stopim k stenski karti „Evropske Rusije“. Gledam, kje sem, koliko poti imam že za seboj in koliko jo moram še prehoditi, pa naenkrat mi pade v oči ime Jasnaja Poljana.

„Saj to je pa posestvo in bivališče grofa Leva Tolstega!“ skoraj vzkliknem od veselja. „In nifi daleč ni od Tule!“ — Grem ga obiskat! . . .

Sklenjeno, storjeno! Še tisti večer jo primaham v vas, grem k selskemu starosti; ta mi nakaže stanovanje, kjer večerjam in spim v sobi na klopi. Zjutraj vstanem na vse zgodaj in ker pred deveto uro grof ne sprejema, pomagam hišnemu gospodarju mlati žito, ob devetih sem pa že na grajskem vrtu pod koščato „lipo revežev“, kamor prihaja kmalu nato z jutranjega izprehoda veliki pisatelj in mislec.

Predstavim se mu. Sprejme me silno prijazno, pelje me v graščino in pogosti s čajem in mlekom. Sprašuje me o Slovencih, kako žive in o njih razmerju do sosedov, pripoveduje mi o svojih slikah z Bolgari in Srbi ter Črnogorci. Pove mi, da dobiva od tam tudi časopise. Pokaže mi tudi prevode svojih spisov na razne tuje jezike, jaz mu pa povem, katere njegove stvari smo prevedli tudi mi — Slovenci, najzapadnejši del velikega slovanškega naroda. Všeč mu je seveda, pa me posadi v svoji delavnici za malo pisalno mizo, vzame od tam svoj najnovejši rokopis „Odumajte!“ (Spametujte se!) kjer razlaga svoje misli o vojni ter me prosi, naj ga preberem, dokler se ne vrne z nujnega opravka . . .

Ob dveh ali treh popoldne se poslovim od Tolstega; vendar ne zapustim takoj posestva, temveč hodim še kako uro ali dve po krasnem sadnem vrtu, posedim četrť ure v utici velikega pisatelja ruske zemlje. Spim še to noč v vase in šele drugo jutro se podam dalje proti jugu . . .

Ker ni bilo tovrnega vlaka, skočim nekega večera kar na osebni in se pritajim zunaj vrat na stopnjišču. Toda tako potovanje se mi zdi radi mrzle noči in premalega prostora silno neudobno, zato grem na prvi postaji kar v kupé in se vležem pod klop. Potniki so dobri, pa me s svojimi nogami in suknjami kolikor mogoče skrijejo pred očmi sitnega sprevodnika. Toplota me kmalu zaziblje v globoko spanje, iz katerega me zbudi šele suvanje in rezek glas sprevodnika:

„Ala, ven izpod klopi!“

Prilezem ven in se postavim pred sprevodnika.

„Oh, gospod!“ pravi, ko me premeri od nog do glave, „kar sram me je zaradi Vas. Zakaj niste povedali meni, da nimate denarja? Jaz bi Vas že kam spravil, da bi bilo prav, tako ste se pa vsega posvalkali in umazali! . . .“ Pa me pelje v kupé drugega razreda: „Tukaj sedite čisto brez skrbi“, pravi „jaz spremljam vlak do Kurska, tam se bo pa že spet kaj našlo, da pridete srečno naprej.“ Kmalu nato pride spet k meni in mi pri-

nese klobaso in velik kos belega kruha: „Gotovo ste lačni, kar jejte — dober tek! Tukaj imate pa čajnik, je še nekaj čaja ostalo v njem in še mrzel ni!“

Jem klobaso in kruh in pijem čaj. Vagon se rahlo ziblje in od zunaj in od spodaj prihaja na pol zadušeno trkanje koles ob sklepe tračnic: tok ta ta, tok ta ta, tok ta ta! In tako prijetno mi je!

Tako in večkrat zopet po starem, na pločnikih tovornih vagonov se vozim naprej proti jugu, Črnemu morju nasproti v objem krasotice „južne Palmire“ — prelepe Odese. In predno so spravili kmetje zadnje žito z ravnih polj ukrajinskih, predno je zapihala čez nje surova, mrzla poznojesenska burja in stresala svojo jezo po odeških parkih in drevoredih, sem že zopet sedel v topli dvorani odeške „Mestne ljudske knjižnice“ . . .

„Merima Lenger“ milo čuva Vaše perilo.

Strmiški :

LEGENDA.

Uvod.

V znanem koroškem predmestju drugega največjega slovenskega mesta kraljuje na desnem bregu ponosne Drave prav blizu pobočja temnozelenega Pohorja in skoro v sredini znamenite železniške Kolonije večje poslopje, v čigar prostorih je gnezdila še pred nekoliko leti železniška „Kontrola za dohodke“.

Na vzhodnem in zahodnem pročelju tega poslopja stoji po ena kamenita soha v nadnaravni velikosti. Obe sta postavljeni na močnih podstavkih in vedrita pod visokim zidnim podstreškom.

Ona na vzhodni strani predstavlja Krista, ki vabi z nalahko istegnjenimi rokami k sebi vse, ki so betežni in potrebujejo mira, ljubezni in sprave. Ob Kristovem levem boku je prislonjeno krmilo, veslo ali je pa lopata, ka-li. To ali ono bi imelo svoj vzvišeni pomen tudi v naši pričujoči legendi.

Na zahodni strani poslopja pa stoji soha sv. Petra, ki drži v svoji desnici velikanski ključ. Nemara je to ključ božjega kraljestva. — V svoji levici stiska apostol nekako škatlo ali skrinjico, ki naj bi morda pomenila sv. Pismo. Po svoji revni pameti bi domneval, da mora ta skrinjica vsebovati kaj drugega: trnke, vrvice, črve, gliste in podobno golazen. Pribor je to, potreben vsakemu ribiču. Saj je bil Peter rojen ob vodi, tam neke ob Galilejskem jezeru; bil je tako rekoč že rojen ribič. Bil je strokovnjak v vseh ribiških in ribarskih vprašanjih in je patron in častni predsednik raznih ribarskih društev pri nas in drugod.

To in ono mi je rojilo po glavi, ko sem si oni dan ogledaval rezidenco naše slavne Kolonije. Od kod že ime? Pa ne, da bi se bili že v starih časih tod-le naselili podjetni Rimljani in tukaj ustanovili svojo kolonijo?

Evo nam legende, ki se je po ustnih izročilih ohranila o prvotnem postanku opisanega poslopja in obeh kipov do današnjega dne. Evo je!

I.

Tisti čas, ko sta Gospod in sv. Peter hodila po božjem svetu, je imela naša Drava ob izlivu v sedanjo mariborsko ravan drugačno lice in obširnejšo strugo, zakaj razlivala se je na široko tja do južnega obronka širokoplečega Kozjaka, od vinorodnih Pekar do tihe Brestrnice, od današnje Slovenske Kalvarije do slikovite Kamnice. Samo tu in tam se je dvigal samotni otočič iz peščenih tal mogočne reke. Najvišji in najizrazitejši otok pa je bila današnja Slovenska Kalvarija, ob suši sicer le polotok, do katerega je peljala s pohorske strani samotna steza, ki jo je pa ob vsaki večji povodnji zalil mogočni tok reke Drave.

Na jugovzhodni strani tega slikovitega otočiča, tik pod vrhom, si je bil sezidal svoj tihi dom rimski kolon, sloveči ribič in brodar Peškatorij, ki je seveda častil še paganskega Jupitra. Pred njegovo hišo sta bila postavljena kipa povodnega boga Neptuna ter boginje lova Diane. Naselil se je bil v naših krajih, prišedši pred nekaj leti iz novoustanovljenega mesta Celeje, ki so jo bili sezidali njegovi rojaki baš zaradi bajnega ribjega bogastva, po katerem je takrat slovela Drava prav v tem kotu, kjer se je začela razlivali v široko ravan.

Kaj vem, kako je bil Peter, galilejski ribič, poizvedel o tem bajnem ribjem bogastvu, ležečem tam daleč, daleč na severu v paganski deželi. Z eno besedo: Peter od tistega časa Gospodu ni dal več miru. Ribiška strast ga je bila tako silno prevzela, da ni mogel ne jesti ne spati, kaj šele, da bi bil zmožen izpreobračati neverne pagane. Peter takrat, da veste, še ni bil svetnik. Kaj še! Grešen človek je bil, obremenjen z vsemi mogočimi človeškimi napakami. Pa je zaskrbelo samega Gospoda, češ, kaj bo iz te kaše. In je šel ter vzpodbujal svojega starega učenca rekoč:

„Veš, da imam Mater, ki jo ljubim in veš, da tudi ona mene ljubi bolj kot ti in vsi moji učenci. Zato veš, da že zaradi nje ne morem s tabo na pot. Pojdi sam. Bog s tabo in moj blagoslov!“

„Ne Gospod! Samo s tabo odrinem v deželó paganov ali pa na mestu umrjem. Brez Tebe ni blagoslova in ne bogatega ribjega lova. Saj veš! Ves dan smo lovili in še repka nismo bili dobili. Ti si pa samo mignil in mreža se je trgala. Samo usmiljenje Te je in zato vem, da me ne boš zapustil.“

In je padel na kolena ter ga prosil in bridko jokal.

Gospod je poznal Petra, da se ob vsaki priliki kremži, ampak njegovo usmiljenje je bilo veliko in je privolil. In sta se odpravila na dolgo pot.

II.

Bila pa sta tisti čas po opravih baš v Rimu. Taborila sta na apijski cesti v tratoriji pri cesarju Avgustu. Zarana sta vstala, se okopala, zavžila nekaj smokev, ki so rastle ob apijski cesti in sta nato mahnila čez hribe in doline proti Ogleju.

Vročina je pritiskala, Peter se je potil, brisal in stokal, zakaj ožulile so ga bile sandale, da je moral po večini hoditi bos, svojo obutal pa je prekladal z ene rame na drugo.

Čez nekaj dni sta srečno priromala do divnega morskega zaliva, ki leži pri današnjem Tržiču.

„Glej, Gospod!“ je zastokal Peter ter vrgel razsušene sandale na zaprašeno zemljo, „vsa potna in zaprašena sva, ni je pa tople vode, da bi se pošteno okopala.“

Gospod je bil usmiljen, zato je potisnil svojo popotno palico v razsušena tla in glej! vroča voda je brizgnila Petru v začudeni obraz.

Vročna voda pa je ostala do današnjih dni in ljudstvo po pravici imenuje ta kraj: Rimske toplice.

Čez Kras je bilo romanje še precej prijetno in celó kratkočasno. Kajti tisti čas ni bilo tamkaj golote in skalovja, temveč stoletno hrastovje in veličastno hojevje je pokrivalo to lepo visoko planoto.

Peter je spotoma zobal jagode, borovnice, maline in robidnice, lovil ter z veliko slastjo hrustal zelene kobilice ter si je za nameček in posladek izkopal tudi sladkih koreninic.

Brez vsakih večjih neprilik sta prišla do izvira Ljubljaniče, blizu rimskega Nauporta, današnje Vrhnike.

Mogočna voda je šumela iz prostorne visoko obokane pečine, hladila z belimi penami trudnega popotnika in se valovito mešala med toplo vodo obširnega jezera, ki je v popoldanskem žgočem solncu bleščalo in izpreminjalo barvo, da je kar vid jemalo. Tja doli na desno do današnje Borovnice je segalo jezero, in tja zadaj pod Krim in tja na levo do Brezovice in tja naravnost preko Emone do onega mesta nekje, kjer se danes izliva temna Ljubljaniča v bistro Savo.

„O Gospod! Kakor bi stal ob našem ljubem Galilejskem jezeru! Le okvir je tukaj še krasnejši: okoli in okoli samo zelenje, tam daleč v ozadju pa — poglej no, Gospod! Samo velike krtine kakor nebotičniki, prav tako visoke, če ne višje kakor je bil babilonski stolp. In s snegom pokrite, če ne z nebeško mano. Joj, Gospod! Dobro nama je tukaj biti. Narediva tri šatore: Tebi enega, meni drugega, mojim sulcem tretjega!“

Pa je že stopil, ne stopil, ampak stekel je Peter, četudi je bil že v letih, mladeniško proti jezerski obali, vrgel svoje sandale

na mehka tla, razgrnil svojo obledelo togo po tleh, vzel iz škatle ribjo mrežo ter jo strokovnjaško vrgel v globok tolmun . . .

Po dolgih dneh mučnega romanja, neznosne vročine in pekočega prahu sta tisti večer, ležeč na mehkem temnozelenem mahu, imenitno večerjala: pečenega sulca z malinami.

Tako lepo, trdno in sladko Peter že ni dolgo spal kot tisto noč.

Tam izza dolenjskih hribov se je pokazalo jutranje solnce, ki je s svojimi zlatimi bleščečimi prsti pokazalo na počivajoča popotnika.

„Peter, ti si Skala, pa bi tudi ležal kakor ta-le skala, ob katero se naslanjaš, menda tja do sodnega dne, če te ne bi pri vsaki priliki randal in dregal. Dolga je še najina pot. Odriniti bo treba!“

Peter je zazdehal, se pretegnil, vstal, poiskal sandale, jih nataknil, pogladil zmečkano togo ter si jo zavil okoli ledij. Že je hotel ziniti, da bi povprašal Gospoda, kako bosta prišla preko jezera, pa glej! na obal se je prizibal čolnič, izdolbljen iz enega debla. Dvoje novih vesel je bilo položeno čezenj in tudi krmilo je bilo pritrjeno na njem.

„Jaz bom veslal, Gospod, Ti boš krmaril“, je Peter veselo vzkliknil in že sta sedela v čolničku.

Peter pa je bil še grešen človek in je v prijetni toploti jutranjega solnca kmalu sladko zadremal.

Vodni tok je pa gnal skrivnostna popotnika počasi proti nedavno ustanovljenemu mestu Emoni.

„Oj, Peter! Poglej tisto škallo pravokotno pred nama. To je mesno obzidje. Rimski vojščaki so to trdnjavo pravkar dozidali in se v njej naselili. Od treh strani jo voda zaliva. Zunaj po hribčkih pa vidiš kolibe, v vodi pa, okoli in okoli, stavbe na koleh. Prišel bo čas, ko bodo potomci teh ljudi postavljali na teh mestih svetišča v čast edino pravemu Bogu. Tudi tebi, Peter, bodo postavili svetišče.“

Tiho je čolnič plaval med trdnjavo Emono, ki je ostala na levi, ter današnjim Gradom, na katerem je bil takrat stal razgledni stolp rimske milice.

Peter je bil zopet zadremal, Gospod pa je komaj vidno dvignil desnico kakor k' blagoslovu ter tiho molil: „Blagoslovljen kraj in blagoslovljena ljudstva, ki bodo tod prebivala!“

Čolnič je mirno plaval dalje in dalje, dokler ni prišel v hitrejši tok bistre Save. Peter pa je spal spanje pravičnega.

„Peter, rekel sem, da si Skala! Res dremlješ, kakor skale na tem obrežju. Kako veslaš, da naju voda zanaša proti Črnemu morju? Na levo ob Savinji je edino prava pot do najinega cilja.“

Bila sta namreč prišla pravkar v današnji Zidani most.

„Gospod, nisem vreden, da bi bil pri veslu, pa tudi trudna je že moja roka. Daj, da sedem h krmilu, Ti pa primi za veslo!“

„Peter, náte bom zidal svojo cerkev. Zakaj premeten si, da bi ukanil samega Učenika. Dokler je šlo s tokom vode, si ves-

lal z lahkoto in veseljem. Proti vodi pa naj vesla Tvoj Gospod! Rekel si!“

Čolnič je drsel kakor brza postrv proti vodnemu toku po vijugasti strugi čudodelne rečice Savinje, da je Petra premetavalo zdaj na to zdaj na drugo stran.

„Gospod! Od Nauporta še nisva počivala. Lačen, žejen in truden sem, pa tudi skopal bi se rad v topli vodi.“

Gospod se je milo nasmehnil, stopila sta iz čolna, ga privezala na korenine vrbe žalujke ter se utaborila na prijazni jasi tik reke Savinje.

In je Gospod, da ustreže nenasitnim željam svojega učenca, zopet potrkal na skalo in glej! zopet je privrela vroča voda iz zemlje.

Ko sta povečerjala tolsto ščuko in použila za nameček nekaj robidnic, ki so tamkaj bohotno rastle, sta se okopala v topli vodi, nakar je Peter sladko zaspal, Gospod pa se je zamislil in se v tihi molitvi spominjal tudi narodov, ki naj bi čez sto in morda tisočletja stanovali v teh blagoslovljenih krajih.

Tam v Rimskih toplicah še danes izvira topla in zdravilna voda, ki jo je bil tistikrat Gospod pričaral na dan.

„Gospod, na tem skitem ovinku sva imenitno počivala. Ampak zadnji čas je bil, da sva stopila iz čolna. Skoro bi bil dobil morsko bolezen. Veslati pa znaš, Gospod, da je kaj.“

„Peter, poprosil si, naj bi počivala. In sva počivala. Pride pa zdaj po vsej pravici zopet náte vrsta, da malo poveslaš tja do Celeje.“

Sedla sta zopet v čolnič in Gospod ni več izpregovoril. Peter pa se je pehal in na vso moč trudil, obračal krmilo na levo in desno, veslal z obema vesli, porival z dolgim kolcem čolnič naprej. Čoln pa se je obračal sem, obračal tja kakor štaljivo kljuse, ni se pa premaknil z mesta. Pa si je obrisal Peter srage na čelu, malo pomomljal, stopil iz čolna na breg, utrgal v goščavi dolgo vejo srobota, ga povezal v močno kito, privezal prvi konec na rob čolniča, drugega si je pa pritrdil ob ledja. In je Peter vlekel in vlekel, čolnič se je pa počasi pomikal proti deroči reki. Potne srage so padale raz Petrovo razgreto čelo v hladno Savinjo.

Gospod pa je molčal ter se komajda vidno smehljajal. In je privzdignil desnico, kakor k blagoslovu. Iz vsake potne srage pa, ki je kanila s Petrovega čela v vodo, je privrel iz vodnih tal vrelec in se je pomešal med deročo Savinjo, ki je od tistega časa čudovito zdravilna.

„Ne boš se več, Peter, dolgo znojil, zakaj Savinja napravi pri Celeji koleno na levo, najina pot pa gre naravnost. Ob rečici Paki jo mahneva, ki je bogata najslajših rib, ki jih še ne poznaš. Potočne postrvi so pač najboljše ribe v sladki vodi.“

„Prav imaš, Gospod! Pustiva čoln v Savinji, midva pa pojdiva peš, zakaj utrudil me je čolnič do smrti in zdaj verujem, da ni mogoče plavati proti deroči vodi brez božje pomoči.“

Peter je z veseljem odrinil čoln, še preden sta bila dosegla Celejo — blizu sedanjega Laškega je to bilo — in popotnika sta kmalu korakala ob rečici Paki.

Peter si je bil obesil svoje cokljaste sandale na rame, zavil svojo togo okoli ledja, skakal prešerno zdaj na levi zdaj na desni breg, brodil po vodi, iskal pripravnih tolmunov, kjer naj bi se skrivale zlato rdeče pikaste postrvice, no, bil je pač v svojem ribiškem elementu. Na utrujenost je bil že čisto pozabil.

Tam, kjer napravi Paka tisti veliki ovinek, prav tam sta se ustavila pod goro, podobno veliki krtini.

„Glej, Peter, to je hrib, na katerem danes prenočiva. Pred-podoba je Oljske gore.“

Gospod je polagoma stopal v goro in je bil globoko zamišljen. Šele izpod klanca se je ozrl za Petrom. Ni ga pa mogel videti, zakaj Peter je ostal pri tolmunu, kjer je bil iztaknil pod krevljasto vrbo skoro čevelj dolgo postrv:

„Moja mora biti, pa če tu poginem!“ je robantil Peter, vrgel mrežo, metal trnek, nasajal gliste, kobilice in celo piškurje, riba pa ni prijela.

„Naženem te pod štor tiste vrbe, zelenika zelena! Ali pa te priženem do plitvine, da se skriješ pod zeleno važo. Huš! Nesnaga nesnažna, pojdi vsaj pod skalco! Ujamem te potem z golimi rokami. Presneta reč, ne gre, pa ne gre. Danes imam pač smolo kot nikoli!“

Do trdne noči je Peter lovil, ulovil pa še repka ni. Ob svitu blede lune je kolovratil po grmovju, se izpotikal ob korenine, padal in vstajal ter je ves zlovoljen in upehan dospel na hrib. Prav na vrhu, pod stoletno tiso pa je klečal Gospod in je bil videti žalosten. Peter ga ni hotel motiti, zato se je zleknil v zeleni mah, se zavil v svojo togo ter ves truden takoj zaspal.

Od tistikrat pa imenujejo to goro, ki je danes slavna božja pot: Oljka.

Drugo jutro se je zbudil Peter sicer dobro prespan, ampak od skakanja in naporov od prejšnjega dne so ga vsi udje boleli.

„Gospod, utrujen si in tudi jaz sem silno zdelan! Najina pot je pa še dolgotrajna in samo gorovje, hribe in doline imava pred sabo. Tisti podolgovati hrib tam za prvim pogorjem je kakor z mahom porastel morski kit, ki je bil po vesoljnem potopu pozabil pravočasno splavati v globočino morja. Tam zadaj, za imenovano krtino, bo najbrž cilj in konec najinega potovanja, kaj ne res, Gospod?“

Rekel si, Peter! Pohorje je to gorovje in cilj ter hrepenenje tvojega romanja!“

„Gospod, kedaj prideva peš čez vse te jarke, griče in globeli. Še divja zverjad bi naju lahko napadla. Daj, Gospod, ki si, postavi me na vrh Pohorja! Lep razgled bova imela na Dravo in izdatno se bova približala zaželjenemu cilju!“

Gospod se je usmiljeno ozrl na Petra, se malo nasmehnil, zdajci pa ga pograbil za dolge lase in tršk! že sta bila visoko v sinjem zraku. Petru se je kar temnilo pred očmi. Samo enkrat si je upal pogledati v neizmerno globino, zavrtelo se mu je v glavi in že se je bridko kesal, da se je podal na vratolomno potovanje po zraku. Ni pa še utegnil ziniti, da bi Gospoda poprosil, naj ga zopet postavi na zemljo, že je čutil trda tla pod dregetajočimi nogami,

„Gospod, ves se tresem! Še malo in treščil bi bil v temno brezno. Zakaj, glej polovico mojih pregrešnih las je ostalo v Tvojih blaženih rokah. Sklepetam od strahu, na vsej tej zeleni jasi pa ni za perišče studenčine, s katero bi se okrepčal in izplaknil prestani strah.“

Gospod pa je bil sama dobrota in usmiljenje, zato je tretjič potolkel po skali in glej! iz gorskih tal je pricurljala ledeno mrzla studenčina, katero je Peter z največjo slastjo goltal, da se je kar dušil. Ko se je malo oddahnil, je stopil pred Gospoda ter ga zaprosil rekoč:

„Gospod, ki si, slušaj svojega nevrednega učenca! Voda v Rimskih toplicah je bila vroča, da sem si opekel ledja in osmodil svoje pregrešne ude, ta-le voda pa je ledena, da mi zmrzuje jezik in se mi dela poledica v želodcu. Ne bi, Gospod, malo pomešal?“

Gospodu pa, dasi ga je bila sama ljubezen in golo usmiljenje, se je zazdela Petrova zahteva vendarle velika predrznost, zato ga je resno posvaril in zavrnil rekoč:

Ne zaupaj predrzno v božjo milost! Za kazen in pokoro boš hodil odslej do cilja peš in sam po pragozdu. Pogláj tjakaj doli! Dobro miljo nižine, štiri ure hoda stoji otok, odslej imenovan Kalvarija. Tam doli pri ribiču Peškatoriju se snideva.“

Vodica na zeleni jasi, kjer danes stoji stara cerkev sv. Areha* je ostala ledeno mrzla do današnjega dne. Še danes se imenuje Romanov studenec

III.

Huda je bila pokora za Petrov greh. Tisli čas še ni bilo markiranih pa tudi ne izhojenih potov. Redke steze so bile zarastle in prepletene s trnjem in osatom. Pragozd se je raztegal po vsem Pohorju, risi in divje mačke, medvedi in divji marjasci so gospodarili po nepregledni gošči in lovili zlahtno divjad: jelene, košute, srne, za nameček tudi zajce.

Peter je prisopihal ves utrujen, raztrgan in spraskan v podnožje Pohorja blizu današnjih Pekar. Silno se je začudil, videč Gospoda vsega svežega sedeti pod hladno senco zelene brajde, na kateri je viselo zlato grozdje pravkar dozorelega Pekarčana. V temni sencu se je zdela obteka Gospodova čista in bela kakor

* Tam stoji tudi Ruška koča na vrhu Pohorja. Opomba uredn.

novozapadel sneg. Gospod je nežno držal v svoji levici skoro rimski funt težak grozd, njegova desnica ga je pa božala, kakor bi ga blagoslavljala.

„Gospod!“ je pozdravil Peter, delajoč se, kakor bi ne videl poželenega grozda v njegovih rokah, „poglej me razpraskanega, razcapanega in povaljanega! Kako naj tak stopim med poštene ljudi?! Tvoja obleka je čista in bela, moja pa, da se Bogu usmili. Reci samo besedo, in tudi moja obleka bo, če tudi ne bela, pa vsaj lepo zakrpana in zlikana!“

„Ne imenuj, Peter, po nemarnem mojega imena! Vzemi grozd in ga povžij! Po žilah ti pojde in iznebiš se vsake zle misli. Zakaj pomni: vino iz tega grozda krepča. Gorje mu pa, kdor ga uživa nezumno, zakaj v žilah mu ostane in zajezi kri, ki je življenje. Zdaj pa dalje do Peškatorija! Tam si zašiješ raztrgano togo ter namažeš s cvetnim obličem svoj opraskani obraz. Rekel sem!“

Izza ovinka sta kmalu zagledala kočo ribiča in brodarja Peškatorija. Pravkar je pred svojo hišo deval na dvoje velikega sulca ter ga sekal na kose, pripravne za sušenje. Prodajal je namreč ribe po potrebi in naključju lova ne samo sveže, ampak jih je tudi sušil.

„O Gospod, glej, kakšnega sulca je vjela ta poganska nesnaga! Postavim pol talenta, da tehta riba petdeset rimskih funtov in še čez!“

Peškatorij pa, zagledavši prihajajoča popotnika, je obrisal okrvavljeni nož ob jelenjo kožo, ki jo je imal kot predpasnik opasano čez togo, do gleženj segajočo, stopil jima naproti, se globoko priklonil Kristu ter ga uljudno povabil na svoj dom rekoč:

„Gospod, vse kar imam, je Tvoje. Prinesem Ti tudi tople vode, da se umiješ in dovoli mi, da Ti sezujem sandale ter otresem prah s Tvojega oblačila. Moj gost si, ne bo se Ti slabo godilo pri meni, Tvojega hlapca, tega čapina umazanega pa, pri Jupitru! ne bi imel rad pod svojo streho.“

Gospodu se je ubogi Peter zasmilil zato je Peškatoriju namignil, češ, naj sprejme tudi njegovega spremljevalca radevoljno pod svojo gostoljubno streho, toda pokora je morala biti in je zato bilo treba, da se Peter docela izpokori.

Ponoči si je ubogi Peter ob brleči treski, katero je moral vsak hip utrinjati in vsekovati, krpal raztrgano togo, čedil in pral svojo obleko, si z ribjim oljem mazal razboleli život ter z obličem celil razpraskani obraz.

Gospod pa se je fisti čas razgovarjal s paganskim ribičem in brodarjem ter ga mimogrede pripravljaj za svojega učenca.

IV

Prihodnje jutro zarana je Peškatorij odpel svoj čoln, katerega je imel priklenjenega na severni strani Kalvarije na obali Drave, povabil Krista, pogledal po strani tudi Petra, češ, usiljivec,

pa pojdi še ti, in odpluli so proti vzhodni strani ter došli na mesto, kjer leži dandanes že uvodoma omenjena Kolonija. Pod peščenim otočičem, ki ga je naplavila reka, je bilo namreč več globokih tolmunov z močnimi vrtinci, v katerih so kaj rade prežale ribe velikanke na svoj plen.

Peter se je ves tresel od same lovske strasti in že je imel pri rokah najmočnejši trnek, da ga vrže na pripravno mesto. Zakaj Peter je bil rojen ribič in je bil res ribič, da mu ga ni bilo para.

„Ga že imam!“ je Peter že v kralkem času vzkliknil in z vso močjo potegnil. Pri sunku je pa izgubil ravnotežje in štrbunknil je, kakor je bil dolg in širok, v deroče valove. Peškatorij se je tisti hip nagnil, hoteč zgrabiti Petra ter ga obdržati v čolnu, pa je tudi sam padel iz njega.

„Peškatorij, vstani in stopi v čoln. Krščen si in se odslej imenuješ Pavel!“

Pavel, novoizpreobrnjeni, pa je stopil v čoln, pokleknil pred Gospoda ter se mu je zaobljubil rekoč:

„Verujem, da si, kar si! Na tem mestu Ti postavim spomenik, ki naj priča še poznim rodovom, ki bodo posedali to lepo deželo, da si se ponižal priti v hišo svojega nevrednega hlapca.“

„Tudi Petru boš postavil spomenik, o Pavel! Zakaj skupaj sva hodila, skupaj se veselila in skupaj bova trpela za te in za tiste, ki bodo za vami.“

Petra pa je bila tisti čas deroča voda zanesla že daleč od čolna. Zdaj pa zdaj se je malo pokazal iz vode, zavpil na pomaganje ter se znova potopil.

„Ljubi Peter!“ je vzkliknil Gospod s karajočim, vendar usmiljenim glasom, „tretjič ti pravim, da si Skala. Veš pa, da skala ne plava. Mar naj zaradi tvoje lahkomiselnosti in brezprimerne strasti kar sproli delam čudeže? Kako naj te rešim? Za lase ne, ker sodiš, da bi ti jih iztrgal. Za togo, ki jo nekam sumljivo k sebi stiskaš, tudi ne, ker ne drži več šiva. Iztegni vsaj roke izpod vode, da Te rešim!“

„O gospod, samo še zdaj me reši! Saj vidiš, da tonem.“

In Gospod, večnouslyljeni, je dal znamenje, Peter pa je v tistem hipu že stal v čolniču, držeč z obema rokama skoraj dva valla dolgega sulca, ki je otepaval okoli Petrovih nog, da je starček kar pomižikaval.

„Gospod, hvala ti večna! Tega velikana si bova delila. Zadnji moj plen je. Ampak brez sulca ne bi bil hotel, da me rešiš.“

Peškatorij, imenovan Pavel, se je zgražal nad brezbožnostjo starega učenca, Gospod pa je Petra potrepal po rami, ga presunljivo pogledal in rekel:

„Peter, če boš s tako vnemo in gorečnostjo lovil pagane, postaneš moj najboljši ribič.“

V.

Ko se je Pavel Peškatorij prihodnje jutro prebudil, ni bilo o neznanih romarjih ne duha ne sluha.

Obljubil je Gospodu, da mu postavi spomenik. Gospod mu je pa ukazal, naj ga postavi tudi Petru. Hm! Spomenik poleg spomenika, kakor stojita tam pred hišo Neptun in Diana? Kako! Saj bi ubogi Gospod nikoli ne imel miru pred takim sitnežem, kakor je ta brezbožni Peter.

In je šel Pavel ter najel zidarje in kiparje, ki so poprej odstraniti kipa Neptuna in Diane ter ju zanesli v deročo Dravo, podstavke pa je dal prepeljati na kraj, kjer stojita še danes oba spomenika.

Iz pohorskega granita je dal Pavel izklesati dve sohi: Krista z nalahko iztegnjenimi rokami, kakor bi vabil k sebi vse ljubezni potrebne, in Petra, držečega v eni roki ključ, v drugi pa škallo z ribarskimi potrebščinami.

Dal pa je vmes med oba kipa sezidati visok in mogočen zid. Na vzhodni strani, proti soncu, je postavil Kristovo, na nasprotni, zahodni strani, pa Petrovo soho. Petra namreč ni hotel postaviti tja, da bi gledal proti vrtincu, kjer se zbirajo sulci in ščuke in somi in ne vem kaj še vse, saj je bil Pavel tudi človek, pred kratkim še celo pagan, pa bil je tudi strasten ribič in ni mogel Petru privoščiti veselja, da bi kar večno gledal v vodo in se razveseljeval nad vabečim lovom. Zato ga je postavil na nasprotno stran, prav tja za zid.

Kakor pravi ustno izročilo, je ta spomenik stal na tem mestu dolgo vrsto stoletij, nekoč ga je pa silno narasla Drava podrla ter odnesla in pokopala v svojih valovih.

Pozneje je bilo postavljenih na ravno tem mestu še več takih in podobnih spomenikov, ki jih je sčasoma zgrizel zob časa. Tako je bil v smislu izročila postavljen tudi sedanji spomenik v večem spomin na prvega ribiča in njegovega Učenika, pa tudi v spomin na prvega izpreobrnjenca prelepe naše dravske doline ter iskreno ljubljene naše domovine.

Izpirajte usta z „Merima Odis“ ustno vodo.

Zadružniki,

**vse svoje potrebščine kupujte le v
zadružnih prodajalnah!**

KAJ SE RADO POZABI:

Članska številka Nabavljalne zadruga uslužbencev državnih
železnic Ljubljana

Članska številka Kreditne zadruga

Članska številka Stavbne zadruga

.....
.....
.....
.....

Številka železniške legitimacije

” ” ” žene

” ” ” otroka

” ” ” ”

” ” ” ”

” ” ” ”

” ” ” ”

” ” ” ”

Številka stalne brezpl. karte

Številka ure

” ovratnika

” kolesa

” zavarovalne police

” rokavic

” hranilne knjižice

” čevljev

.....
.....
.....
.....

NASLOVI.

OSEBNI IN SLUŽBENI PODATKI.

Priimek, ime:

Rojstni podatki:

Rojen v:

Pristojen:

Službeni značaj:

Službena edinica:

Vstopil v železniško službo Odlok šte. (Sl. N.).....

Nastavljen: Odlok šte. (Sl. N.).....

Preveden: Odlok šte. (Sl. N.).....

Rešitev Državnoga sveta odlok šte.:

Napređoval..... v grupo odlok

” V ” ”

” V ” ”

” V ” ”

” V ” ”

” V ” ”

” V ” ”

” V ” ”

” V ” ”

” V ” ”

KAZALO

Koledar za navadno leto 1833	str.	5
Dnevnik prejemkov in izdatkov	"	31
Mere in teže	"	65
Kako izračunaš dan poroda	"	67
Velikost in teža otrokova	"	67
Koledar naš časomer	"	71
Osebna imena starih Slovencev	"	77
Žena in združništvo	"	79
Aforizmi	"	79
Gospodinska šola naše Nabavljalne zadruga	"	80
Nekaj o slovenskem vraževerju in praznoverju	"	81
Iz zgodovine združništva	"	86
Etična podlaga združništva	"	90
Naše združno časopisje	"	91
Od naturalnega do kreditnega gospodarstva	"	95
Človek in družba	"	101
Prispevki h kalkulaciji	"	107
Nekaj misli o nakupovanju in drugih stvareh	"	117
K našim slikam	"	119
Pravilna današnja prehrana	"	124
O kurjavi	"	130
Glasba in železničar	"	135
Ali naj pokličemo zdravnika	"	145
Morje in naša Dalmacija	"	151
Iz Petrograda v Odeso	"	158
Legenda	"	162
Kaj se rado pozabi	"	172
Naslovi	"	173
Osebni in službeni podatki	"	174

POPRAVKI.

- Str. 5 : v 1. in 2. vrsti čitaj mesto : „začne s petkom in konča s soboto“ — začne z nedeljo in konča z nedeljo.
- Str. 67 : v 3. koloni prve tabele čitaj mesto „debember“ — december.
- Str. 75 : v 3. vrsti od spodaj čitaj mesto „enakomočja“ — enakonočja.
- Str. 77 : v 14. vrsti od spodaj čitaj mesto „obranila“ — ohranila.
- Str. 80 : v 16. vrsti od spodaj črtaj za besedo „naloga“ — je.
- Str. 89 : v 7. vrsti od zgoraj čitaj mesto „dosedo“ — dosego.
- Str. 90 : stavi za imenom „Maxwell“ — vejico.
- Str. 90 : stavi za imenom „Murphy“ — vejico.
- Str. 122 : v 11. vrsti od spodaj čitaj mesto „stanovanska“ — stanovanjska.
- Str. 122 : v 8. vrsti od spodaj čitaj mesto „odelek“ — oddelek.
- Str. 128 : v 3. vrsti od zgoraj čitaj mesto „šlovek“ — človek.
- Str. 133 : v 21. vrsti od zgoraj čitaj mesto „oddajeje“ — oddajajo.
- Str. 134 : v 2. vrsti od spodaj čitaj mesto „iudi“ — tudi.

Natisnila tiskarna „Sava“ d. d., Kranj (Nikola Stokanović, Kranj).

UPORABLJAJTE SAMO

FOX

Čistilo za čevlje odlične kvalitete!

Znamka „Fox“ Vam garantira
fabriko iz najplemenitejših se-
sivca in na temelju dolgoletnih
pazljivih in premišljenih izkušenj

Tvornička
Indigo-bojadisaona

S. NEUMANNA

naslj.

Čakovec

Proizvodi pa-
mučno robu lis-
kanu i jedno-
bojnu.

Tvornica
čokolade
Adolf
Zavrtanik
Lesce-Bled

Zahtevajte mojo specijali-
teto „NOISETTE“ čokolado
z lešniki, ki je po kvaliteti
in okusu nedosegljiva. Do-
biva se povsod, kakor tudi
vse vrste čokolade od naj-
običajnejše do najfinejše.

NA DROBNO! NA DEBELO!

Najceneje in najboljše
kupite vse prvovrsne

vrvarske lastne izdelke,
motvoz, žimo, volno,
afrik, kapok, nepremoč-
ljive platne in konjske
plahte itd.

samo pri

prva kranjska vrvarna
in trgovina s konoprino

Ivan N. Adamič

Ljubljana, Sv. Petra c. št. 51
(Telefon 24-41)

Maribor, Veitnajska ulica št. 20
(Telefon 24-54)

Celje, Kralje Petra cesta št. 35.